

Kosmosetegevuse seaduse eelnõu seletuskiri

Sisukord

Sisukord.....	1
1 Sissejuhatus	4
1.1. Sisukokkuvõte	4
1.2. Eelnõu ettevalmistajad	7
1.3. Märkused.....	7
2 Seaduse eesmärk.....	8
3 Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs	10
Eelnõu § 1 – seaduse reguleerimisala ja eesmärk	10
Eelnõu § 2 – seaduse kohaldamisala	11
Eelnõu § 3 – pädeva asutuse ülesanded.....	13
Eelnõu § 4 – terminid	14
Eelnõu § 5 – ohutuse põhimõte	16
Eelnõu § 6 – keskkonnasäästlikkuse põhimõte	17
Eelnõu § 7 – käitaja peamine tegevuskoht	19
Eelnõu § 9 – sisekontrolli kohustus.....	19
Eelnõu § 10 – käitaja sise-eeskirjad	20
Eelnõu § 11 – teavitamiskohustus	23
Eelnõu § 12 – usaldusväärsus.....	24
Eelnõu § 13 – kosmosetegevusluba.....	27
Eelnõu § 14 – kosmosetegevusloa taotlus	27
Eelnõu § 15 – taotlusele lisatavad dokumendid	29
Eelnõu § 16 – lisaandmed ja dokumendid taotluse esitamisel juriidilise isiku poolt	31
Eelnõu § 20 – kosmosetegevusloa andmine	36
Eelnõu § 21 – kosmosetegevusloa kõrvaltingimused.....	36
Eelnõu § 22 – kosmosetegevusloa andmisest keeldumine	37
Eelnõu § 23 – erandi andmise alused	38
Eelnõu § 25 – erandi kohaldamise taotlemine.....	41
Eelnõu § 26 – otsuse tegemine erandi kohaldamise kohta	42
Eelnõu § 27 – kosmosetegevusloa kehtivuse lõppemise alused.....	43
Eelnõu § 28 – kosmosetegevusloa kehtetuks tunnistamise alused	43
Eelnõu § 29 – kosmosetegevusloa kehtivuse peatamise alused	44

Eelnõu § 30 – kosmosetegevusloa muutmise alused.....	45
Eelnõu § 31 – kosmosetegevusloa aluseks olevate andmete muutumine.....	46
Eelnõu § 32 – kosmoseobjektide register.....	46
Eelnõu § 34 – registri arhiiv.....	49
Eelnõu § 35 – kosmosetegevuse alustamise eeldused.....	50
Eelnõu § 36 – kosmoselennu valmiduse kinnitamine	50
Eelnõu § 37 – registreerimiskohustus	51
Eelnõu § 38 – kosmoseobjekti registreerimine	52
Eelnõu § 39 – registrikande tegemine	55
Eelnõu § 40 – kosmoseobjekti registrisse kandmise tähtaeg.....	55
Eelnõu § 41 – kosmoseobjekti registreerimisest keeldumine.....	55
Eelnõu § 42 – andmete täpsustamise kohustus.....	56
Eelnõu § 43 – kosmoseobjekti registrist kustutamine	56
Eelnõu § 44 – kosmosetegevuse üleandmine	57
Eelnõu § 45 – kosmosobjekti omandi üleandmine.....	59
Eelnõu § 46 – kosmosetegevuse ja kosmoseobjekti omandi üleandmise loa taotluse menetlemine .	60
Eelnõu § 47 – kosmosetegevuse lõpetamise nõuded.....	60
Eelnõu § 48 – kosmosetegevuse lõpetamise kava muutmine.....	62
Eelnõu § 49 – kosmosetegevuse lõpetamise kava muudatuste kontroll.....	62
Eelnõu § 50 – kosmosetegevuse lõpetamise aruanne.....	63
Eelnõu § 51 – esitatud aruande kontroll	64
Eelnõu § 52 – riigi hüvitatava kahju tagasinõude õigus.....	64
Eelnõu § 53 – vastutuskindlustus	66
Eelnõu § 57 – riiklik ja haldusjärelevalve	69
Eelnõu § 58 – pädeva asutuse õigused teabe saamisel	70
Eelnõu § 59 – riikliku järelevalve erimeetmed ja erisused.....	71
Eelnõu § 60 – ettekirjutus.....	72
Eelnõu § 62 – kosmosetegevusloa tingimuste või kosmosetegevusloast tulenevate kohustuste täitmata jätmine.....	73
Eelnõu § 63 – kosmosetegevusele esitatavate nõuete rikkumine	74
Eelnõu § 64 – teavitamiskohustuse täitmata jätmine	74
Eelnõu § 65 – kosmosetegevuse või kosmoseobjekti omandi üleandmise nõuete rikkumine	75
Eelnõu § 66 – kosmosetegevuse alustamine ilma seaduses sätestatud eeldusi täitmata.....	75
Eelnõu § 67 – menetlus	75
Eelnõu § 73 – seaduse jõustumine	78
4 Eelnõu terminoloogia	78
5 Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele	79

6	Seaduse mõjud.....	79
7	Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud 84	
8	Rakendusaktid	86
	Eelnõuga loodavad volitusnormid	86
9	Seaduse jõustumine	86
10	Eelnõu koostamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon	86

1 Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

1967. aastal allkirjastati ÜRO-s esimene rahvusvaheliselt siduv kosmosevaldkonna leping. Sel ajal olid kõik kosmoseprogrammid riiklikud ja ainult riiklikud organisatsioonid lennutasid rakette, satelliite ja kosmosejaamu. Tehnoloogia arenedes kasvas kosmoseobjektide võimekus osutada teenuseid ning alates 20. sajandi lõpust hakkas kosmosevaldkond järjest enam erasektori poole liikuma ja kommertsteenustele keskenduma. 21. sajandil on kosmosetehnoloogiad (eelkõige satelliidid ja kulgurid), -andmed ja -teenused saanud inimeste igapäevaelu lahutamatuks osaks ning need mängivad paljude Euroopa strateegiliste huvide (nagu julgeolek, turvalisus, suveräänsus) kaitsmisel ülimalt olulist rolli. Ettevõtluse kasvav roll kosmosesektoris toob endaga kaasa uued regulatiivsed väljakutsed, millega riigid tegelema peavad. Sellest tulenevalt loovad riigid järjest rohkem kosmosevaldkonnaga seotud programme ja seadusi.

Eestil on oma kosmosepoliitika ja -programm aastateks 2020–2027,¹ mis on loodud kosmosevaldkonna arengu strateegiliseks ja süsteemseks juhtimiseks ning tehnoloogiaettevõtluse toetamiseks. Eesti kosmosesektori areng on tihedalt seotud Euroopa Liidu kosmoseprogrammi ja Euroopa Kosmoseagentuuri (ESA) liikmelisusega. Nende kaudu saavad Eesti ettevõtted ja teadusasutused ligipääsu rahvusvahelistele hangetele, teaduskoostööle ning uute tehnoloogiate arendamise võimalustele. See on võimaldanud Eesti kõrgtehnoloogial põhinevatel lahendustel jõuda rahvusvaheliste missioonideni ning tugevdada Eesti rolli Euroopa kosmoseökosüsteemis. Eesti Vabariik sõlmis ESAGA 2007. aastal vastastikuse koostöö arendamiseks raamlepingu,² 2010. aastal sõlmiti poolte vahel Euroopa koostööriigi kokkuleppe³ ning 2015. aastal sai Eestist ESA konventsiooniga liitumisel ESA täisliige.⁴ ESA liikmesriigina on Eestil võimalik koostöös ESAGA luua kõrgtehnoloogilist innovatsiooni Eesti majanduskasvu hüvanguks. Tänapäevaks on ESA-ga sõlminud lepingu üle 50 Eesti ettevõtte ja teadusasutuse, et arendada uusi tooteid ja teenuseid. Eeltoodu viitab selgelt sellele, et kosmosetehnoloogiate rakendamine nii avalikus kui ka erasektoris areneb ja Eesti kosmosevaldkond on jõudmas uude arenguetaapi. Esimene Eesti kommerts-satelliit plaanitakse

---

¹ [Eesti kosmosepoliitika ja -programm 2020–2027](#), 2020.

² [Eesti Vabariigi ja Euroopa Kosmoseagentuuri vaheline rahumeelse kosmosealase koostöö kokkulepe–Riigi Teataja](#), 2007.

³ [Eesti Vabariigi ja Euroopa Kosmoseagentuuri vaheline Euroopa koostööriigi kokkulepe–Riigi Teataja](#)

⁴ [Eesti Vabariigi valitsuse ja Euroopa Kosmoseagentuuri vaheline Eesti ühinemist Euroopa Kosmoseagentuuri asutamise konventsiooniga käsitlev kokkulepe–Riigi Teataja](#)

orbiidile lennutada juba 2026. aastal, mistõttu tekib reaalne vajadus reguleerida kosmoseobjektide registreerimist, käitlemist ning sellega seotud vastutusküsimusi. Käesoleva eelnõu koostamise hetkeks on teada mitmed Eesti majandusüksuste arendatavad satelliidimissioonid: Spaceit Oriole, Kappazetta 3D-SAR, ESTCube-3 ja SUTS. Oriole ja 3D-SAR projektide puhul on kavandatud ka jätkumissioone ja satelliidivõrgustike rajamist, mis näitab selget trendi Eesti kommertskosmoseobjektide mahu kasvule.

Eesti tegevus kosmosevaldkonnas peab toimuma kooskõlas rahvusvahelise õigusega. Kosmoses, sealhulgas Kuu ja teiste taevakehade uurimisel ja kasutamisel, kannavad ÜRO riikide tegevuspõhimõtteid käsitleva lepingu (edaspidi *avakosmose leping*)⁵ järgi kosmoseobjektide eest vastutust nende päritoluriigid. Eesti on avakosmose lepingu allkirjastanud 2010. aastal ning see on Eesti suhtes ka jõustunud.⁶ Avakosmose lepingu kohaselt peab Eesti tagama, et tema territooriumilt tegutsevad eraettevõtted ja teised osapooled järgivad rahvusvahelisi kohustusi,⁷ kuna avakosmose lepingu artikkel 6 kohaselt vastutab riik rahvusvaheliselt lisaks riiklikule kosmosetegevusele ka oma jurisdiktsiooni all tegutsevate mitteriiklike osapoolte kosmosetegevuse eest. Selline tegevus, sh eraettevõtete või ülikoolide satelliitide arendamine ja lennutamine, nõuab vastava riigi luba ja pidevat järelevalvet. Lisaks, vastavalt artiklile 7 vastutab osalisriik, kes lennutab või tagab objekti lennutamise kosmosesse, sealhulgas Kuule ja teistele taevakehadele, ning osalisriik, kelle territooriumilt või rajatiselt objekt lennutatakse, rahvusvaheliselt kahju eest, mille on põhjustanud selline objekt või selle koostisosad Maal, õhuruumis või kosmoses teisele lepingu osalisriigile või selle füüsilistele või juriidilistele isikutele.⁸ Seetõttu tekib Eestil avakosmose lepingu alusel selge kohustus kosmosetegevust reguleerida, kui eraettevõtted kosmoseobjekte lennutama hakkavad, ning tuleb tagada, et riigi jurisdiktsiooni all toimuv kosmosetegevus on reguleeritud, kontrollitav ning kooskõlas rahvusvahelise lepingu tingimustega. Nimetatud kohustuste täitmiseks on vajalik kehtestada selge ja tõhus siseriiklik õigusraamistik.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile on Vabariigi Valitsuse poolt seatud ülesandeks pidada arvestust Eesti vastutusel kosmosesse lennutatud objektide üle,⁹ mis loob täiendava vajaduse seadusandliku aluse järele.

---

⁵ Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, <https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/introouterspacetreaty.html>.

⁶ [Riikide tegevuspõhimõtteid kosmose, sealhulgas Kuu ja teiste taevakehade uurimisel ja kasutamisel käsitlev leping–Riigi Teataja](#); [Välisministeeriumi teadaanne–Riigi Teataja](#)

⁷ [Artikkel 6, Avakosmose leping](#)

⁸ [Artikkel 7, Avakosmose leping](#)

⁹ [„Riikide tegevuspõhimõtteid kosmose, sealhulgas Kuu ja teiste taevakehade uurimisel ja kasutamisel käsitleva lepinguga“ ühinemine–Riigi Teataja](#)

Lisaks rahvusvahelistele kohustustele on kosmosetegevusega seotud ka praktilised ja tehnilised riskid, sealhulgas tahtmatud või tahtlikud kosmoseobjektide kokkupõrked, tehnilised rikked ja satelliitide kontrollimatu sisenemine Maa atmosfääri. Seaduses sätestatav regulatsioon aitab selliseid olukordi paremini ennetada ja hallata, luues mehhanismid, mille abil saab hinnata tegevustega seotud riske, tagada ohutus ja toetada rahvusvaheliste standardite ja parimate tavade järgimist.

Eeltoodust tulenevalt on vajalik kehtestada selge õiguslik raamistik, mis võimaldab riigil reguleerida ja kontrollida Eestis registreeritud või siit lähtuvat kosmosetegevust. Detailne regulatsioon tugevdab Eesti kui vastutustundliku ja rahvusvahelise koostöövõimelise riigi mainet ning aitab maandada võimalikke õiguslikke ja poliitilisi riske.

Seaduse eelnõu koostamisel on lähtutud järgnevatest ÜRO kosmosevaldkonda reguleerivatest lepetest:

- avakosmose leping;
- kosmoseobjektide põhjustatud kahju eest rahvusvahelise vastutuse konventsioon (edaspidi *vastutuse konventsioon*)¹⁰;
- kosmosesse saadetud objektide registreerimise konventsioon (edaspidi *registreerimise konventsioon*)¹¹.

Oluline on märkida, et Eesti on liitunud vaid avakosmose lepinguga. Vastutuse konventsiooni ega registreerimise konventsiooni ei ole Eesti eelnõu väljatöötamise seisuga allkirjastanud, mis tähendab, et nimetatud konventsioonid ei ole Eestis jõustunud. Eelnõu väljatöötamise tööühm on aga nimetatud konventsioonid läbi töötanud ning võtnud arvesse aspekte, mis oleksid eelnõu väljatöötamisel asjakohased ja olulised, lähtudes teiste riikide praktikast. Eestil puudub hetkel plaan liituda astronautide päästmise, astronautide tagasituleku ja avakosmosesse saadetud objektide naasmise lepinguga¹² ja riikide tegevuspõhimõtteid kosmose, sealhulgas Kuu ja teiste taevakehade uurimisel ja kasutamisel käsitleva lepinguga¹³. Seega ei ole arvestatud nendest lähtuvate nõuetega seaduse eelnõu koostamisel.

Eelnõu väljatöötamisel kohtusid tööühma liikmed ESA juhtimisel ka teiste riikide esindajate ja ekspertidega ning järelevalvet tegevate isikutega, kelle sisendeid on võetud arvesse eelnõu

---

¹⁰ Convention on International Liability for Damage Caused by Space Objects, kättesaadav: <https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/introliability-convention.html>.

¹¹ Convention on Registration of Objects Launched into Outer Space, kättesaadav: <https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/registration-convention.html>.

¹² Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of Objects Launched into Outer Space, kättesaadav: <https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/introrescueagreement.html>.

¹³ Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies, kättesaadav: <https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/intromoon-agreement.html>.

koostamisel. Eelnõu koostamisel on püütud muu hulgas vältida teistes jurisdiktsioonides esinenud praktilisi probleeme. Eelnõu koostamisel töötati läbi Austria, Taani, Portugali, Soome, Sloveenia, Hispaania, Itaalia, Luksemburgi ja Ühendkuningriigi kosmosetegevust reguleerivad õigusaktid. Vastavaid õigusakte analüüsiti kriitiliselt eesmärgiga leida aspekte, millest võtta Eesti õigusakti kosmosetegevuslubade peatüki koostamisel eeskuju, või kohti, mis Eesti kosmosetegevuse ulatuse ja eesmärgiga ei sobi.

Eelnõu koostamisel on võimalusel arvestatud EL-i kosmosepoliitikaga (sh Euroopa kosmoseliikluse korraldamise ja kosmoseprügi haldamise põhimõtetega).

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud NJORD Advokaadibüroo vandeadvokaadid Liisi Jürgen (+372 525 2646, liisi.jurgen@njordlaw.ee) ja Jelizaveta Henno (+372 5558 3931, jelizaveta.henno@njordlaw.ee). Eelnõu väljatöötamise töörühma kuulusid ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajad Paul Liias (Paul.Liias@mkm.ee) ja Gloria Kõgel (Gloria.Kogel@mkm.ee), Välisministeeriumi esindaja Kätlin Joala (Katlin.Joala@mfa.ee), Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti esindaja Veikko Tunnel (Veikko.Tunnel@ttja.ee), ekspert ja andmebaaside Nanosats Database ja Factories in Space looja Erik Kulu (erik.kulu@nanosats.eu), KappaZeta OÜ ning Eesti Kaitse- ja Kosmosetööstuse Liidu esindaja Karoli Kahn (karoli.kahn@kappazeta.ee), Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse esindaja Elise Olt (Elise.Olt@eas.ee), Transpordiameti esindaja Mari Toodu (mari.toodu@transpordiamet.ee) ning Tallinna Tehnikaülikooli esindaja Katrin Nyman-Metcalf (katrin.nyman-metcalf@taltech.ee). Arhiivinduse küsimustega aitas Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti teabehalduse nõunik Mariko Männa (mariko.manna@ttja.ee). Välisekspertina oli kaasatud Rolf Olofsson (rolf@spacelawadvisors.com). Eelnõu väljatöötamist ja töörühma assisteerisid Marie Frosch (marie.frosch@njordlaw.ee) ja Karl-Enrik Kriis (karl-enrik.kriis@njordlaw.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti kontrollis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ragnar Kass (ragnar.kass@mkm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud NJORD Advokaadibüroost bürooassistent Kadi Zvirik (+372 667 6440, kadi.zvirik@njordlaw.ee) ja Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@just.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga kavandatu kohaselt muudetakse järgmisi seadusi:

- 1) riigilõivuseaduse redaktsioon RT I, 17.04.2025, 35;
- 2) küberturvalisuse seaduse redaktsioon RT I, 21.06.2024, 15;
- 3) välisinvesteeringu usaldusväärsuse hindamise seaduse redaktsioon RT I, 10.02.2023, 3;
- 4) karistusseadustiku redaktsioon RT I, 17.04.2025, 5;
- 5) rahvusvahelise sanktsiooni seaduse redaktsioon RT I, 17.04.2025, 9.

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõu, Euroopa Liidu õiguse rakendamise ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik poolthäälteenamus tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 78.¹⁴ Eelnõu ei kuulu põhiseaduse § 104 loetelusse, mistõttu ei ole vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus.

2 Seaduse eesmärk

Eelnõu eesmärk on luua õiguslik raamistik kosmosetegevusele Eestis, mis looks soodsad tingimused tehnoloogia ning ettevõtete kasvamiseks ja arendamiseks, samal ajal maandades kosmoses tegutsemisest tulenevaid riske, sh riigi ja selle ettevõtjate ning ülikoolide jaoks.

Eesti kosmosetegevuse areng on viimasel aastakümnel olnud märkimisväärne, hõlmates nii teaduslikke kui ka kommertslikke projekte. 2013. aastal lennutati orbiidile Eesti esimene satelliit ESTCube-1, mille eesmärk oli katsetada elektrilist päikesepurje tehnoloogiat. Järgnevalt on kosmosesse lennutatud veel kolm kuupsatelliiti. 2018. aastal jõudis rahvusvahelise kosmosejaama pardale Eestis arendatud teadusinstrument MyotonPro, võimaldades jälgida astronauti lihaste seisundit. Viimastel aastatel on Eesti kosmosevaldkond võtnud üha rohkem ka ärilisi suundi. Lisaks ülikoolidele ja tudengisatelliitide meeskondadele arendavad Eestis kosmosemissioone ka ettevõtted nagu KappaZeta ja Spaceit, kes plaanivad koostöös Euroopa Kosmoseagentuuriga (ESA) saata orbiidile Eesti esimesed kommertsatelliidid. Spaceit plaanib 2026. aasta alguses käivitada Eesti esimese kommertsatelliidi, mis pakub kõrgtehnoloogilisi teenuseid ning toetab majanduskasvu, luues Eesti ettevõtetele suurema lisandväärtusega võimalusi kosmosevaldkonnas tegutsemiseks. KappaZeta on samal ajal arendamas kaugeiretehnoloogiaid, mis võimaldavad metsa kõrguse mõõtmist globaalsete satelliitmissioonide abil. Lisaks on arendamisel uued satelliidid, nagu ESTCube-3 ja SUTS, mis pakuvad üliõpilastele praktilisi kogemusi ning toetavad teaduse ja tehnoloogia arengut Eestis. Kuigi Eestis on seni kehtinud üldised õiguslikud raamistikud ettevõtluse ja teadustegevuse reguleerimiseks, puudub eraldi seadus, mis looks selged reeglid kosmosetegevuse korraldamiseks, järelevalveks ja vastutuse määramiseks. Eesti kosmosepoliitika ja -programmi järgi soovib Eesti anda kosmosesektorisse oma panuse ning võimaldada sellega kõrgtehnoloogial põhineva ettevõtluse arengut Eestis.¹⁵ Samuti on Eesti kosmosepoliitika eesmärgiks toetada kosmosevaldkonna seadusloomega tegelemist ning ÜRO lepetega liitumist.¹⁶ Sääraste eesmärkide saavutamiseks ning tihedamaks kosmosetegevuseks on vaja, et oleks tagatud kosmosetegevuse ohutus ning rahvusvaheliste nõuete järgimine.

Kosmosetegevuse seadus on vajalik mitmel põhjusel. Esiteks aitab see Eestil täita oma rahvusvahelisi kohustusi, sealhulgas ÜRO avakosmose lepingust tulenevat nõuet tagada oma jurisdiktsiooni all tegutsevate ettevõtete, organisatsioonide ja teadusasutuste vastutustundlik

---

¹⁴ Riigikogu kodu- ja töökorra seadus. RT I, 02.06.2020, 9.

¹⁵ Eesti kosmosepoliitika ja -programm 2020–2027, lk 14.

¹⁶ Eesti kosmoseobjektide seaduseelnõu väljatöötamise kavatsus: <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/cc5efc1b-6e74-4dd7-8136-5d38ea4e0684#0ZpqLTyi>.

tegevus. Teiseks toetab selge õigusraamistik kõrgtehnoloogiliste ettevõtete arengut, võimaldades neil tegutseda kindlustundega, meelitades sellega ligi investeringuid ning soodustades rahvusvahelist koostööd. Lisaks aitab kosmosetegevuse seadus ennetada ja maandada kosmosetegevusega seotud riske, tagades kindlad reeglid nii riigi, ettevõtjate kui ka teadusasutuste jaoks.

Kosmos on reguleeritud juba enam kui pooltes ESA liikmesriikides, ning mitmed Euroopa riigid, kellel täna veel kosmoseseadus puudub, on alustanud vastavate regulatsioonide ettevalmistamist. Eesti ei ole selles osas erand ning liigub rahvusvahelises suunas, et tagada oma kosmosevaldkonna jätkusuutlik areng ja konkurentsivõime.

Eelnõu loob õigusliku raamistiku kosmosetegevuseks, määrates kindlaks kosmosetegevuslubade taotlemise ja menetlemise korra, kosmoseobjektide registri, vastutuskindlustusnõuded, kosmoseobjektide käitajate vastutuse ning üldised kohustused ja ohutusnõuded. Seaduse jõustumise järel oleks Eestis kosmosetegevusega tegelevatel käitajatel selge ja ettenähtav raamistik nõuetekohaseks tegutsemiseks ning riigiasutustel oleks võimalik kontrollida kosmosetegevuse ohutust, tagada rahvusvaheliste kohustuste täitmine ning vähendada Eesti riigi vastutusega seotud riske.

Eelnõu väljatöötamisele eelnes „Eesti kosmoseobjektide seaduseelnõu väljatöötamise kavatsus“ (VTK), mille koostööl lastasid Haridus- ja Teadusministeerium, Justiitsministeerium, Kaitseministeerium ja Siseministeerium ning mille kohta lisasid avalikud kommentaarid Eesti Kaitsetööstuse Liit¹⁷ ning Eesti Kosmosebüroo.¹⁸ VTK kohta esitatud kommentaaridega on arvestatud eelnõu koostamisel.

Kuigi VTK-s nimetati ühe eesmärgina kosmoseliikluse (*space traffic management* ehk STM) reguleerimist, ei ole see teema käesolevasse eelnõusse sellisel kujul kavandatud. Põhjuseks on asjaolu, et Eestil puuduvad hetkel nii tehnilised kui ka juriidilised mehhanismid ja võimekus rahvusvahelise ulatusega kosmoseliikluse korraldamiseks. Kosmoseliikluse reguleerimine eeldab ulatuslikku rahvusvahelist koostööd, andmevahetust, reaalajas jälgimisvõimekust ning terviklikku regulatiivset raamistikku, mis ületab käesoleva seaduse reguleerimisala ja eesmärgi.

Eesti on siiski astunud esimesi samme selles suunas, alustades koostöös ESAGA vastava tehnoloogilise võimekuse arendamist. Loodavat kosmoseobjektide registrit nähakse tulevikus kui STM-süsteemi olulist alustala, võimaldades kosmoseobjektidega seotud andmestiku korraldamist ja haldamist. See loob aluse rahvusvaheliseks andmevahetuseks ning aitab tagada kosmosekeskkonna ohutuse.

---

¹⁷ uue nimega Kaitse- ja Kosmosetööstuse Liit

¹⁸ VTK koostööl lastuse menetlusinfo: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/cc5efc1b-6e74-4dd7-8136-5d38ea4e0684#VuoCXwtw>

Kosmoseliikluse reguleerimise temaatika võib muutuda asjakohaseks tulevikus, seoses järgmiste arenguetaapide või rahvusvaheliste algatustega liitumisega.

3 Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

1. peatükk Üldsätted

Eelnõu § 1 – seaduse reguleerimisala ja eesmärk

Paragrahvi 1 lg 1. Riikidel on avakosmose lepingu¹⁹ artikkel 6 järgi põhimõtteline kohustus teha järelevalvet enda riigis toimuva kosmosetegevuse üle. Riik peab tagama, et kosmosetegevust tehakse kooskõlas rahvusvaheliste lepingutega. Avakosmose lepingu artiklist 7 tulenevalt vastutab riik, kes lennutab või tagab objekti lennutamise kosmosesse, ning kelle territooriumilt või rajatiselt objekt lennutatakse, kahju eest, mille selline objekt on põhjustanud. Samuti peavad riigid kehtestama kosmoseobjektide käitajatele loamenetluse. Registreerimise konventsiooni artikkel 4²⁰ järgi peavad riigid tagama ka kosmoseobjektide registreerimise ning registri pidamise.

Sellest tulenevalt peab seadus reguleerima kosmosetegevust ning sätestama nõuded kosmoseobjektide käitajatele, et tagada rahvusvahelistest õigusnormidest tulenevate kohustuste täitmine. Kosmosetegevusega võivad tegeleda ainult selleks pädevad isikud ja see on lubatud ainult kõnesolevas seaduses sätestatud õiguslikel alustel, sh kosmosetegevusloa alusel. Lisaks käitajatele peavad ka üleslennutatavad kosmoseobjektid vastama kehtestatud nõuetele ning olema registreeritud vastavalt riigi rahvusvahelistele kohustustele. Samuti peab ettenähtud nõuetele vastama kosmoseobjekti omanik. Kosmosetegevuse üle järelevalve teostamiseks peab olema määratletud ka vastav pädev asutus (TTJA) ning tema tegevuse alused. Pädeval asutusel peab olema võimalus teostada järelevalvet kosmosetegevusloa alusel tehtava kosmosetegevuse üle. Seaduses on reguleeritud ka kohustatud isikute vastutus kahju tekitamisel või seaduse normide rikkumisel. Samuti on seaduses reguleeritud riigi tagasinõude õigus käitaja vastu, kosmoseobjekti omandi ja kosmosetegevuse üleandmine ning lõpetamine.

Paragrahvi 1 lg 2. Kosmoseobjektide Eestist Maa orbiidile või sellest kaugemale saatmine on kasulik Eesti majandusele, teadusele ja tehnoloogia arengule. Kosmosetegevuse populaarsus aina kasvab ning vajab seega reguleerimist. Tänapäeval tegelevad kosmosetegevusega aktiivselt mitmed arenenud riigid ning vaja on tagada Eesti kaasatus sellesse tegevusvaldkonda. Kosmosetegevus eeldab teadmisi ja oskusi ning tehnilist ja finantsilist võimekust, mistõttu ei

---

¹⁹ Riikide tegevuspõhimõtteid kosmose, sealhulgas Kuu ja teiste taevakehade uurimisel ja kasutamisel käsitlev leping. RT II 2010, 14, 56.

²⁰ Convention of 12.11.1974 on Registration of Objects Launched into Outer Space., artikkel 4.

Kättesaadav: <https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/registration-convention.html>.

saa riik seda igaühele lubada. Lisaks võib kosmosetegevus kujutada üldist ohtu ja põhjustada keskkonnakahju. Seetõttu on oluline kehtestada selge regulatsioon, mis määrab kindlaks kosmosetegevusega tegelevate isikute õigused ja kohustused. Selline regulatsioon aitab tagada, et kosmosetegevust tehakse vastutustundlikult ja ohutult, minimeerides võimalikke riske nii keskkonnale kui ka ühiskonnale tervikuna.

Eelnõu on välja töötatud, arvestades tehnoloogia arengut ja võimalike eri tehnoloogiate kasutamist. Seetõttu ei keskendu seadus kindlale tehnoloogiale, vaid järgib tehnoloogianeutraalsuse põhimõtet. See tähendab, et seadus ei kirjelda selle jõustumise hetkel olemasolevaid tehnoloogilisi vahendeid, vaid on mõeldud olema asjakohane ka tulevikus, kui on kasutusel veelgi uuem tehnoloogia.

Eelnõu § 2 – seaduse kohaldamisala

Paragrahvi 2 lg 1. Avakosmose lepingu artikli 7 järgi vastutab kosmoseobjekti tekitatud kahju eest riik, kelle territooriumilt kosmoseobjekt lennutati või kes lennutab või tagab objekti lennutamise orbiidile. Sellest tulenevalt peab kõnesolev seadus kohalduma alati Eesti territooriumil toimuvale kosmosetegevusele, et Eesti riigil oleks võimalik kontrollida kosmosetegevuse regulatsioonile vastavust ning seega maandada vastutuse tekkimise riski.

Paragrahvi 2 lg 2. Lisaks peab seadus kohalduma olukordades, kus kosmosetegevus otseselt ei toimu Eesti territooriumil, kuivõrd kosmoseobjektide üleslennutamine ning kosmosetegevus Eesti territooriumilt ei pruugi olla võimalik. Samas lõikes 2 sätestatud olukordades on Eesti rahvusvahelise õiguse mõttes siiski vastutav vastava kosmosetegevuse eest. Seega peab kosmosetegevuse seadus kohalduma ning kosmosetegevuse teostaja peab järgima sellest tulenevaid nõudeid ja vajalikke tegevuslubasid-registreeringuid omama. Olukorras, kus koos käesoleva seadusega kohaldub ka välisriigi õigus, peab kosmosetegevuse teostaja arvestama mõlemaga. Sellisel juhul oleksid mõlemad riigid vastutavad rahvusvahelise õiguse mõttes solidaarselt vastutuse lepingu artikkel 5 järgi. Vastutuse hindamisel tuleb ka arvestada isiku rolli kosmosetegevuses: kui lõike 2 punktides 2 ja 3 nimetatud isikud on pelgalt töötajad mõne välisriigi käitaja juures, siis Eesti riigil puudub vastutus. Kui aga lõike 2 punktides 2 ja 3 nimetatud isikud on välisriigis käitaja rollis, siis kaasneb sellega ka Eesti riigi vastutus. Siinkohal on aga ka oluline märkida, et võimalikud konfliktid olukorrad isikute ja vastutuse puhul tuleb pädeval asutusel koos teiste asutuste (sh julgeolekuasutustega) läbi analüüsida juhtumipõhiselt.

Paragrahvi 2 lg 2 p 1. Lähtudes asjaolust, et mootorsõidukeid ei käsitata üldiselt riigi territooriumina, on sätestatud, et seadust kohaldatakse Eestis registreeritud vee- ja õhusõidukite pardal toimuva kosmosetegevuse suhtes. Sätte eesmärgiks on luua olukord, kus kosmosetegevuse teostajatel ei oleks võimalik pääseda seaduse nõuete järgimisest, teostades kosmosetegevust rahvusvahelistel vetel või mujal kus ühegi riigi jurisdiktsioon ei kohaldu. Olukorras, kus välisriigis registreeritud meresõiduk on Eesti territooriumil, kohaldub käesolev seadus § 2 lg 1 järgi. Kui Eestis registreeritud meresõiduk on välisriigi territooriumil, tuleb arvestada ka vastava riigi nõuetega.

Paragrahvi 2 lg 2 p 2. Lisaks peab seadus kohalduma olukordades, kus kosmosetegevus otseselt ei toimu Eesti territooriumil, kuivõrd kosmoseobjektide üleslennutamine ning kosmosetegevus Eesti territooriumilt ei pruugi olla võimalik. Samas olukorras, kus kosmosetegevust teostab Eesti kodanik või Eestis asutatud juriidiline isik, siis on Eesti rahvusvahelise õiguse mõttes siiski vastutav vastava kosmosetegevuse eest. Seega peab kosmosetegevuse seadus kohalduma ning kosmosetegevuse teostaja peab järgima sellest tulenevaid nõudeid ja vajalikke tegevuslubasid ja registreeringuid omama. See tähendab, et näiteks olukorras, kus Eesti ettevõtja korraldab kosmosetegevust välisriigis, antud seadus siiski kohaldub. Lisaks tähendab see, et seadust kohaldatakse ka tegevusele, mis toimub Eestis registreeritud kosmoseobjektiga või mida teeb Eesti käitaja kosmoses.

Sätte kohaldamine Eesti kodanikest füüsilistele isikutele on ebatõenäoline. Füüsiline isik, kes välisriigis tegutseb kosmosetegevusega ei ole kosmoseobjekti käitaja käesoleva seaduse mõttes ning ei pea seega järgima seadusest tulenevaid nõudeid tegevuslubadele ja registreeringutele. See tähendab, et kosmosetegevuse seaduse ei kohaldu näiteks olukorras, kus Eesti kodanik on välisriigi kosmosetegevust teostava ettevõtja töötaja.

Paragrahvi 2 lg 2 p 3. Punktis 3 täpsustakse käesoleva paragrahvi punktis 2 sätestatud nimelt, kui kosmosetegevust teeb isik, kes elab Eestis pikaajalise elaniku elamisloa või alalise elamisõiguse või tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel.

Eelnõu § 2 lg 3. Seaduse kohaldamises sätestatakse erand riigiasutuste kosmosetegevusele ja kosmoseobjektidele. Seadust kohaldatakse riigiasutuse kosmosetegevusele või kosmoseobjektile niivõrd, kuivõrd teise seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Eelnõu § 2 lg 4. Lisaks kõnesolevale seadusele kohalduvad kõnesoleva seaduse alusel peetavatele haldusmenetlustele üldised haldusmenetluse põhimõtted ning haldusmenetluse seaduse²¹ sätted.

Eelnõu § 2 lg 5. Kuivõrd seadus ei reguleeri üldisi loamenetluse põhimõtteid, vaid ainult kosmosevaldkonda puutuvat, kohalduvad ka üldised sääraseid menetlusi reguleerivad seadused. Samas tuleb arvesse võtta erisusi, mis tulenevad kõnesolevast seadusest.

Eelnõu § 2 lg 6. Eelnõuga ei reguleerita põhjalikult ja detailselt keskkonnasäästlikust ning selle nõudeid ja kohustusi. Eelnõus määratakse vaid lisakohustusi, mis tulenevad spetsiifiliselt kosmosetegevusest ning on põhiliselt seotud kosmoseprügiga. Küll aga kohaldub keskkonnaseadustiku üldosa seadus ning sealt tulenevad kohustused nii kaua, kui see ei lähe käesoleva eelnõuga vastuollu. Eelkõige tähendab see seda, et tuleb kohaldada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse²² 2. peatüki 1. jagu „Keskkonnakaitse põhimõtted“.

---

²¹ Haldusmenetluse seadus. RT I, 06.07.2023, 31.

²² Keskkonnaseadustiku üldosa seadus. RT I, 30.12.2023, 11.

Eelnõu § 2 lg 7. Olukorras, kus tootele, seadmele või järelevalvele kohaldub mitu seadust, kohaldub kosmoseobjektile toote nõuetele vastavuse seadus kosmosseadusest tulenevate erisustega.

Eelnõu § 3 – pädeva asutuse ülesanded

Paragrahv 3. Paragrahvis sätestatakse pädeva asutuse ülesanded. Kosmosevaldkond on koondunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalasse. Lisaks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas oleva Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (TTJA) pädevuses satelliitside sageduste taotlemise korraldamine ja lubade väljastamine. Rahvusvaheliselt on kokku lepitud²³, et kosmosetegevuse eest vastutavad riigid. Seega saab seaduse kohaselt otsuseid langetada riigi esindajana ainult haldusorgan. Samuti on oluline, et kosmosetegevusega seotud halduskoormus oleks võimalikult vähe hajutatud. Seetõttu on ka kõik vastavad ülesanded pandud ühele pädevale asutusele. Oluline on, et kosmosekäitajale oleks riigiga suhtlemine võimalikult hõlbus, mistõttu on vajalik, et kõiki haldusmenetluslikke tegevusi oleks võimalik teha ühe asutuse juures, kellel on omakorda õigus vajadusel kaasata teisi asutusi.

TTJA-le seadusest tulenevad uued kohustused on:

1. kosmosetegevusloa taotluste menetlemine;
2. taotleja taustakontroll ja sobivuse hindamine;
3. kosmoseobjektide registri loomine ja pidamine;
4. kosmosetegevuslubade väljastamine, peatamine, andmisest keeldumine ja lõpetamine;
5. kosmosetegevuste käitajate riiklik järelevalve;
6. kosmoseobjektide registri ettevalmistamine Välisministeeriumile ÜRO registritele andmete esitamiseks;
7. kosmoseobjektide pakiliste intsidentide kohta info kogumine ja töötlemine;
8. kosmosevaldkonna esindamine rahvusvahelisel tasandil.

Seadusest tulenevate uute ülesannete täielikuks täitmiseks on pädeval asutusel vaja kahte erineva profiiliga inimest, kellest ühe töövaldkond oleks riiklik ja teise oma rahvusvaheline. Riikliku ametikoha ülesanneteks on kosmosetegevuslubade ja kosmoseobjektide registreerimiseks taotluste menetlemine ning haldamine, samuti riiklik järelevalve ning kosmoseobjekti vastutuskindlustusnõude vastavuse kontroll. Rahvusvahelise töövaldkonnaga ametikoha ülesanneteks on Eesti esindamine ESA ja EL-i vastavates töögruppides ja regulatsiooni väljatöötamises ning samuti ÜRO registrite jaoks andmete ettevalmistamine. Teise ametikoha ülesandeks on ka rahvusvahelise taustakontrolli tegemine, et vältida olukordi, kus ettevõtjate omandi tõttu tekiks liigne sõltuvus julgeoleku seisukohast. Mitteregulaarse

---

²³ Convention of 29.11.1971 on International Liability for Damage Caused by Space Objects, artikkel 2: https://www.unoosa.org/pdf/gares/ARES_26_2777E.pdf.

ülesandena võib ette tulla ka olukordi, kus kosmoseobjekt on vaja saata hindamisele väljaspool Eestit asuvasse laborisse.

Osade registreerimisega seotud ülesannete täitmise võib tellida esimestel aastatel, kui töö maht on kõikumine ning ebaselge, näiteks ESA-lt. Seadusest tuleneb ka kohustus luua üks täiendav andmekogu kosmosetegevuslubade menetlemiseks ja kosmoseobjektide registreerimiseks. Loodav register peab suhtlema andmevahetuse eesmärgil muude riiklike registritega, sh e-riigikassa, mille kaudu laekuvad andmed tasutud riigilõivude kohta. TTJA kavatsus on loodava andmekogu arendus teha uude loomisel olevasse TTJA e-teenuste infosüsteemi, mis hakkab sisaldama erinevaid TTJA registreid ja menetlusprotsesse. Eelnõu § 4 – terminid

Paragrahv 4. Paragrahvis 4 sätestatakse kosmosevaldkonna olulisemad terminid. Terminite kujundamisel on eelkõige arvesse võetud eelnõu koostamisel läbitöötatud teiste riikide õigusaktides ja rahvusvahelistes lepingutes kasutatud määratlusi.

Paragrahvi 4 lg 1. Rahvusvahelises õiguses ei ole ühtset määratletud definitsiooni kosmosetegevuse kohta, samuti ei ole määratletud kindlat piiri, kust algab kosmos. Lähtudes rahvusvahelise õiguse põhimõtetest ning teiste riikide kosmost käsitlevatest õigusaktidest, hõlmab eelnõu kohaselt kosmosetegevuse definitsioon sisuliselt mis tahes tegevust kosmoses. Kosmoseobjekti käitamine Maa peal hõlmab eelkõige konkreetseks stardiks ettevalmistust, stardi tegevust eesmärgiga kosmoseobjekt lennutada Maa orbiidile või sellest kaugemale ja/või olukordi, kus kosmoseobjektiga juhtub avarii, näiteks stardi ajal, ja kosmoses oleva kosmoseobjekti juhtimist Maa pealt.

Kosmosetegevuse alla ei lähe sellised maapealsed tegevused nagu kosmosetegevuse teoreetiline planeerimine, kosmoseobjekti ehitus, kosmoseobjekti maapealne remont/hooldus, kosmoseobjektide kogumine Maa peal (nt muuseum või hobitegevus). Samuti ei hõlma termin „kosmosetegevus“ suborbitaalset (ingl *sub-orbital*) kosmosetegevust. Eelmainitud maapealsed tegevused ei ole hõlmatud kosmosetegevusega, sest tegemist oleks liigselt piirava ja järelevalvet koormava nõudega. Kui aga näiteks kosmoseobjekt ehitatakse ümber kosmoses, mitte Maa peal, siis oleks tegemist kosmosetegevusega.

Lähtudes erialakirjandusest ning teiste riikide õigusaktide näidetest ja kogemustest (eelkõige Portugal²⁴), ei ole otstarbekas kosmost defineerida arvude abil (näiteks teatud kõrgus, kust alates algab kosmos). Kosmose piiri ei ole kunagi määratletud ei rahvusvahelises õiguses ega tavaõiguses ning see on olnud arutuse all kosmoseõiguse algusaegadest peale. Kosmose arvulisel määratlemisel on palju muutujaid ning rahvusvaheliselt piiri määratlemine lähitulevikus ei ole tõenäoline. Sellest tulenevalt ei ole kosmose piire täpselt sätestatud ka eelnõus. Arvestades teiste riikide kosmosetegevust reguleerivaid õigusakte, on mõistlik kasutada definitsioonis Maa orbiiti ja sellest kaugemaid missioone.

---

²⁴ Presidency of the Council of Ministers. Decree-Law no. 16/2019, of 22 January 2019: <https://www.anacom.pt/render.jsp?contentId=1475024>.

Paragrahvi 4 lg 2. Kosmoseobjekti definitsioon on üsna lai tagamaks, et riigil oleks võimalik teha järelevalvet ja seada nõudeid kõikidele vahenditele, millega on võimalik teha kosmosetegevust, hoidudes kindla tehnoloogia kaudu määratlemast. Kosmoseobjekt võib olla mehitatud või mehitamata. Kuigi on tõenäoline, et lähitulevikus Eestis mehitatud kosmosemissioone ei teostata, oleks ebamõistlik mehitatud kosmoseobjektid seaduse regulatsiooni alt välistada. Kosmoseobjekt jääb kõnesoleva seaduse kohaldamisalasse ka ilma seda kosmosesse lennutamata. Kui kosmoseobjekti käitajal on plaan või kavatsus lennutada objekt Maa orbiidile või sellest kaugemale, on tal kohustus see registreerida (eelnõu § 37). See tähendab, et kosmoseobjekti definitsiooni alla peab jääma ka Maal asetsev, kuid lennutamise plaaniga objekt.

Kosmoseobjekti definitsiooni alla jäävad ka objekti enda ning Maa orbiidile või sellest kaugemale lennutamiseks kasutatava seadme osad. See tähendab, et kosmoseobjekti osad (näiteks alamsüsteemid) ei seisa kosmoseobjektist eraldi ega vaja eraldi registreerimist. Küll aga ei saa kosmoseobjekti definitsiooni alla lugeda näiteks objekti stardiplatvormi, kuivõrd see ei ole lahutamatu kosmoseobjektiga seotud ning on osa taristust. Säärast definitsiooni on kasutatud ka registreerimise konventsioonis.²⁵

Kosmoseobjektiks loetakse ka satelliidid, mis on mõne teise satelliidi sees ning, mis hiljem eralduvad. Sellises olukorras saab mõlemast satelliidist eraldiseisvad kosmoseobjektid ning mõlemad tuleb eraldiseisvate objektidena registreerida.

Paragrahvi 4 lg 3. Käitaja võib olla nii füüsiline isik kui ka juriidiline isik. Kuigi on tõenäoline, et kosmosetegevusega kaasneva vastutuse ning finantsilise koorma võtavad enda peale valdavalt juriidilised isikud, ei näinud töögrupp põhjust välistada füüsiliste isikute võimalust kosmosetegevusega tegeleda, kui nad on suutelised täitma seadusest tulenevaid nõudeid. Käitaja on sarnaselt defineeritud ka näiteks Soome õigusaktis.²⁶ Käitaja puhul ei pea käitajal olema enda kosmoseobjekte, see tähendab, et käitaja ei pea olema kosmosetegevuse käigus kasutatavate kosmoseobjektide omanik. Käitaja võib opereerida ka teiste isikute kosmoseobjektidega.

Paragrahvi 4 lg 4. Lisaks käitajale on vaja defineerida kosmoseobjekti omanik, kuivõrd käitaja ei pruugi alati olla kosmoseobjekti omanik. Kosmosetegevusloa taotlemisel tuleb esitada andmeid omaniku kohta, et pädev asutus saaks tuvastada omaniku ja tema nõuetele vastavuse.

Paragrahvi 4 lg 5. Kosmoseprügi all mõeldakse missiooni käigus Eestis registreeritud kosmosesse jäetud mittetoimivaid objekte või nende osasid kosmosetegevuse vältel, sealhulgas

---

²⁵ Convention of 12.11.1974 on Registration of Objects Launched into Outer Space, artikkel 1.

²⁶ The Act on Space Activities. 23.01.2018, § 4 p 3: <https://tem.fi/documents/1410877/3227301/Act+on+Space+Activities/a3f9c6c9-18fd-4504-8ea9-bff1986fff28/Act+on+Space+Activities.pdf?t=1517303831000>

pärast missiooni lõppu. See tähendab, et kosmoseprügiks loetakse ainult need objektid, mis asuvad kosmoses ega ole käitaja jaoks kasulikud ning on täitnud või ei ole täitnud oma eesmärki. Definitsiooni alt on seega välistatud satelliidid, millel on olemas side ning mida kasutatakse eesmärgipäraselt. Olukorras, kus satelliidi missioon lõppeb ning see jääb orbiidile, saab seda lugeda kosmoseprügiks. Kosmoseprügi on väga sarnaselt defineeritud ka Euroopa Kosmoseagentuuri kodulehel²⁷ ning ÜRO kosmoseprügi vähendamise juhistes²⁸.

2. peatükk

Kosmosetegevuse põhimõtted

Eelnõu § 5 – ohutuse põhimõte

Paragrahvi 5 lg 1. Paragrahv 5 sisustab ohutuse põhimõtte. Kosmosetegevus peab toimuma ohutult ega tohi kaasa tuua sättes nimetatud ohte. Ka rahvusvaheliselt on leitud, et nii riikide kui ka kosmoseobjektide käitajate jaoks on tähtis kosmosetegevuse ohutuse tagamine.²⁹ Kosmosetegevuse ulatust ning mõju arvestades on ohutuse tagamine väga oluline, sest vastasel juhul võivad kahjud osutuda väga suureks. Kosmoseajastu algusest saadik on inimkond saatnud orbiidile 16 990 satelliiti.³⁰ Sellest tulenevalt muutub aina aktuaalsemaks oht, et orbiidil toimuvad satelliitide kokkupõrked. Seega on oluline teha kõik mõistlikult võimalikud pingutused säärase ohu vältimiseks ning lähtuda ohutuse põhimõttest. Siiski tuleb ohutuse põhimõtet tõlgendada laialt, mis tähendab, et ohutult peab tegutsema kogu protsessi jooksul, nii kosmosetegevuse käigus kui ka selleks ettevalmistamisel.

Ohutuse põhimõttele tuginedes on käitajatel kohustus tagada kosmoseobjektide turvalisus. See tähendab, et lisaks sellele, et kosmoseobjektid ei põhjustaks ohtu kolmandatele isikutele või varale, peab kosmoseobjekt ise olema turvaliselt opereeritav. Eriti oluline on tagada kosmoseobjektide küberturvalisus. Kosmoseobjekti käitaja peab suutma tagada kosmoseobjekti turvalisuse küberrünakute eest ning küberrünaku toimumise korral suutma taastada kontrolli orbiidil asuva objekti üle. Samuti peavad käitajad tagama, et kosmoseobjekti osad on usaldusväärsed ega sisalda pahavara, mis võiks kahjustada Eesti riigi või kosmoseobjekti küberturvalisust.

Ohutuse peab tagama ka riigikaitseobjekti ja riigi julgeoleku puhul. Riigikaitseobjekt on defineeritud riigikaitseseaduse (RiKS) §-s 83, mis sätestab, et riigikaitseobjekt võib olla maa-ala, ehitis või seade, mille ründamise, hõivamise, kahjustamise või hävitamisega kaasneb oht

---

²⁷ "What is space debris?". Euroopa Kosmoseagentuuri koduleht: https://www.esa.int/Space_Safety/Clean_Space/What_is_space_debris.

²⁸ United Nations Office for Outer Space Affairs. „Space Debris Mitigation Guidelines of the Committee on the Peaceful Uses of Outer Space“. 2010, para 1.

²⁹ Marboe I. et Hafner F., Brief Overview over National Authorization Mechanisms in Implementation of the UN International Space Treaties. National Space Legislation in Europe: Issues of Authorisation of Private Space Activities in the Light of Developments in European Space Coordination. 2011, lk 69.

³⁰ "Space Debris by the Numbers". Euroopa Kosmoseagentuuri koduleht: https://www.esa.int/Safety_Security/Space_Debris/Space_debris_by_the_numbers.

riigi julgeolekule või kõrgendatud oht avalikule korrale ning ohu realiseerimine võib takistada riigi tavapärasest toimimist, häirida riigi sõjalise kaitse korraldamist, sisejulgeoleku tagamist või elutähtsa teenuse toimepidevust või põhjustada rahvusliku kultuuripärandi hävimist.

Paragrahvi 5 lg 2. Ohu ennetamiseks tuleb tagada kosmoseobjektide tehniline sobivus ning töökindlus, samuti peab kosmosetegevust tegema vastutustundlikult ning regulatsioone järgides. Olukorras, kus ohtu ei suudetud vältida, tuleb kohustatud isikutel teha kõik vajalikud pingutused, et oht tõrjuda ning hiljem tagajärgi vähendada või kompenseerida.

Eelnõu § 6 – keskkonnasäästlikkuse põhimõte

Paragrahv 6. Paragrahvi koostamisel on lähtutud eelkõige keskkonnaseadustiku üldosa seadusest³¹, juhistest, lepingutest ja uuringutest, nagu näiteks avakosmose lepingu artiklist 9 ning dokumentidest „Information on the activities of international intergovernmental and non-governmental organizations relating to space law“³² (Sofia juhised), „Space Debris Mitigation Guidelines of the Committee on the Peaceful Uses of Outer Space“³³, „The Zero Debris Charter“³⁴ ja „IADC Space Debris Mitigation Guidelines“³⁵.

Kuna kosmosetegevus avaldab paratamatult mõju keskkonnale ja tegu võib olla piiriülese keskkonnamõjuga tegevusega, on oluline seda valdkonda reguleerida. Kosmosetegevuse jooksul tuleb vältida üldist keskkonna saastumist (nagu näiteks Maalt bioloogiliste organismide ja viiruste viimist kosmosesse); kosmoseobjekti kokkupõrkeid (nii taevakehade kui ka teiste kosmoseobjektidega); kahju tekkimist (eelkõige kahju, mis tekib kosmoseobjekti käitamise tagajärjel). Kosmoseprügi teke ja koordineerimata tõrje tulemusena võib kosmoseprügi kuhjuda, mistõttu võib muetuda mõne orbiidi kasutamine piiratuks. Liigne kosmoseprügi võib teatud tingimustel piirata juurdepääsu kosmosele. Kosmoseprügi saastab atmosfääri ning võib seada ohtu inimelusid või tervist, nt mehitatud kosmosetegevuse puhul. Orbiidil oleva kosmoseprügiga tegelemine on ressursimahukam kui vajalike meetmete ettenägemine juba kosmosetegevuse planeerimisel.

Võrdlusriikidest näeb Austria kosmosetegevust reguleeriv õigusakt ette vaid kosmoseprügi tekke leevendamise, sätestades, et käitaja peab järgima rahvusvahelisi juhiseid ja piirama

---

³¹ Keskkonnaseadustiku üldosa seadus. RT I, 30.12.2023, 11.

³² Committee on the Peaceful Uses of Outer Space. „Information on the activities of international intergovernmental and non-governmental organizations relating to space law“. 2013.

³³ United Nations Office for Outer Space Affairs. „Space Debris Mitigation Guidelines of the Committee on the Peaceful Uses of Outer Space“. 2010.

³⁴ Twelve countries sign the Zero Debris Charter: https://www.esa.int/Space_Safety/Space_Debris/Twelve_countries_sign_the_Zero_Debris_Charter

³⁵ Inter-Agency Space Debris Coordination Committee. „IADC Space Debris Mitigation Guidelines“. 2020.

kosmoseprügi teket.³⁶ Soome õigusakt reguleerib nii keskkonnakaitset kui ka kosmoseprügi tekke leevendamist.³⁷ Soome õigusakti vastavateks põhipunktideks on, et kosmosetegevus peab olema keskkonnasäästlik ja käitaja peab leevendama kosmoseprügi teket kooskõlas rahvusvaheliste juhistega. Samuti on Soomes kosmosetegevuse loamenetluses ette nähtud keskkonnamõju hindamine. Sealjuures on vastavates sätetes määratud vastutavale ministrile õigus anda määrusi tuuma- ja radioaktiivsete materjalide kasutamise, keskkonnamõju hindamise ja kosmoseprügi tekke leevendamise kohta.

Eesti kosmoseobjektide seaduse üheks oluliseks eesmärgiks on vältida ülereguleerimist, liigset halduskoormust ja bürokraatiat. Sama põhimõte kehtib ka keskkonnasätte puhul. Seetõttu on Eesti võtnud eeskju just Soome kosmoseseaduse keskkonda ja kosmoseprügi teket reguleerivatest sätetest.

Kosmosetegevuse suure ressursikasutuse ja pikaajase mõju tõttu on §-s 6 sätestatud keskkonnasäästlikkuse põhimõte, rõhutades vajadust vähendada kosmoseprügi.³⁸ Kosmosetegevuses peab seega lähtuma keskkonnasäästlikkuse põhimõttest ning vältima võimalikult suurel määral ebasoodsat keskkonnamõju. Kuna kosmosetegevus mõjutab keskkonda otseselt nii kosmoses kui ka Maal, siis on oluline, et sellises uues ja arenevas valdkonnas nagu kosmos järgitaks üldisi keskkonnakaitse põhimõtteid. Kosmoseprügi suhtes kehtib üldtunnustatud (ja rõhutatud) põhimõte, et kosmoseobjekti käitamisel (n-ö tavatöö käigus) tuleb piirata kosmoseprügi teket, kosmoseobjektide lagunemist ja kokkupõrkeid ning kosmosetegevuse järel tuleb kosmoseobjekte hallata. Eesmärgiks on sätestada eesmärgid ja täpsemad juhised kosmoseprügiga kaasnevate mõjude leevendamiseks. Rahvusvaheliste juhiste eeskujul on ka Eesti täpsustanud suuniseid kosmoseprügi vältimiseks.³⁹ Kosmoses tegutsemine muutub aina aktiivsemaks, mis tähendab omakorda ka suuremat tõenäosust kosmoseprügi tekkimiseks. Ebasoodsate mõjude heastamise või muu hüvitamise eesmärgiks on, et isegi juhul, kui kosmoseobjekt funktsioneerib korralikult, siis tuleb ikka tagada keskkonnasäästlikkus. Eesmärk on, et ei taga keskkonnasäästlikkust ainult maapinnal, vaid ka kosmoses. Ebasoodsate mõjude heastamine või muu hüvitamine võib olla näiteks kosmoseobjekti või selle osa likvideerimine kosmosest. Lisaks Eesti õigusaktidele on soovituslik arvestada ka Euroopa Kosmoseagentuuri välja antud standardite ja põhimõtete.

3. peatükk

Käitajale ja kosmoseobjekti omanikule esitatavad nõuded

---

³⁶ Austrian Federal Law on the Authorisation of Space Activities and the Establishment of a National Registry (Austrian Outer Space Act). 25.05.2018. § 5: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_2011_1_132/ERV_2011_1_132.pdf.

³⁷ The Act on Space Activities. 23.01.2018, § 4 p 3.

³⁸ Langston, S. M., Suborbital Flights: A Comparative Analysis of National and International Law, Journal of Space Law, Vol. 37(2). 2011., lk 326. Kättesaadav: <https://airandspace.law.olemiss.edu/pdfs/jsl-37-2.pdf>.

³⁹ Committee on the Peaceful Uses of Outer Space. „Information on the activities of international intergovernmental and non-governmental organizations relating to space law“. 2013, Artikkel 8.

1. jagu

Käitaja

Eelnõu § 7 – käitaja peamine tegevuskoht

Paragrahv 7. Eelnõu on mõeldud Eestis toimuva ja Eesti füüsiliste või juriidiliste isikute kosmosetegevuse reguleerimiseks. Kosmosetegevusloa andmise ja kosmoseobjekti registreerimisega võtab Eesti rahvusvahelise vastutuse siintoimuva kosmosetegevuse suhtes. Oleks ebamõistlik võtta säärast vastutust isikute ja kosmosetegevuse suhtes, kes tegutsevad või mis toimub Eestist väljas ning seega riigile kasu ei too. Sellest tulenevalt peab käitaja peamine tegevuskoht olema Eestis.

Peamine tegevuskoht on defineeritud käitaja peamise kosmosetegevuse ja finantstegevuse kohana. Seega peab käitaja olema suuteline näitama, et valdav osa kosmosetegevuseks vajalikust tööst tehakse ära Eestis ning Eesti kaudu käib kogu käitaja majandustegevus või enamik sellest. See ei tähenda ilmtingimata, et käitaja peakontor peab olema Eestis, aga oluline on, et Eestis kosmosetegevusega tegelev ettevõtte oleks aktiivne ja toimuks majandustegevus.

Peamise tegevuskoha sisustamisel on võetud eeskju tulumaksuseaduse⁴⁰ §-st 7 tulenevast püsiva tegevuskoha mõistest. Seda on tehtud eesmärgiga tagada Eesti riigi kasu eespool mainitud vastutuse võtmisest seoses kosmosetegevusloa andmise ja objekti registreerimisega.

Eelnõu § 8 – käitaja kvalifikatsioon

Paragrahv 8. Käitajal peab olema kosmosetegevusele omaste riskide laadile, ulatusele ja keerukusele vastav haridus, kvalifikatsioon ja töökogemus. Käitajal ei ole vastavat haridust, kvalifikatsiooni või töökogemust näiteks siis, kui ta ei ole varem kosmosevaldkonnas töötanud, tal ei ole sobivat haridust kosmosevaldkonnas töötamiseks, tal puudub juhtimiskogemus vms. Käitajal ei peab ilmtingimata olema kosmosevaldkonna haridus või töökogemus, aga käitajal peab olema kogemust valdkonnas, mis tõendab võimekust tegutseda kosmosevaldkonnas, nagu inseneriteadus, füüsika vms.

Eelnõu § 9 – sisekontrolli kohustus

Paragrahvi 9 lg 1. Käitaja peab läbivalt kogu kosmosetegevuse käigus tagama põhimõtete nagu ohutuse ja keskkonnasäästlikkuse järgimise. Käitaja peab olema piisavalt stabiilne ja organiseeritud, et oleks võimalik vastata kõnesoleva seaduse nõuetele, muu hulgas ka pärast kosmosetegevusloa väljastamist. See tähendab, et käitaja peab tagama, et näiteks pärast kosmosetegevusloa saamist välditakse ettevõtja maksejõuetust või struktuurimuutust, mille tagajärjel seaduse nõudeid rikutaks. Lisaks põhimõtete järjepidevale järgimisele peab

---

⁴⁰ Tulumaksuseadus. RT I, 02.05.2024, 15.

kosmosetegevus vastama kõikidele kõnesolevas seaduses viidatud õigusaktidele. Muu hulgas peab käitaja üldiselt järgima ka majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse 3. peatükis⁴¹ sätestatud ettevõtja kohustusi. Pädeval asutusel ei ole võimalik pidevalt jälgida käitaja tegevust ning iga pisiaja nõuetele vastavust. Sellest tulenevalt peab käitaja suutma end ise nõuetele vastavalt reguleerida. Seetõttu peab käitaja looma ja rakendama nõuetekohase sisekontrolli süsteemi. Selline sisekontrolli süsteem hõlmab endas kõnesoleva seaduse §-s 10 sätestatud sise-eeskirju. Selleks, et sisekontrollikohustus täidaks oma eesmärgi kõnesoleva lõike tähenduses ning tagatud oleks 2. peatükis sätestatud põhimõtete järgmine, peab sisekontrolli tegema isik, kes on selleks pädev. Seega peab sisekontrolli tegema isik, kellel on vajalik kvalifikatsioon ja oskused, et mõista võimalikke puudusi või tagada ohutut ja nõuetekohast kosmosetegevust.

Paragrahvi 9 lg 2. Käitaja sisekontrolli süsteemi andmeid tuleb dokumenteerida või need peavad olema muul viisil tõendatavad. Fraas „muul viisil tõendatavad“ viitab innovaatilistele lahendustele klassikalise dokumenteerimise kõrval.

Paragrahvi 9 lg 3. Käitaja sisekontrolli süsteemi andmeid säilitatakse kosmosetegevuse ajal ja vähemalt kümme aastat pärast kosmosetegevuse lõpetamist. See aeg on proportsionaalne, kuna kosmosetegevus on pikaajaline ning selleks, et tagada nõuetele vastav kosmosetegevus, peab olema tagatud võimalus kontrollida käitaja sisekontrolli süsteemi andmeid.

Eelnõu § 10 – käitaja sise-eeskirjad

Paragrahv 10. Säte on juhendiks käitajale nõuetekohaste sise-eeskirjade koostamiseks ning sellega tagatakse, et korrektselt koostatud sise-eeskirjade alusel on võimalik kosmosetegevust nõuetekohaselt teha. Iga käitaja peab ise hindama oma tegevusega seotud riske ja ohte ning sellest tulenevalt oma sise-eeskirjade sisu välja töötama. Oluline on tagada, et käitajal mitte ainult ei oleks sise-eeskirjad olemas, vaid et neid sise-eeskirju ka rakendatakse pidevalt ja ühetaoliselt, samuti, et sise-eeskirju kaasajastatakse vastavalt vajadusele. Sise-eeskirjad peavad olema kehtestatud kirjalikus vormis. Sise-eeskirjad on näiteks korrad, juhendid, põhimäärused ja muus vormis suunised või juhised. Sise-eeskirjade kaudu on võimalik hinnata nii käitajal endal kui ka pädeval asutusel, kas käitaja vastab eelnõus sätestatud nõuetele.

Kosmosetegevusloa omaja sise-eeskirjade nõue ei ole unikaalne, samalaadseid nõudeid on ka järgmiste seaduste järgmistes sätetes:

- hoiu-laenuühistu seaduse⁴² § 31;
- makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse⁴³ § 50;

---

⁴¹ Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus. RT I, 06.04.2021, 5.

⁴² Hoiu-laenuühistu seadus. RT I, 05.05.2022, 12.

⁴³ Makseasutuste ja e-raha asutuste seadus. RT I, 21.06.2024, 48.

- investeerimisfondide seaduse⁴⁴ § 344;
- kindlustustegevuse seaduse⁴⁵ § 105;
- krediitiasutuste seaduse⁴⁶ § 63;
- väärtpaberituru seaduse⁴⁷ § 82.

Paragrahvi 10 lg 1. Käitaja peab koostama enda tegevuse sise-eeskirjad, mis määraksid võimalikult täpselt, kuidas kosmosetegevust tehakse ning milliseid meetmeid õigusaktide ja kosmosetegevusloa tingimuste järgimiseks võetakse. Pädev asutus eeldab käitaja tegevuse vastavust oma sise-eeskirjadele ning saab seeläbi kontrollida käitaja edasist tegevust.

Seadusandjal ei ole võimalik ette näha kõiki nõudeid, mida iga kosmosetegevuse puhul peab järgima vastavalt tegevuse olemusele ja riskitasemele. Käitaja peab aga ise võimalikke riske mõistma ning säärased nõuded paika seadma. Käitaja sise-eeskirjad peavad olema vastavad tema tehtavale kosmosetegevusele. Käitaja saab oma tegevust hinnates koostada endale sobivad sise-eeskirjad ja seeläbi teha eneseregulatsiooni ja -kontrolli. Pädeval asutusel on seejärel võimalik nõuete sobivust kontrollida ja tagada nende järgimine.

Ei ole võimalik ette näha võimalikke tehnoloogilisi muudatusi ja arenguid, kuna kosmosevaldkond on pidevalt arenev valdkond. Kuna kosmosetegevus võib ajas muutuda ja areneda, tuleb arvestada uusima tehnoloogia kasutamise põhimõttega ehk tehnoloogiliste muutustega võivad kaasneda ka sise-eeskirjade muutused. Siinkohal on oluline, et käitaja tagaks oma sise-eeskirjade kooskõla uute tehnoloogiatega ning enda tegevuse vastavuse nendele.

Paragrahvi 10 lg 2 p 1. Käitajal peab olema selge struktuur ning juhtimissüsteem, mille ta peab oma sise-eeskirjades ette nägema. Juriidilisest isikust käitaja peab oma sise-eeskirjades kindlaks määrama, kes on juhatuse liikmed, ning nõukogu olemasolu korral, kes on nõukogu liikmed. Sise-eeskirjades peavad olema märgitud ka juhatuse liikmete vastutusvaldkonnad ning vastutusahelad (näiteks kes on juhatuse esimees). Oluline on, et käitaja struktuur ja juhtimissüsteem on sellised, mis võimaldavad tal täita kõiki kõnesolevast seadusest tulenevaid nõudeid ja kohustusi.

Paragrahvi 10 lg 2 p 2. Kuna kosmosetegevusega kaasneb palju riske, peab käitaja olema võimeline näitama oma võimet riske tuvastada, juhtida, kontrollida ja neist teavitada. Kosmosetegevusega seotud riskid on juhtumipõhised, mis tähendab, et iga kosmosetegevuse puhul võib risk olla erinev. Käitaja sise-eeskirjades peab olema näidatud, kuidas käitaja riskidega tegeleb.

---

⁴⁴ Investeerimisfondide seadus. RT I, 21.06.2024, 40.

⁴⁵ Kindlustustegevuse seadus. RT I, 21.06.2024, 42.

⁴⁶ Krediitiasutuste seadus. RT I, 21.06.2024, 45.

⁴⁷ Väärtpaberituru seadus. RT I, 21.06.2024, 55.

Paragrahvi 10 lg 2 p 3. Käitaja peab näitama, kuidas ta organisatsiooni sees teavitamiskohustust täidab. See tähendab, et organisatsiooni sees on kindel kord teavitamiskohustuse täitmiseks. See tähendab, et konkreetselt on määratud isikud ja kord, kes ja kuidas kõnesolevas seaduses sätestatud teavitamiskohustusi täidab.

Paragrahvi 10 lg 2 p 4. Eesmärgiks on, et käitaja saaks näidata oma reaalselt tehnilist võimekust kavandatud kosmosetegevuseks. Sellega üritatakse vältida mitte tõsiseltvõetavaid taotlejaid. Kuna kosmosetegevusega võib kaasneda suuremahuline andmehaldus ning kosmosetegevusest võib sõltuda elutähtsate teenuste osutamine, on oluline, et käitaja näitaks, millised turvameetmed on paika pandud.

Paragrahvi 10 lg 2 p 5. Käitaja peab esitama kosmosetegevuse võtmekohtadel olevate isikute andmed ja näitama nende sobivust kosmosetegevusega tegelemiseks. Võtmekohtadel olevad isikud on näiteks juhtival positsioonil olevad isikud, insenerid, IT-spetsialistid, objekti opereerimise personal jms. Töötajate valiku kriteeriumide puhul peab igal organisatsioonil olema oma sisemine süsteem, mille käigus kogutud andmete ja dokumentide põhjal kindlaks teha töötajate sobivus.

Paragrahvi 10 lg 3. Füüsilisest isikust käitaja jaoks kehtib samamoodi sise-eeskirjade nõue, nagu ka juriidilisele isikule. Erinevuseks on see, et füüsiline isik ei pea määrama kindlaks organisatsioonilist ülesehitust, sisemist juhtimiskorda ning vastutuse jaotust, sest füüsiline isik käitajana tegutseb ikkagi üksi ning ta ei tegele kosmosetegevusega juriidilise isikuna ehk mõne organisatsiooni läbi, seetõttu ei ole tal ka midagi kindlaks määrata seoses organisatsioonilise poolega. Sätte eesmärgiks on, et nii füüsilisest kui ja juriidilisest isikust käitajale kehtiksid ühetaolised nõuded taotlemisel. Punkti 5 järgi võtmekohtadel olevate isikute andmed tähendab füüsilise isiku jaoks ka seda, et kui ta ostab sisse mistahes teenuseid (nt raamatupidamine, kosmoseobjekti jälgimisteenus vms), siis peavad nimetatud teenuseosutajad ka vastama käesolevas seaduses sätestatud nõuetele.

Paragrahvi 10 lg 4. Sise-eeskirjad peavad olema piisavad, proportsionaalsed, kosmosetegevusele omase laadi, ulatuse ja keerukusastmega ning üheselt mõistetavad. See tähendab, et käitaja sise-eeskirjad peavad olema vastavad kavandatavale kosmosetegevusele, et tagada käitaja võimekus nimetatud kosmosetegevusega üldse tegeleda.

Paragrahvi 10 lg 5. Tegemist on volitusnormiga, mis annab valdkonna eest vastutavale ministrile õiguse kehtestada määrus, et täpsustada sise-eeskirjade nõudeid. Kuna kosmosetegevus on pidevalt ja kiirelt arenev valdkond, võib seaduse kehtivuse ajal tekkida vajadus täpsustada käitaja sise-eeskirjade nõudeid. Kuna sise-eeskirjad on üks põhilisi viise, kuidas pädev asutus saab kontrollida käitaja kvalifikatsiooni ja teha järelevalvet käitaja üle ning käitaja saab tõestada oma kvalifikatsiooni, on oluline, et oleks võimalik tulevikus täpsustada ministri määrusega sise-eeskirjadele rakendatavaid täpsustavaid nõudeid vastavalt kujunevale praktikale. Oluline on märkida, et ministri määrusega ei saa kehtestada sise-eeskirjadele sisulisi nõudeid, mis erineksid eelnõu § 10 lõigetes 1-4 sätestatust.

Eelnõu § 11 – teavitamiskohustus

Paragrahvi 11 lg 1. Lõige 1 sätestab täpsed olukorrad, mil käitaja on kohustatud pädevat asutust teavitama teatud asjaoludest omal initsiatiivil. Pädev asutus eelnõu mõistes on Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Amet. Teavituse peab edastama viivitamata, kuid 24 tunni jooksul alates vastavast asjaolust teadasaamisest või hetkest, mil käitaja pidi sellest teada saada. Ka küberturvalisuse seaduse⁴⁸ §-s 8 on sätestatud 24-tunnine tähtaeg küberintsidendist teavitamiseks. Teavitus peab olema kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 79 tähenduses.⁴⁹

Paragrahvi 11 lg 2. Kuivõrd käitajal on kohustus järgida teavitamiskohutuse tähtaega, peab ta selle järgimata jätmise korral suutma rikkumist põhjendada. Teatud kriitilistes olukordades võib üsna lühikese tähtaja järgimine osutada võimatuks ja sel juhul on rikkumine põhjendatud. Käitajal on aga kohustus rikkumist põhjendada.

Paragrahvi 11 lg 3. Lõikes 3 on ettenähtud, millised teavitamiskohustused on juriidilisest isikust käitajal. Teavitamine on oluline, et läbivalt kogu kosmosetegevuse vältel veenduda käitaja usaldusväärsuse ja nõuetelevastavuses. Usaldusväärsuse eesmärk jääks muidu täitmata, kui kontroll toimuks ainult ühe korra taotluse esitamisel.

Paragrahvi 11 lg 3 p 1. Kui vahetub käitaja juhtorgani liige, siis peab käitaja teavitama sellest pädevat asutust 30 kalendripäeva jooksul alates juriidilise isiku pädeva organi poolt otsuse vastuvõtmist ning esitama nõutud teabe. Sätte eesmärgiks on tagada kosmosetegevuses läbivalt käitaja juhtorgani liikmete usaldusväärsus ja nõuetele vastavus.

Paragrahvi 11 lg 3 p 2. Kui võõrandatakse käitaja oluline osalus, mis on väärtpaberituru seaduse § 9 tähenduses otsene või kaudne osalus äriühingu aktsia- või osakapitalis, mis on vähemalt 10 protsenti äriühingu aktsia- või osakapitalist, seda väljendavatest kõigist õigustest või kõigist häälest äriühingus või mis võimaldab olulise mõju äriühingu juhtorganite üle, siis tuleb käitajal sellest pädevat asutust teavitada 30 kalendripäeva jooksul pärast osaluse võõrandamist ning esitada nõutud andmed. Pädevale asutusele peab olema teada, et käitaja olulise osalusega isikud vastaksid läbivalt seaduses esitatud nõuetele.

Paragrahvi 11 lg 3 p 3. Kui MTÜ-st käitaja saab uue liikme, siis tuleb käitajal sellest pädevat asutust teavitada 30 kalendripäeva jooksul pärast mittetulundusühingu liikmeks vastuvõtmist, esitades nõutud andmed ja dokumendid.

Paragrahvi 11 lg 3 p 4. Kui sihtasutusest käitaja saab uue soodustatud isiku, siis tuleb käitajal sellest pädevat asutust teavitada 30 kalendripäeva jooksul pärast sihtasutuse soodustatud isiku määramist, esitades nõutud andmed ja dokumendid.

---

⁴⁸ Küberturvalisuse seadus. RT I, 06.08.2022, 18.

⁴⁹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I, 06.07.2023, 98.

Paragrahvi 11 lg 4. Lõige 4 sätestab, millest peab kosmoseobjekti omanik pädevat asutust teavitama. Oluline on eraldi sätestada käitaja ja omaniku teavitamiskohustused, sest kosmoseobjekti käitaja ja omanik ei pruugi olla samad isikud. Kui aga käitaja ja omanik on samad isikud, siis ei pea topelt informatsiooni esitama. Juhul, kui pädev asutus teeb kindlaks uue omaniku sobimatuse, on tal õigus kosmosetegevusluba kehtetuks tunnistada vastavalt eelnõu § 28 lg 1 p-le 5.

Paragrahvi 11 lg 4 p 1. Omaniku juhtorgani liikme vahetuse puhul peab omanik teavitama pädevat asutust 30 kalendripäeva jooksul alates juriidilise isiku pädeva organi poolt otsuse vastuvõtmist ning esitama nõutud andmed ja dokumendid.

Paragrahvi 11 lg 4 p 2. Kosmoseobjekti omaniku olulise osaluse võõrandamisel kehtivad samasugused teavitamiskohustuse nõuded, nagu käitajal (vt seletuskiri § 11 lg 3 p 2).

Paragrahvi 11 lg 4 p 3. MTÜ-st kosmoseobjekti omanikul uue liikme vastuvõtmisel kehtivad samasugused teavitamiskohustuse nõuded, nagu käitajal (vt seletuskiri § 11 lg 3 p 3).

Paragrahvi 11 lg 4 p 4. Sihtasutusest kosmoseobjekti omanikul uue soodustatud isiku määramisel kehtivad samasugused teavitamiskohustuse nõuded, nagu käitajal (vt seletuskiri § 11 lg 3 p 4).

2. jagu

Usaldusväarsuse nõue

Eelnõu § 12 – usaldusväarsus

Paragrahvi 12 lg 1. Käitaja ja kosmoseobjekti omanik peavad olema usaldusväärsed, mis tähendab, et nende puhul peab olema tegemist isikutega, kelle puhul ei ole põhjust eeldada, et nad rikuvad kõnesolevast seadusest tulenevaid nõudeid, tekitavad kosmosetegevusega ohtu Eesti avalikule korrale või julgeolekule või tekitavad muul viisil kahju Eesti riigile või ühiskonnale. See nõue tagab kosmosetegevuse tegija usaldusväarsuse ning annab pädevale asutusele võimaluse keelduda kosmosetegevusluba andmast isikule, kes kosmosetegevuse tegijaks ei sobi. Säärase nõude sätestamisel on eeskuju võetud Luksemburgi kosmosetegevust reguleerivast õigusaktist⁵⁰, aga ka Eesti väärtpaberituru seadusest⁵¹, kus nõutakse loahoidjalt usaldusväarsust. Isikute usaldusväarsust kinnitavad dokumendid on näiteks karistusregistri väljavõte, haridust tõendav dokument, elulookirjeldus jne.

Paragrahvi 12 lg 2. Lõige 2 sätestab loetelu asjaoludest, millega tuleb arvestada käitaja usaldusväarsuse hindamisel. Käitaja usaldusväarsuse hindamisel arvestab pädev asutus lõike 4 punktides 1–6 nimetatud asjaoludega kogumis, võttes arvesse ka käitaja antud selgitusi. Tuleb

---

⁵⁰ Loi du 15 décembre 2020 portant sur les activités spatiales (Law of 15 December 2020 on Space Activities). Art 6(1). <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2020/12/15/a1086/jo>

⁵¹ Väärtpaberituru seadus. RT I, 06.07.2023, 128.

aga tähele panna, et senise tegevuse, töökogemuse või maine mitteesinemist ehk lõike 4 punkti 1 hinnatakse ainult käitaja juhtorgani liikmete osas, see ei kohaldu osanikele, aktsionäridele, MTÜ liikmetele või sihtasutuse soodustatud isikutele. Lõike 4 punktides 2–6 sätestatud kohaldatakse aga kõigile, st nii käitaja juhtorgani liikmetele, osanikele või aktsionäridele, MTÜ liikmetele ja/või sihtasutuse soodustatud isikutele.

Paragrahvi 12 lg 3. Lõige 3 sätestab loetelu asjaoludest, millega tuleb arvestada kosmoseobjekti omaniku usaldusväarsuse hindamisel. Kosmoseobjekti omaniku usaldusväarsuse hindamisel arvestab pädev asutus lõike 4 punktides 2–6 nimetatud asjaoludega kogumis, võttes arvesse ka kosmoseobjekti omaniku enda antud selgitusi. Tuleb aga tähele panna, et senise tegevuse, töökogemuse või maine mitteesinemist ehk lõike 4 punkti 1 ei hinnata kosmoseobjekti omaniku puhul. Lõike 4 punktides 2–6 sätestatud kohaldatakse aga kõigile, st nii kosmoseobjekti omaniku juhtorgani liikmetele, osanikele või aktsionäridele, MTÜ liikmetele ja/või sihtasutuse soodustatud isikutele.

Paragrahvi 12 lg 4. Lõige 4 sätestab nimekirja asjaoludest, mille esinemise puhul peab eeldama, et isik ei ole usaldusväärne kõnesoleva eelnõu tähenduses. Säärane nimekiri aitab sisustada usaldusväarsuse laia ja subjektiivset mõistet ning konkretiseerib seda.

Paragrahvi 12 lg 4 p 1. Isiku mainet ja usaldusväarsuse puudumist näitab tema senine tööalane tegevus või tegevusetus ja tema majanduslik seisund. Olukorras, kus pädeval asutusel tekib selle alusel põhjendatud kahtlus isiku usaldusväarsuses, langeb usaldusväarsuse tõendamise koormus isikule. Punkti 1 kohaldatakse ainult käitajale, kosmoseobjekti omaniku suhtes antud nõue ei kohaldu. Käitaja kohta esitatakse elulookirjeldused isiku senise tegevuse, töökogemuse ja maine kirjeldamiseks, mille põhjal teeb pädev asutus, vajadusel koostöös teiste asutustega, kontrolli.

Paragrahvi 12 lg 4 p 2. Kui isikut on karistatud esimese astme kuriteo või tema päritoluriigi õiguse kohaselt võrdväärse raskusastmega kuriteo eest, ei saa jõuda järeldusele, et tegemist on usaldusväärse isikuga. Kuivõrd usaldusväarsuse kontrolli võib olla vaja teha ka välisriigi kodanikele või välisriigis kuritegusid toime pannud isikutele, tuleb arvestada ka välisriigi karistuste ajalugu. Siiski ei pruugi olla välisriigis kuritegude liigitamise süsteem sarnane Eestiga. Sellisel juhul peab pädev asutus vajaduse korral spetsialistide abil hindama, kas kõnealune tegu on vastav Eesti esimese astme kuriteole. Kui kuritegu on vastavast registrist kustunud, ei peaks seda usaldusväarsuse hindamisel arvestama. Vajalik spetsialist on vastava valdkonna (karistusõiguse nt) asjatundja, nt advokaat, notar vms, kellel on vastavad teadmised, et küsimust analüüsida.

Paragrahvi 12 lg 4 p 3. Lisaks esimese astme kuritegudele on isiku usaldusväarsus välistatud ka siis, kui teda on karistatud kuriteo eest, mis on seotud just kosmosetegevusega või siis ettevõtlusega. See tähendab, et ka teise astme kuriteod, mis otseselt viitavad ebausaldusväarsusele kosmosetegevuses, tuleb lugeda määravaks. Ka siin kehtib põhimõte, et kui kuritegu on vastavast registrist kustunud, ei peaks seda usaldusväarsuse hindamisel arvestama.

Paragrahvi 12 lg 4 p 4. Kui isiku suhtes on kohaldatud karistuslikku meedet, mis keelab tal kosmosetegevusega analoogse tegevuse, ei saa ka seda isikut pidada usaldusväärseks. Sellisel juhul ei tohi isikule kosmosetegevusluba väljastada, olenemata kõnesoleva seaduse usaldusväärse määramisest. Ka siin ei peaks võtma arvesse karistust, mis on registrist kustutatud. Samuti on punkti 4 lisatud täpsustus selle kohta, kui isiku suhtes on rakendatud samas punktis mainitud tegutsemis- või ettevõtluskeeluga samaväärset keeldu tema päritoluriigi õiguse kohaselt või teda on karistatud sellise keelu rikkumise eest. See on oluline seetõttu, et kosmosetegevusega võivad olla seotud ka isikud, kelle päritoluriik ei ole Eesti. Ka sellisel juhul ei arvestata karistusandmeid, mis on vastavast registrist kustutatud.

Paragrahvi 12 lg 4 p 5. Rahvusvaheliste sanktsioonide all on selle sätte mõttes silmas peetud rahvusvahelise sanktsiooni seaduse (RSanS)⁵² §-s 3 määratletut. RSanS § 3 lg 3 järgi võib rahvusvahelise sanktsiooniga keelata rahvusvahelise sanktsiooni subjekti riiki sisenemise, piirata rahvusvahelist kaubandust ja rahvusvahelisi tehinguid ning seada muid keelde või kohustusi. Kui isikule on määratud säärane sanktsioon, peetakse teda rahvusvaheliselt ebausaldusväärseks või ohtlikuks, mistõttu tuleks usaldusväärse puudumist eeldada ka kõnesoleva seaduse mõttes. Näiteks kui isikuga tehingute tegemisele on seatud piirangud, ei saa ta teha tehinguid ka kosmosetegevuseks ega sobi seega kosmosetegevuse tegijaks. Samuti, kui isiku suhtes on kohaldatud Vabariigi Valitsuse sanktsiooni RSanS § 4 mõistes, siis on põhjust kahelda tema usaldusväärsuses. Selle nõude puhul ei pea taotleja ise esitama mingeid dokumente või tõendeid, selle nõude täitmist kontrollib TTJA taustakontrolli käigus, vajadusel koostöös teiste riigiasutustega.

Paragrahvi 12 lg 4 p 6. Isikut ei saa pidada usaldusväärseks, kui ta on seotud Eesti riiki või avalikku korda ohustava tegevusega. Lisaks ei saa isikut pidada usaldusväärseks ka juhul kui isik on seotud EL-i, NATO või ESA liikmesriiki ohustava tegevusega. Kosmosetegevuse juurde ei tohi lubada isikuid, kelle tegevuse tulemusel võib põhjendatud kahtlusega tekkida oht või nõuetevastane kosmosetegevus. Selle nõude puhul ei pea taotleja ise esitama mingeid dokumente või tõendeid, selle nõude täitmist kontrollib TTJA taustakontrolli käigus, vajadusel koostöös teiste riigiasutustega.

Paragrahvi 12 lg 5. Välisriigis toime pandud ja registreeritud tegusid tuleb eraldi tõendada, kuna pädeval asutusel ei ole ligipääsu vajalikele dokumentidele, nagu tal on Eesti karistusregistrile. Seega antakse juhul välisriigis määratud karistuste ajaloo tõendamiseks.

Paragrahvi 12 lg 6. Eelnõu § 12 lg 6 sätestab erandi riigiasutustele. Eelnõuga eeldatakse, et riigiasutused on usaldusväärsed ning riigiasutused ei pea eraldi oma usaldusväärsust tõendama. Säärane tõendamine ühe riigiasutuse poolt teisele oleks ebamõistlik ja ebavajalik.

4. peatükk

Tegevusluba kosmosetegevuseks

---

⁵² Rahvusvahelise sanktsiooni seadus. RT I, 07.06.2024, 20.

1. jagu

Kosmosetegevusloa taotlemine

Eelnõu § 13 – kosmosetegevusluba

Paragrahv 13. Paragrahvis 13 reguleeritakse kosmosetegevusluba. Kosmosetegevus on kulukas, potentsiaalselt ohtlik ning tekitab seda lubavale riigile rahvusvahelisi kohustusi. Seetõttu on vaja, et riik saaks kindlaks teha, kas isikud, kes kosmoseobjekte opereerivad, on selleks sobilikud. Samuti on seejuures oluline, et riigil oleks võimalik teha kontrolli kosmoseobjektide käitajate üle, ning et oleks olemas mehhanism nende tegevuse peatamiseks. Sellest tulenevalt on õigusaktis loodud kosmosetegevusloa kohustus, mis annab riigile võimaluse säärase kontrolli tegemiseks. Avakosmose lepingu artikli 6 järgi on kosmosetegevus lubatud vaid asjaomase riigi loal ja pideva järelevalve korral. Lepingu järgi peab kosmosetegevusluba nõudma kõige hiljem enne kosmoseobjekti üleslennutamist.⁵³

Paragrahvi 13 lg 1. Lõikes 1 sätestatakse kosmoseobjekti käitaja kohustus omada kosmosetegevusluba ning kohustus teha kosmosetegevust kooskõlas vastavas loas sätestatud tingimustega. Pädev asutus, kes kosmosetegevusloa käitajale annab, on § 3 alusel Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.

Paragrahvi 13 lg 2. Kosmosetegevusluba on tähtajatu. Kuivõrd kosmosetegevus on oma keerukuse ja kulukuse tõttu üsna pikaajaline ja palju ettevalmistust nõudev, oleks ebamõistlik sätestada kosmosetegevusloale tähtaeg. Lisaks ei pruugi olla võimalik ette näha, kui kaua kosmosetegevuse või selleks ettevalmistamisega aega kulub, mistõttu sobiva tähtaja määramine on keerukas. Seeläbi välditakse liigset bürokraatiat ja halduskoormust.

Kosmosetegevusluba ei ole üleantav. Kuivõrd kosmosetegevusluba antakse konkreetsele isikule, kui tal on vajalikud nõuded täidetud, ei saa lubada, et sama kosmosetegevusloa alusel tegutseks keegi teine, kelle sobivust ei ole pädev asutus hinnata saanud. Kosmosetegevusluba on tähtajaline, st selle kestus on kuni viis aastat siis, kui viiakse läbi § 23 lg 1 punktides 1 ja 2 sätestatud kosmosetegevust. Selle aja jooksul peab kosmosetegevus olema lõpetatud vastavalt kõnesoleva seaduse nõuetele.

Eelnõu § 14 – kosmosetegevusloa taotlus

Paragrahvi 14 lg 1. Kosmosetegevusloa taotlemisel tuleb pädevale asutusele esitada elementaarne ja esmavajalik info. Pädeval asutusel peavad olema olemas kõnesolevas lõikes nimetatud andmed taotleja kohta ning esmane arusaam planeeritavast kosmosetegevusest. Kosmosetegevuse plaani alusel on pädeval asutusel muu hulgas võimalik välistada taotlused,

---

⁵³ Marboe I. et Hafner F., Brief Overview over National Authorization Mechanisms in Implementation of the UN International Space Treaties. National Space Legislation in Europe: Issues of Authorisation of Private Space Activities in the Light of Developments in European Space Coordination. 2011., lk 65.

kus kosmosetegevust kirjeldada ei suudeta ning on selge, et tegemist ei ole tõsiseltvõetava taotlejaga. Paragrahv 14 sätestab kokkuvõtliku ja üldise nimekirja kosmosetegevusloa taotluse nõuetest, mida on täpsustatud §-dega 15–17.

Paragrahvi 14 lg 1 p 1. Taotlus peab sisaldama juriidilisest isikust taotleja puhul nime ja registrikoodi (selle puudumise korral asukohariigi asjakohane identifitseerimistunnus (registreerimisnumbriga võrdsustatav numbri- või tähekombinatsioon), füüsilisest isikust taotleja puhul nime ja registrikoodi (selle puudumise korral isikukood või sünniaeg ning isikut tõendava dokumendi nimetus ja number), kontaktandmeid (telefoninumber, e-posti aadress ja postiaadress, tegevusala seadusest tulenev nimetus ning äriseadustiku § 4 lõike 6 alusel kehtestatud klassifikaatori kohane nimetus ja kood ning teatele allakirjutanud isiku nimi ja kontaktandmed (telefoninumber ja elektronposti aadress), juriidilise isiku puhul ka esindusõiguse aluse nimetus (juhatuse liige või volitus) ning ka vastutuskindlustuse kindlustussumma, rahaühiku ja kehtivuse piirkond; vastutuskindlustuse kindlustussumma või kehtivuse algus- ja lõppkuupäev ning kindlustusandja nimi, registrikood, aadress ja muud kontaktandmed, asjaomase registri nimi. Majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele viitamise eesmärgiks on toetuda majandustegevuse üldseadusele, mis annavad majandustegevusele õigusliku ja terminoloogilise põhiraamistiku. Kuna kosmosetegevuse puhul on tegemist tegevusalaga, mis põhineb tegevusloale, siis tuleb toetuda MSÜS-ile kui üldseadusele, et vältida dubleerimist ning käesolevas seaduses sätestada kosmostegevuse erisused.

Paragrahvi 14 lg 1 p 2. Siin on oluline taotlejal kirjeldada oma esmast arusaama planeeritavast kosmosetegevusest. Pädevale asutusele on oluline aru saada, mida planeeritav kosmosetegevus endast hõlmab, näiteks mis põhjusel ja mille saavutamiseks kosmosetegevust läbi viiakse, milline missioon välja näeb, millist tehnoloogiat, kui kauaks ja milleks kasutatakse.

Paragrahvi 14 lg 1 p 3. Punkt 3 kohaldub kõikidele juriidilisest isikust taotlejatele, st mittetulundusühingud, osaühingud, aktsiaseltsid, sihtasutused, kes kõik peavad esitama kõikide juhatuse liikmete ja olemasolu korral nõukogu liikmete andmed ehk ees- ja perekonnanimi, isikukood ja isikukoodi riik või isikukoodi puudumise korral sünniaeg. Seda peab aga tegema ainult juhul, kui pädev asutus ei saa ise vastavaid andmeid äriregistrist kätte. See tähendab, et taotleja peab kosmosetegevusloa taotluse esitamisel kõigepealt ise kontrollima, kas äriregistris on olemas vajalikud ja korrektsed andmed. Kui äriregistris on vajalikud ja korrektsed andmed olemas, siis ei pea taotleja punktis 3 andmeid eraldi esitama, pädev asutus saab lähtuda äriregistris olevatest andmetest. Kui aga äriregistri kanded puuduvad või on ebakorrektsed, siis peab taotleja kosmosetegevusloa taotlemisel esitama punktis 3 esitatud andmed. Andmete õigsuse kontrolli vastutus on taotlejal.

Paragrahvi 14 lg 1 p 4. Kui taotleja on äriühing (osaühing või aktsiaselts), siis peab taotleja esitama osanike või aktsionäride nime, registrikoodi või ees- ka perekonnanime, kui osanikul või aktsionäril on otsene või kaudne osalus äriühingu aktsia- või osakapitalis, mis on vähemalt 10 protsenti äriühingu aktsia- või osakapitalist, seda väljendavatest kõigist õigustest või kõigist häältest äriühingus või mis võimaldab olulise mõju äriühingu juhtorganite üle. Ka punkti 4 puhul kehtib põhimõte, et vastavad andmed peab esitama siis, kui pädeval asutusel ei ole võimalik vastavaid andmeid ise kontrollida äriregistrist

Paragrahvi 14 lg 1 p 5. Kuna MTÜ-de puhul ei ole liikmetel võimalik määrata osaluse suurusi, siis tuleb MTÜ-st taotleja puhul esitada kõikide MTÜ liikmete punktis 5 nõutud andmed.

Paragrahvi 14 lg 1 p 6. Ka sihtasutuse puhul ei ole võimalik kindlaks määrata liikmete osaluse suurusi, mistõttu tuleb sihtasutusest taotlejal ka esitada kõigi soodustatud isikute käesolevas punktis nõutud andmed.

Paragrahvi 14 lg 2. Enne, kui käitaja taotluse esitab, samuti enne, kui kohaldatakse §-s 23 sätestatud erandit, peab olema tasutud riigilõiv.

Paragrahvi 14 lg 3. Sätestatakse erand riigiasutustele, mille kohaselt eelnõu § 14 lõikes 2 sätestatud nõuet ei kohaldata, kui kosmosetegevusloa taotleb riigiasutus.

Paragrahvi 14 lg 4. Pädev asutus kooskõlastab kosmosetegevusloa taotluse vastava valdkonna asutustega. Vastava valdkonna asutuste all on eelkõige mõeldud 11. peatükis nimetatud asutusi, aga ei saa välistada, et kooskõlastust on vaja küsida ka mõnelt teiselt asutuselt. Kooskõlastus käesoleva lõikes tähendab HMS §-s 16 sätestatud kooskõlastust. Kooskõlastada saab haldusorganitega, kelle pädevuses on pädeva asutuse tähelepanu juhtida seaduses sätestatud nõuetele ning kooskõlastaja seisukoht on pädevale asutusele siduv. Oluline on aga, et kooskõlastavate asutuste nimekiri ei ole lõplik ega ammendav ning tulenevalt kosmosetegevuse ulatusest, riskist ja laadist tuleb pädeval asutusel igal eraldi juhul hinnata, kas ja kellelt on täiendavat kooskõlastust vaja. Kooskõlastust küsib pädev asutus näiteks Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalas olevalt Riigi Infosüsteemi Ametilt (vt seletuskiri § 54), Kaitseministeeriumi valitsemisalas olevalt Välisluureametilt (vt seletuskiri § 55) ja Siseministeeriumi valitsemisalas olevalt Kaitsepolitseiametilt (vt seletuskiri § 55).

Eelnõu § 15 – taotlusele lisatavad dokumendid

Paragrahv 15. Paragrahv 15 sätestab kosmosetegevusloa taotlusele lisatavad dokumendid. See kehtib igale kosmosetegevusloa taotlejale, nii füüsilisele kui ka juriidilisele isikule.

Paragrahvi 15 lg 1 p 1. Taotlejal tuleb lisada dokumendid, mis kinnitavad tema kvalifikatsiooni (kvalifikatsiooni sisu osas vt seletuskiri § 8).

Paragrahvi 15 lg 1 p 2. Selleks, et isik saaks kosmosetegevusloa, peab isik olema usaldusväärne. See tähendab, et ei tohi esineda ühtegi usaldusväärstust välistavat asjaolu käesoleva seaduse mõistes. Isiku usaldusväärstust saab kindlaks teha isiku haridus-, töö- ja teenistuskäigu alusel. Sellisteks dokumentideks on näiteks isiku elulookirjeldus, CV, haridust tõendav dokument jms.

Paragrahvi 15 lg 1 p 3. Käesoleva seaduse § 12 lõike 4 punktides 2–4 nimetatud taotleja usaldusväärstust välistavate asjaolude mitteesinemist kinnitavad dokumendid on eelkõige karistusregistri väljavõte.

Paragrahvi 15 lg 1 p 4. Punkt 4 sätestab, et taotlemise hetkeks peavad käitajal olema sise-eeskirjad, mis vastavad § 10 nõuetele. Need sise-eeskirjad tuleb lisada kosmosetegevusloa taotlusele.

Paragrahvi 15 lg 1 p 5. Punktis 5 sätestatud kosmosetegevuse riskianalüüsi kohustus puudutab kõikvõimalikke ohte, mis võivad tekkida kogu kosmosetegevuse vältel. Sinna hulka võivad kuuluda näiteks ohud, mis tekivad nii tehnilistest, organisatoorsetest kui ka muudest asjaoludest.

Paragrahvi 15 lg 1 p 6. Punkti 6 eesmärgiks on, et käitaja suudaks näidata, kuidas ta järgib kosmosetegevuse käigus §-s 6 sätestatud keskkonnasäästlikkuse põhimõtet ning väldib kosmoseprügi teket ja ebasoodsat mõju keskkonnale. Keskkonnasäästlikkuse põhimõtte demonstreerimiseks saab taotleja näiteks näidata, kas ta kasutab säästlikke materjale ja uusimat tehnoloogiat jne.

Paragrahvi 15 lg 1 p 7. Kuna kosmosetegevus on suurte mõjude ja riskidega ning kõrgtehnoloogiline tegevus, peab taotleja näitama, kuidas on tagatud võrgu- ja infosüsteemide ning juhtimiskese turvalisus. See on vajalik, et tagada kogutud andmete ja kosmoseobjekti turvalisus. Näiteks tuleb tagada, et kogutud andmed on turvalised, sest kosmoseobjektid võivad koguda palju andmeid. Lisaks võib teatud teenuste osutamine sõltuda kosmosetegevusest, mistõttu tuleb tagada kosmosetegevuse turvalisus, et vältida teenuste häirimist. Taotleja peab ka näitama, kuidas on tagatud, et kosmoseobjekti juhtimist ei saa võõras pahatahtlik osapool üle võtta. Seetõttu on oluline, et taotleja demonstreeriks, kuidas tema seaduses nimetatud süsteemid on kaitstud. Kui pädeval asutusel on vaja täiendavaid kooskõlastusi näiteks mõnelt teiselt riigiasutuselt (nt Riigi Infosüsteemi Ametilt), siis peab pädev asutus seda ise küsima HMS § 16 alusel. Käitaja võib ise korralda RIA-lt kooskõlastuse saamise, et kosmosetegevusloa taotlemise protsess kulgeks sujuvamalt, aga käitajal ei ole kohustust ise RIA-lt kooskõlastus saada.

Paragrahvi 15 lg 1 p 8. Taotleja peab tagama, et on sõlmitud vastutuskindlustusleping, mis vastab § 53 lõike 1 nõuetele ning, et kindlustuskaitse algab vahetult enne kosmoseobjekti kosmosesse lennutamist.

Paragrahvi 15 lg 1 p 9. Riigil on oluline aru saada, kes on kosmoseobjekti omanik. Käitaja ja omanik ei pruugi ilmtingimata kattuda, käitaja võib olla lihtsalt kosmoseobjekti valdaja, teha kosmosetegevust oma majandus-, kutse- või teadustegevuses jne, aga kosmoseobjekti omand võib kuuluda kolmandale isikule. Seetõttu on oluline, et riigil oleks ülevaade, kes on kosmoseobjekti omanik. Kui kosmoseobjekti omanik on taotleja, siis tuleb vastav kinnitus anda pädevale asutusele.

Paragrahvi 15 lg 1 p 10. Kosmosetegevus on väga mahukas. Selleks, et tagada kosmosetegevuse turvalisus ja vastavus õigusaktidele, peab pädevale asutusele esitama andmed muude isikute kohta (peale taotleja), kellel on olnud märkimisväärne roll kosmoseobjekti valmistamisel, kosmosetegevuse ettevalmistamisel ja tegemisel või sellega seotud vahendite või süsteemide loomisel või hankimisel. Sellised isikud võivad olla näiteks tootjad, alltöövõtjad, allhankijad jne. Taotleja ei pea esitama paragrahvis esitatud andmeid isikute kohta, kelle roll ei ole märkimisväärne või piisavalt oluline.

Paragrahvi 15 lg 1 p 11. Pädevale asutusele on oluline teha kindlaks, et taotlejal on võimekus kosmosetegevus nõuetekohaselt lõpetada. Selleks tuleb ka esitada lõpetamise kava (vt seletuskiri § 47 lõiked 1–4).

Paragrahvi 15 lg 2. Käitaja esitatud ning kõnesolevas seaduses sätestatud andmete eesmärgiks on tõendada, et käitaja on võimeline kosmosetgevust tegema ning kosmosetegevus vastab kõigile kõnesolevas seaduses sätestatud nõuetele. Selleks on lõikes 2 pandud käitajale kohustus tagada, et andmed täidaksid seda eesmärki, milleks neid vaja on. See tähendab, et missioonipõhiselt tuleb näidata, et selline kosmosetegevus vastab seaduses sätestatud nõuetele. Esitatavad andmed ja dokumendid on juhtumipõhised, mis tähendab, et iga kosmosetegevuse kohta peab eraldi ja konkreetselt esitama andmed ja dokumendid ning näitama, kuidas need dokumendid ja andmed tõendavad, et just see konkreetne kosmosetegevus vastab seaduse nõuetele.

Paragrahvi 15 lg 3. Lõikega 3 on ette nähtud võimalus kehtestada ministri määrus, millega täpsustatakse §-des 16 ja 17 nõutud andmeid ja dokumente. Lõige 3 on volitusnorm, mis annab valdkonna eest vastutavale ministrile õiguse kehtestada määrus, et täpsustada kosmosetegevusloa taotleja esitatavaid andmeid. Pädeva asutuse jaoks on väga oluline saada kõik vajalikud andmed ja dokumendid, et tagada kosmosetegevusloa taotlejate vastavus seaduses sätestatud nõuetele. Vajaminevate andmete ja dokumentide nimekiri või nimetused võivad ajas muutuda, mistõttu on oluline, et valdkonna eest vastutav minister saaks pädeva asutuse järelevalve tegemiseks ja kosmosetegevusloa menetluseks kehtestada täpsustavaid nõudeid esitatavate andmete ja dokumentide kohta. Kõnealune volitusnorm ei võimalda ministri määrusega luua uusi kohustusi ja/või sisulisi muudatusi kosmosetegevusloa taotlemise menetluses; lubatud on vaid täpsustada andmeid ja dokumente, mis esitatakse kosmosetegevusloa taotlemisel.

Eelnõu § 16 – lisaandmed ja dokumendid taotluse esitamisel juriidilise isiku poolt

Paragrahvi 16 lg 1. Lõige 1 sätestab lisanõuded juriidilisest isikust taotlejale.

Paragrahvi 16 lg 1 p 1. Kuivõrd juriidilised isikud tegutsevad füüsilisest isikust juhatuse liikmete kaudu, peavad pädevale asutusele teada olema andmed vastavate juhatuse liikmete kohta. Taotleja peab aga nimetatud andmed esitama ainult siis, kui pädev asutus ei saa ise vastavaid andmeid äriregistrist kätte. See tähendab, et taotleja peab kosmosetegevusloa taotluse esitamisel kõigepealt ise kontrollima, kas äriregistris on olemas vajalikud ja korrektsed andmed. Kui äriregistris on vajalikud ja korrektsed andmed olemas, siis ei pea taotleja punktis 1 andmeid eraldi esitama, pädev asutus saab lähtuda äriregistris olevatest andmetest. Kui aga äriregistri kanded puuduvad või on ebakorrektsed, siis peab taotleja kosmosetegevusloa taotlemisel esitama punktis 1 esitatud andmed. Andmete õigsuse kontrolli vastutus on taotlejal.

Paragrahvi 16 lg 1 p 2. Kuivõrd juriidilised isikud tegutsevad füüsilisest isikust juhatuse liikmete kaudu, peavad pädevale asutusele olema esitatud kõigi juhatuse liikmete § 15 lõike 1 punktides 1–3 nimetatud dokumendid (vt seletuskiri § 15 lg 1 punktid 1–3).

Paragrahvi 16 lg 1 p 3. Punkti 3 sisuline eesmärk on tagada, et pädeval asutusel oleks selge ülevaade juriidilise isiku olulise osalusega osanikest või aktsionäridest ning nende

usaldusväärsest, samuti juriidilise isiku tegevuse läbipaistvusest. See on tähtis, kuna Eesti riik vastutab rahvusvahelisel tasandil kosmosetegevuse eest, mistõttu on oluline, et riik saaks kontrollida kosmosetegevusega seotud äriühingute usaldusväärsust. Kõnesoleva seaduse loomise hetkel oli väärtpaperituru seaduse § 9 lg 1 alusel oluline osalus otsene või kaudne osalus äriühingu aktsia- või osakapitalis, mis on vähemalt 10 protsenti äriühingu aktsia- või osakapitalist, seda väljendavatest kõigist õigustest või kõigist häälest äriühingus või mis võimaldab olulise mõju äriühingu juhtorganite üle. Punkti 3 järgi peab taotleja edastama pädevale asutusele käitaja osanike või aktsionäride elementaarsed andmed ning samuti kinnitama, et ei esine § 12 lõikes 4 punktides 2–4 sätestatud usaldusväärsust välistavaid asjaolusid. Sarnaselt näiteks § 14 lg 1 p-le 3, on ka käesoleval juhul taotleja kohustuseks kontrollida äriregistris olevat andmete olemasolu ja õigsust. Kui andmed äriregistris on puudulikud või ebaõiged, esitab taotleja pädevale asutusele vajalikud andmed.

Paragrahvi 16 lg 2. Mittetulundusühingu kõrgeim organ on selle üldkoosolek. Seega tuleb võrdsustada mittetulundusühingu liikmed äriühingu tegelike kasusaajate ehk näiteks osanikega. Sellest tulenevalt kohalduvad mittetulundusühingule § 15 lõikes 1 ja käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud nõuded. Samuti kehtib kohustus esitada iga liikme kohta dokumendid, mis kinnitavad § 12 lõike 4 punktides 2–4 sätestatud usaldusväärsust välistavate asjaolude mitteesinemist.

Paragrahvi 16 lg 3. Kuivõrd sihtasutusel puuduvad liikmed (sihtasutuste seaduse (SAS) § 1 lg 1 alusel) või tegelikud kasusaajad (nagu näiteks osanikud), siis tuleb sihtasutusest taotleja puhul lisada iga sihtasutuse soodustatud isiku kohta nõutud andmed ning iga soodustatud isiku kohta dokumendid, mis kinnitavad § 12 lõike 4 punktides 2–4 sätestatud usaldusväärsust välistavate asjaolude mitteesinemist. Taotlejal tuleb esitada isikute andmed, kes vastavad SAS §-is 9 nimetatud tunnustele. See on pädeva asutuse jaoks oluline, et tagada nende isikute nõuetele vastavus, kellel on juurdepääs sihtasutuse varale.

Eelnõu § 17 – kosmoseobjekti omaniku kohta taotluses esitatavad andmed ja taotlusele lisatavad dokumendid

Paragrahvi 17. Paragrahv 17 sätestab kosmosetegevusloa taotluses esitatavad andmed ja taotlusele lisatavad dokumendid olukorras, kus kosmosetegevuseks kasutatav kosmoseobjekt ei kuulu taotlejale. Riigil on oluline aru saada, kes on kosmoseobjekti omanik. Käitaja ja omanik ei pruugi ilmtingimata kattuda, käitaja võib olla lihtsalt kosmoseobjekti valdaja, teha kosmosetegevust oma majandus-, kutse- või teadustegevuses jne, aga kosmoseobjekti omand võib kuuluda kolmandale isikule. Seetõttu on oluline, et riigil oleks ülevaade, kes on kosmoseobjekti omanik.

Paragrahvi 17 lg 1 p 1. Kui käitaja ei ole kosmoseobjekti omanik, tuleb omaniku kohta esitada punktis 1 sätestatud andmed.

Paragrahvi 17 lg 1 p 2. Kui käitaja ei ole kosmoseobjekti omanik, tuleb omaniku kohta esitada punktis 2 nimetatud andmed.

Paragrahvi 17 lg 1 p 3. Punkti 3 eesmärgiks on, et kui kosmoseobjekti omanik ja käitaja ei lange kokku, peab taotleja näitama, mille alusel ta kosmoseobjekti kasutab, vältimaks olukorda, kus omanik ei ole teadlik, et tema kosmoseobjekti kasutatakse kosmosetegevuseks. Omandisuhte tõendamise andmetele ei ole eelnõuga ette antud kindlaid tingimusi, oluline on lihtsalt see, et oleks tõendatud omanikustaatus.

Paragrahvi 17 lg 1 p 4. Kui kosmoseobjekti käitaja ja omanik ei ole sama isik ning kosmoseobjekti omanik on juriidiline isik, peab taotleja esitama juriidilisest isikust kosmoseobjekti omaniku juhtorgani kõigi liikmete ees- ja perekonnanimi, isikukood ja isikukoodi riik või isikukoodi puudumise korral sünniaeg, kui seda ei ole võimalik äriregistrist kontrollida (vt seletuskiri § 16 lg 1 p 1).

Paragrahvi 17 lg 1 p 5. Kui kosmoseobjekti käitaja ja omanik ei ole sama isik ning kosmoseobjekti omanik on äriühing, peab taotleja esitama käesoleva seaduse § 16 lõike 1 punktis 3 nimetatud andmed ja dokumendid (vt seletuskiri § 16 lg 1 p 3).

Paragrahvi 17 lg 1 p 6. Kui kosmoseobjekti käitaja ja omanik ei ole sama isik ning kosmoseobjekti omanik on mittetulundusühing, siis tuleb esitada käesoleva seaduse § 16 lõikes 2 nimetatud andmed ja dokumendid (vt seletuskiri § 16 lg 2).

Paragrahvi 17 lg 1 p 7. Juhul, kui kosmoseobjekti käitaja ja omanik ei ole sama isik ning kosmoseobjekti omanik on sihtasutus, siis tuleb esitada käesoleva seaduse § 16 lõikes 3 nimetatud andmed ja dokumendid (vt seletuskiri § 16 lg 3).

Paragrahvi 17 lg 2 p 1. Punkti 1 eesmärk on, et kuna Eesti riik vastutab rahvusvaheliselt oma territooriumil ja isikute tehtava kosmosetegevuse eest, on Eesti riigile oluline, et Eesti lipu alt ei teeks kosmosetegevust inimesed, kes ei ole usaldusväärsed. Seetõttu tuleb esitada käesoleva seaduse § 12 lõike 4 punktides 2–4 sätestatud usaldusväärstust välistavate asjaolude mitteesinemist kinnitavad dokumendid (vt seletuskiri § 12 lg 4 p-d 2–4).

Paragrahvi 17 lg 2 p 2. Kuivõrd juriidilised isikud tegutsevad füüsilisest isikust juhatuse liikmete kaudu, peab pädevale asutusele teada olema vastavate juhatuse liikmete usaldusväärsus, mis tähendab, et tuleb esitada usaldusväärstust välistavate asjaolude mitteesinemist kinnitavad dokumendid (vt seletuskiri § 12 lg 4 p-d 2–4).

Paragrahvi 17 lg 2 p 3. Kui planeeritavaks kosmosetegevuseks kasutatav kosmoseobjekt ei kuulu taotlejale ning omanik on äriühing, siis lisatakse kosmosetegevusloa taotlusele olulise osalusega aktsionäride või osanike käesoleva seaduse § 12 lõike 4 punktides 2–4 nimetatud asjaolude mitteesinemist kinnitavad dokumendid (vt seletuskiri § 12 lg 4 p-d 2–4).

Paragrahvi 17 lg 2 p 4. Kui planeeritavaks kosmosetegevuseks kasutatav kosmoseobjekt ei kuulu taotlejale ning omanik on mittetulundusühing, siis lisatakse kosmosetegevusloa taotlusele MTÜ kõigi liikmete osas käesoleva seaduse § 12 lõike 4 punktides 2–4 nimetatud asjaolude mitteesinemist kinnitavad dokumendid (vt seletuskiri § 12 lg 4 p-d 2–4).

Paragrahvi 17 lg 2 p 5. Kui planeeritavaks kosmosetegevuseks kasutatav kosmoseobjekt ei kuulu taotlejale ning omanik on sihtasutus, siis lisatakse kosmosetegevusloa taotlusele sihtasutuse soodustatud isikute osas käesoleva seaduse § 12 lõike 4 punktides 2–4 nimetatud asjaolude mitteesinemist kinnitavad dokumendid (vt seletuskiri § 12 lg 4 p-d 2–4).

Paragrahvi 17 lg 2 p 6. Kui kosmoseobjekti omanik ja käitaja ei ole sama isik, peab taotleja tõendama, et tal on omaniku nõusolek kosmoseobjekti kasutamiseks planeeritavaks kosmosetegevuseks. Kosmosetegevus on kallis ja mahukas, mistõttu on riigile oluline kindlaks teha, et nii käitaja kui ka omanik on nõus, et kosmoseobjekti kasutatakse.

Eelnõu § 18 – teabe küsimine

Paragrahv 18. Selleks, et pädev asutus saaks teha taotlejale, käitajale ja kosmoseobjekti omanikule taustakontrolli, st kontrollida tema usaldusväärsust, peab tal olema võimalus teha koostööd teiste isikute ja asutustega, sest pädev asutus ise ei pruugi omada teavet, mis näitab, et isik ei ole usaldusväärne. Paragrahv 18 võimaldab pädeval asutusel nõuda andmeid nt tööandjalt, ülikoolilt, teistelt riigiasutustelt, sealhulgas julgeolekuasutustelt.

Eelnõu § 19 – kosmosetegevusloa kontrolliese

Paragrahvi 19. Paragrahv 19 sätestab MSÜS § 18 mõistes kosmosetegevusloa kontrollieseme ehk nende majandustegevuse nõuete kogum, mille täitmist kontrollitakse enne tegevusloa andmist ja mille täitmisest sõltub ka majandustegevuse lubatavus. Tegevusloa kontrollieseme määratlemine on vajalik järelevalve teostamiseks ja haldussunni kohaldamiseks, sest kontrolliesemesse mittekuuluvate nõuete rikkumine ei saa olla aluseks tegevusloa kehtetuks tunnistamisele. Kui loa saamine ei sõltu nende nõuete täitmisest, siis ei tohiks neist sõltuda ka loa kehtivus.⁵⁴ Paragrahvis 19 on kokkuvõtlikult sätestatud kõik nõuded, mida pädev asutus peab kontrollima kosmosetegevusloa menetlusel.

Paragrahvi 19 lg 1 p 1. Taotleja peab vastama käesoleva seaduses sätestatud nõuetele.

Paragrahvi 19 lg 1 p 2. Kuna võib esineda olukordi, kus taotleja ja kosmoseobjekti omanik ei ole sama isik, siis tuleb anda kinnitus, et kosmosetegevusloa taotlejal on õigus ja alus kosmoseobjekti osas kosmosetegevusluba taotleda (vt seletuskiri § 17 lg 1 p 3 ja § 17 lg 2 p 6).

Paragrahvi 19 lg 1 p 3. Kirjalik nõusolek käesoleva punkti tähenduses peab olema kirjalikus vormis TsÜS § 78 mõistes.

Paragrahvi 19 lg 1 p 4. Samuti peab kosmoseobjekti omanik olema usaldusväärne (vt seletuskiri § 12).

---

⁵⁴ Justiitsministeerium. Kosmoseseaduse eelnõu kooskõlastamine, lk 3.

Paragrahvi 19 lg 1 p 5. Kosmosetegevus peab vastama käesolevas seadus sätestatud põhimõtetele ehk ohutuse (vt seletuskiri § 5) ja keskkonnasäästlikkuse põhimõtetele (vt seletuskiri § 6). Kosmosetegevus peab olema missioonipõhine, st kosmosetegevus peab vastama selle kosmoseobjekti ohu- ja riskitasemele ehk igat kosmoseobjekti peab eraldi hindama.

Paragrahvi 19 lg 1 p 6. Kuna ohutus on üks kosmosetegevuse põhimõtteid, mida peab läbivalt tagama kogu missiooni vältel, sh ka kosmosetegevuse lõpetamisel ja lõpetamise järgselt, siis ei tohi ka kosmosetegevusloa andmine kujutada ohtu punktis 5 nimetatud olukordades (vt seletuskiri § 5). See tähendab ka seda, et käitaja ja kosmoseobjekti omanik ei tohi olla ebausaldusväärne ehk olla seotud Eesti, EL NATO või ESA liikmesriigi julgeolekut või avalikku korda ohustavat tegevusega (vt seletuskiri § 12 lg 3 p 6).

Paragrahvi 19 lg 1 p 7. Kavandatava kosmosetegevuse raames kasutatava võrgu- ja infosüsteemi ning kosmosetegevuse juhtimiskeskuse turvalisuse tagamine peavad olema tõendatud sobivate dokumentidega kosmosetegevusloa taotluse esitamisel (vt seletuskiri § 15 lg 1 p 7).

Paragrahvi 19 lg 1 p 8. Sise-eeskirjas peavad vastama käesolevas seaduses sätestatud nõuetele (vt seletuskiri § 10 lõiked 1–4).

Paragrahvi 19 lg 1 p 9. Riskianalüüs peab vastama käesolevas seaduses sätestatud nõuetele (vt seletuskiri § 15 lg 1 p 5)

Paragrahvi 19 lg 1 p 10. Selleks, et järgida keskkonnasäästlikkuse põhimõtet, peab taotlejal olema nõuetele vastav ebasoodsaid keskkonnamõjusid vältimist käsitlev tegevuskava (vt seletuskiri § 15 lg 1 p 6).

Paragrahvi 19 lg 1 p 11. Vastutuskindlustuslepingu osas vt seletuskiri § 53 lõiked 1 ja 3.

Paragrahvi 19 lg 1 p 12. Taotleja peab olema suuteline tagada käesolevas seaduses sätestatud põhimõtete järgmine ka kosmosetegevuse lõppemisel, mistõttu peab tal olema vastav lõpetamise kava (vt seletuskiri § 47 punktid 1–4).

Paragrahvi 19 lg 1 p 13. Kosmoseobjekti valmistamisega seotud isikud peavad olema tuvastatavad (vt seletuskiri § 15 lg 1 p 10).

Paragrahvi 19 lg 2. Lõige 2 sätestab kontrollieseme erandi kohaldamisel ning milliste tingimuste täitmisel annab pädev asutus välja kosmosetegevusloa erandi alusel.

2. jagu

Kosmosetegevusloa andmine

Eelnõu § 20 – kosmosetegevusloa andmine

Paragrahvi 20 lg 1. Vastavalt haldusmenetluse tõhususe ja kiiruse põhimõttele (HMS § 5 lg 2) peab pädev asutus otsustama kosmosetegevusloa väljaandmise või väljaandmisest keeldumise 90 tööpäeva jooksul pärast taotluse esitamist. Kosmosetegevusloa taotlejale peab olema selge, mis ajaks on tal võimalik taotluse tulemus teada saada. Vastasel juhul ei oleks taotlejal võimalust planeerida oma tegevust efektiivselt ning selle tagajärjel võib kannatada potentsiaalne kosmosetegevus. Samas peab käitaja tagama, et ta esitab pädevale asutusele nõuetekohase taotluse, sest enne selle laekumist vastav 90-päevane tähtaeg kulgema ei hakka. Siiski ei saa pädeva asutuse poolt tähtaja järgimata jätmine tähendada kosmosetegevusloa vaikimisi andmist, kuivõrd see läheks vastuollu kogu kosmosetegevusloa vajaduse mõttega. Sellises olukorras on taotlejal olemas haldusmenetluse ja halduskohtumenetluse seadustikust tulenevad õiguskaitsevahendid vaide ja/või kaebuse esitamiseks.

Paragrahvi 20 lg 2. Lõikes 2 on sätestatud kosmosetegevusloa sisu. Kosmosetegevusloast peab olema aru saada, milleks see on antud ning milliseid õigusi see kosmosetegevusloa saajale annab. Seda on vaja selleks, et nii käitajal endal kui ka järelevalveasutusel oleks võimalik jooksvalt kontrollida vajalike nõuete täitmist, käitaja tegevuse eesmärgipärasust ning käitajale antud õiguste piires püsimist.

Paragrahvi 20 lg 3. Sätestatakse erand, mis seisneb selles, et kui kosmosetegevusluba taotleb riigiasutus, võib jätta loale märkimata või osaliselt märkimata käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 3 sätestatud teabe, kui teave on riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse kohaselt riigisaladus või salastatud välisteave.

Eelnõu § 21 – kosmosetegevusloa kõrvaltingimused

Paragrahv 21. Haldusmenetluse seaduse⁵⁵ § 53 lg 2 p 1 järgi võib haldusaktile kehtestada kõrvaltingimusi seaduses sätestatud juhul. Sellest tulenevalt sätestatakse õigus kõrvaltingimuste seadmiseks. Samas võivad mõnes olukorras vaid kõnesolevas seaduses sätestatud tingimused olla ebapiisavad majanduslikust, ohutuse või muust säärasest seisukohast. Seega peab pädeval asutusel olema õigus tagada, et kosmoseobjekti käitaja täidaks ka muid võimalikke nõudeid ja eeskirju, ning õigus seada lisanõudeid.

Paragrahvi 21 p 1. Ohutuse või keskkonnasäästlikkuse tagamiseks võib pädev asutus leida, et kosmosetegevusloa omaja võib käitada ning kosmosesse saata vaid teatud tüüpi kosmoseobjekti. Näiteks võib tekkida olukord, kus taotlejal on võimekus käitada vaid väikesatelliite, kuid ei ole võimekust suuremate kosmoseobjektide üleslennutamiseks.

Paragrahvi 21 p 2. Ohutuse või keskkonnasäästlikkuse tagamiseks võib pädev asutus leida, et kosmoseobjekt võib töötada ainult teatud kindlatel parameetritel.

---

⁵⁵ Haldusmenetluse seadus. RT I, 06.07.2023, 31.

Paragrahvi 21 p 3. Igall käitajal võivad olla erinevad vahendid ja eesmärgid ning iga olukorda ei ole võimalik ammendavalt seaduses reguleerida. Seega on pädeval asutusel ka kaalutlusruum lisada täiendavaid kõrvaltingimusi, millega pannakse paika meetmed, mida kosmosetegevuse tegija peab rakendama.

Lisaks peavad kosmoseobjektide käitajad olema teadlikud oma võimalikust panusest riigikaitstes. Eesti käitajate kosmoseobjektidel võib olla oluline väärtus riigikaitse teostamisel nii kriisi- kui sõjaolukorras. Juba kosmosetegevusloa menetluse käigus saab pädev asutus selgeks teha, kas vastav kosmosetegevus või selleks kasutatav kosmoseobjekt võib olla riigile kasulik riigikaitsest seisukohast. Seejuures saab pädev asutus teha vastava kosmosetegevuse või kosmoseobjekti kohta kande tsiviiltoetuste registrisse.

Paragrahvi 21 p 4. Eelnõu kirjutamise hetkel ei ole kosmosetegevuses kehtestatud konkreetseid kvalifikatsiooninõudeid, nagu kindel haridus, atesteerimine, eksam vms. Juhuks, kui mõni konkreetne kvalifikatsiooninõue kehtestatakse, siis annab see punkt võimaluse selle kõrvaltingimusena lisada kosmosetegevusloale.

Eelnõu § 22 – kosmosetegevusloa andmisest keeldumine

Paragrahvi 22. MSÜS § 25 sätestab olukorrad, mis annavad aluse keelduda tegevusloa andmisest. Kosmosetegevuse erisuste tõttu on sätestatud lisanduvad olukorrad, mil pädeval asutusel on õigus kosmosetegevusloa andmisest keelduda lisaks MSÜS-is sätestatud juhtudele, kui esineb vähemalt üks §22 lõikes 1 sätestatud asjaolu.

Paragrahvi 22 p 1. Juhul, kui punktis 1 nimetatud isik ei vasta kindlaksmääratud tingimustele, peab pädeval asutusel olema võimalus kosmosetegevusloa andmisest keelduda. Kui näiteks toimub käitaja poolel mõni muudatus ja selgub, et uued isikud ei vasta kosmosetegevusloa saamise tingimustele, siis on see alus kosmosetegevusloa andmisest keeldumiseks (§ 22 p 1) või kehtetuks tunnistamisele (§ 28 lg 1 p 1). Taotleja vastavust käesolevas seaduses sätestatud tingimustele kontrollib pädev asutus taotleja esitatud dokumentide, selgituste, registrite ning muude pädevale asutusele kättesaadavate allikate kaudu.

Paragrahvi 22 p 2. Kosmosetegevusloa andmiseks on vaja teada kosmoseobjekti omanikku, õiguslikku alust kosmosetegevuseks või omaniku nõusolekut ning kui mõni eelnevast on puudu või ei ole võimalik tuvastada, siis on see aluseks kosmosetegevusloa andmisest keeldumiseks.

Paragrahvi 22 p 3. Juhul, kui punktis 3 nimetatud isik ei vasta seaduses sätestatud tingimustele, peab pädeval asutusel olema võimalus kosmosetegevusloa andmisest keelduda. Kui näiteks toimub kosmoseobjekti omanike ringis vahetus ja selgub, et uued isikud ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele, siis on see alus kosmosetegevusloa andmisest keeldumiseks (§ 22 3) või kehtetuks tunnistamisele (§ 28 lg 1 p 5). Taotleja vastavust käesolevas seaduses sätestatud tingimustele kontrollib pädev asutus taotleja esitatud dokumentide, selgituste, registrite ning muude pädevale asutusele kättesaadavate allikate kaudu.

Paragrahvi 22 p 4. Kosmosetegevusloa andmisest peab saama keelduda olukorras, kus kosmosetegevus võib nõuetele mitte vastata.

Paragrahvi 22 p 5. Juhul, kui taotleja sise-eeskirjad ei vasta nõuetele ning ei ole sobivad efektiivseks sisekontrolliks, peab olema võimalus keelduda kosmosetegevusloa andmisest. Kui sise-eeskirjad ei vasta nõuetele, on alust eeldada, et tulevane kosmosetegevus ei ole ohutu või seadusega kooskõlas.

Paragrahvi 22 p 6. Kui pädeval asutusel ei ole võimalik kindlaks teha märkimisväärse rolliga isikuid (vt seletuskiri § 15 lg 1 p 10), siis peab pädev asutus keelduma kosmosetegevusloa andmisest.

3. jagu

Kosmosetegevusluba erandi alusel

Eelnõu § 23 – erandi andmise alused

Paragrahv 23. Paragrahv 23 sätestab erandi andmise tingimused. Erandeid on nimetatud kolm. Käesoleva lõike punkt 1 puhul võib eesmärk olla nii teadus- ja arendus kui ka ettevõtlus, punktide 2 ja 3 puhul peab tegevuse eesmärk olema aga eranditult teadus- ja arendustegevus. Kuna kosmosetegevuse seaduse eesmärk on teaduse ja tehnoloogia arengu soodustamine, on erandi sätestamine põhjendatud. Erandi järgi on võimalik teatud isikutele anda luba kergematel tingimustel. Täpsemate tingimuste seadmine on iga taotleja puhul pädeva asutuse kaalutlusotsus.

Erandi sätestamise eesmärgiks on muuhulgas soodustada väga madalate orbiitide ehk VLEO (allpool mehitatud kosmosejaamu)⁵⁶ laiemat kasutuselevõttu ning teadust- ja arendustegevust ning ettevõtlust.

Erandi kohaldamise üheks põhimõtteks on, et kosmosetegevuse eesmärk on teadus- ja arendustegevus, v.a punkti 1 erandi puhul, kus eesmärk võib olla ka ettevõtlus. Kui on olukord, kus erandi alusel tehtud kosmosetegevuse käigus saadud andmeid tahetakse hiljem ärilistel eesmärkidel kasutada, siis kõnesoleva seadusega sellele piiranguid pandud ei ole. Oluline on aga tagada, et kosmosetegevuse olemus vastab endiselt kõnesolevas seaduses sätestatud erandi tingimustele ning, et kosmosetegevuse hetkel vastab kosmosetegevus erandi kohaldamise sisulistele kriteeriumitele.

Paragrahvi 23 lg 1. Erandit ei saa kohaldada pädev asutus omal algatusel, selle jaoks peab käitaja esitama kirjaliku taotluse. Vastavas taotluses tuleb tõendada siinses lõikes sätestatud

---

⁵⁶ VLEO tähendab orbiiti, mida tihti defineeritakse kui kõrgusevahemik 250-350 km ja kus loomulik satelliidi loomulik orbiidil püsimise aeg on nädalates või kuudes. - Erik Kulu kommentaarid kosmoseseaduse eelnõule (23.10.2024);

https://www.esa.int/Enabling_Support/Preparing_for_the_Future/Discovery_and_Preparation/ESA_seeks_space_applications_ideas_in_Very_Low_Earth_Orbit.

tingimustele vastavust ning määrata plaanitava kosmosetegevuse kestus. On oluline, et erandi taotleja järgiks järjepidevalt kõiki 2. peatükis sätestatud põhimõtteid.

Paragrahvi 23 lg 1 p 1. Esimese erandi kohaldamise tingimuse puhul võib kosmosetegevuse eesmärgiks olla nii teadus- ja arendustegevus kui ka ettevõtlus. Kosmosetegevus peab vastama lõikes sätestatud tehnilistele tingimustele. Käesoleva tingimuse puhul ei tohi kosmosetegevus kesta rohkem kui viis aastat – see vähendab riigi võetavat riski. Kuna erandi kohaldamisel vähendatakse muu hulgas kindlustuskaitset, tähendab missiooni lühem kestus, et kindlustusjuhtumi tõenäosus on väiksem.

Kõnesolevas punktis nimetatud tähtaeg hakkab kulgema alates kosmoseobjekti kasutusele võtmisest. Kosmoseobjekti kasutuselevõtmine tähendab seda, kui kosmoseobjekt eraldub kanderaketist või kosmoses muust kandevahendist (vt § 23 lg 2).

Punkti 1 erandi puhul on ka ettenähtud, et kosmoseobjekt lõpetatakse kindlal viisil, st et kosmoseobjekt põleb atmosfääris. See tähendab, et kosmoseobjekti tükid ei jõua Maa pinnale ehk peab olema tõendatud, et kosmoseobjektist ei jää kosmosesse midagi alles.

Kosmoseobjekti kokkupõrke tõenäosust võib käitaja arvutada ise või tellida see kolmandalt pädevalt isikult. Kui käitaja arvutab kokkupõrke tõenäosust ise, peab selle valideerima pädev kolmas isik, nagu kosmosesse viimise teenusepakkujad või ESA. Kosmoseobjekti kokkupõrke tõenäosust on võimalik välja arvutada ESA tööriistadega.⁵⁷

Paragrahvi 23 lg 1 p 2. Punktis 2 sätestatud erandi puhul peab kosmosetegevus toimuma eranditult teadus- ja arendustegevuse eesmärgil. Kosmoseobjekti kokkupõrke tõenäosust võib käitaja arvutada ise või tellida see kolmandalt pädevalt isikult. Kui käitaja arvutab kokkupõrke tõenäosust ise, peab selle valideerima pädev kolmas isik, nagu kosmosesse viimise teenusepakkujad või ESA. Kosmoseobjekti kokkupõrke tõenäosust on võimalik välja arvutada ESA tööriistadega.⁵⁸ Ka punkti 2 erandi puhul antakse tähtajaline kosmosetegevusluba viieks aastaks.

Paragrahvi 23 lg 1 p 3. Olukorras, kus kosmosetegevus ei toimu mitte orbiidil, vaid toimub taevakeha pinnal, ei ole mõistlik kohaldada ajapiirangut. Taevakehal toimuva kosmosetegevuse käigus on kindlustusjuhtumi toimumine vähem tõenäoline ning seega ei suurene riigi risk tulenevalt missiooni pikkusest. Näiteks võimaldaks kõnesolev punkt taotleda erandit tudengite planeeritud kuukulguriprojektiks. Antud erandi tingimuse puhul peab kosmosetegevust tegema eranditult teadus- ja arendustegevuse eesmärgil. Kuigi nimetatud erandi puhul ei kohaldata ajapiirangut kosmosetegevusele, siis tuleb kosmosetegevus siiski nõuetekohaselt lõpetada.

---

⁵⁷ Erik Kulu kommentaarid kosmoseseaduse eelnõule (23.10.2024); <https://indico.esa.int/event/511/attachments/6067/10328/ESA-Space-Debris-Mitigation-Requirements-ESSB-ST-U-007-Issue1.pdf>.

⁵⁸ Erik Kulu kommentaarid kosmoseseaduse eelnõule (23.10.2024); <https://indico.esa.int/event/511/attachments/6067/10328/ESA-Space-Debris-Mitigation-Requirements-ESSB-ST-U-007-Issue1.pdf>.

Punkti 3 eesmärgiks on stimuleerida VLEO ettevõtteid ja tehnoloogiaid, mis on kõige ohutumad, kuna mitmed tuleviku satelliitide võrgustikud on sinna planeeritud, sest väiksem kaugus tähendab tugevamat raadiosidet ja paremat piltide resolutsiooni. Selliste orbiitide naturaalne eluiga on nädalates või kuudes, aga plaanitakse kasutada tõukejõusüsteeme ja voolujoonelisi satelliite, et nimetatud kõrgustel aastaid püsida. Satelliidid on ohutud, sest satelliidi riknemise korral tõukejõusüsteemid lõpetavad töötamise ja satelliit põleb nädalate või hiljemalt kuude jooksul ära.

Paragrahvi 23 lg 2. Sättes on defineeritud kosmoseobjekti kasutuselevõtmine seaduse tähenduses. Selle järgi on võimalik määrata aega, millal hakkab kulgema § 23 lg 1 punktides 1 ja 2 sätestatud viieaastane tähtaeg kosmosetegevuse tegemiseks erandi alusel. Sättes kasutatud sõna „eraldumine“ tähendab siinkohal olukorda, kus kosmoseobjekt väljub kanderaketist (või muust sama funktsiooni täitvast seadmest). Ehk näiteks kuukulguri kasutuselevõtu aega hakatakse arvestama ajast, mil kuukulgur eraldus kanderaketist. Kui näiteks kanderakett peaks hävinema koos lastiga, siis lastiks olnud kuukulгурitel ei saanudki kosmostegevus alata.

Paragrahvi 23 lg 3. Eeldus on, et kosmosetegevus peab olema lõpetatud ka siis, kui eraldumist/kasutuselevõtmist ei toimu. Lõike 1 punktides 1 ja 2 toodud kosmosetegevuse lõpetamise tähtajad on ettenähtud juhaks, kui objekt eraldub ehk planeeritud kosmostegevus läheb plaanipäraselt. Kui aga kosmosetegevus ei toimu plaanipäraselt, tuleb kosmosetegevus siiski lõpetada käesolevas seaduses sätestatud nõuete kohaselt. Erandi alusel kosmostegevust planeerides tuleb arvestada, et seadusandja on ettenäinud, et planeeritud kosmosetegevuses võib ette tulla takistus, samas peab käitaja, kes soovib kosmosetegevust teostada erandi alusel, olema võimeline sellised takistused kõrvaldama ja planeeritud kosmosetegevuse läbi viima vähemalt kolme aasta jooksul. Sätte eesmärk on vältida võimalust, et erandi alusel planeeritavat või tehtavat kosmostegevust lõputult edasi lükataks. Näiteks juhul kui kosmoseobjekt ei eraldu kandedahendist orbiidil või mõne teise taevakeha pinnal.

Eelnõu § 24 – vabastused erandi kohaldamisel

Paragrahv 24. Kuivõrd kosmosetegevusloa taotlemisel esitatav teave on taotleja sobivuse väljaselgitamiseks väga oluline, on määratud täpsemad tingimused, millal selle esitamisest vabastada võib. On oluline märkida, et erandi alusel taotleja peab ikkagi vastama usaldusväarsuse nõudele. Taotlejale on kehtestatud lihtsustatud kord erandi alusel, mis tähendab, et kuigi taotleja peab ikkagi olema usaldusväärne, on ta vabastatud seda tõendavate dokumentide esitamisest.

Paragrahvi § 24 lg 1. Lõikes 1 määratakse täpsemalt, millistest nõuetest on pädeval asutusel võimalik vabastada taotlejat, kes tugineb §-s 23 sätestatud erandile.

Paragrahvi 24 lg 1 p 1. Punktis 1 on arvestatud kosmosetegevusloa taotlejatega, kellel ei pruugi olla võimalust või teadmisi kogu nõutud teabe esitamiseks, mistõttu on võimalik sellest vabastada. Näiteks võib vabastada § 35 lõike 1 punktis 3 nimetatud dokumentide esitamisest.

Paragrahvi 24 lg 1 p 2. Tudengiorganisatsioonidel või alustavatel ettevõtetel ei pruugi olla vahendeid ja võimekust järgida §-st 53 tulenevat vastutuskindlustuslepingu nõuet. Selleks, et mitte välistada selliste ühenduste kosmosetegevust, on sätestatud kõnealune erand. Pädevale

asutusele on sätestatud kaalutlusõigus vabastada erandile vastavaid käitajaid vastutuskindlustusnõude järgimisest osaliselt või täielikult. Siiski peab käitaja pädevale asutusele tõendama, et suudab kosmosetegevust teha kooskõlas 2. peatükis sätestatud põhimõtetega. Pädeval asutusel on kaalutlusõigus, kas vaid vähendada vastavale käitajale kohalduvat vastutuskindlustussumma alampiiri või alampiiri nõuet üldse mitte kohaldada. Lisaks on võimalus näiteks tasuda vastutuskindlustust osamaksetena või kehtestada taotlejale soodsamaid vastutuskindlustuse lisatingimusi.

Eri meetmete kohaldamise valik on pädeva asutuse kaalutlusõigus ning meetmetest võib kohaldada üht või mitut.

Paragrahvi 24 lg 1 p 3. Punkt 3 annab pädevale asutusele võimaluse vabastada kosmosetegevusloa taotleja § 15 lõikes 1 või §-des 16 ja 17 sätestatud teabe ja dokumentide esitamise kohustusest. Samuti on ette nähtud võimalus kosmosetegevusloa taotlejal esitada teavet või dokumente väiksemas mahus. Nimetatud võimalusi on täpsustatud lõikes 2.

Paragrahvi 24 lg 2 p 1. Kuivõrd kosmosetegevusloa taotlemisel esitatav teave on taotleja sobivuse väljaselgitamiseks väga oluline, on määratud täpsemad tingimused, millal sellest vabastada võib. Punkti 1 alusel tuleb pädeval asutusel hinnata juhtumipõhiselt, kas taotlejat saab vabastada muidu seadusega nõutud teabe esitamisest.

Paragrahvi 24 lg 2 p 2. Punkti 2 eesmärgiks on tagada, et isegi, kui pädev asutus teeb kindlaks, et teave ei ole järelevalve seisukohast oluline, peavad taotlejal teave ja dokumendid ikka olema olemas ning ta peab olema valmis neid pädevale asutusele esitada selle nõudmisel.

Paragrahvi 24 lg 3. Lõige 3 on täpsustav säte, mis selgitab, et erandiga kosmosetegevusloa saanud käitajat võidakse vabastada üksnes lõigetes 1 ja 2 sätestatud asjaoludel. Muus osas kehtivad erandiga kosmosetegevusloa saanud käitajale kõik kõnesolevas seaduses sätestatud nõuded täpselt samamoodi nagu tavakorras kosmosetegevusloa saanud käitajale.

Eelnõu § 25 – erandi kohaldamise taotlemine

Paragrahvi 25 lg 1. Kui kosmosetegevusloa taotleja soovib endale erandi kohaldamist, peab ta seda tahet selgelt avaldama kosmosetegevusloa taotluses. Seejuures tuleb aga taotlusele lisada teave ja dokumendid, mis tõendavad erandi kohaldatavust.

Paragrahvi 25 lg 1 p 1. Taotleja peab suutma kirjeldada oma kosmosetegevust ning sellega näidata ja tõendada, kuidas ja miks on tegemist teadus- ja arendustegevusega ning mitte kasumi eesmärgil toimuva kosmosemissiooniga.

Paragrahvi 25 lg 1 p 2. Taotleja peab erandi kohaldamise taotlemisel näitama, et isegi kui talle kohaldada erandit ning sellega kaasnevaid vabastusi, vastab kosmoseobjekt endiselt § 5 kohasele ohutuse põhimõttele ning muudele kõnesolevas seaduses sätestatud põhimõtetele ja nõuetele. Punkt 2 haakub § 24 lõikes 3 sätestatuga, nimelt peab taotleja suutma tõendada, et kui kosmosetegevusele kohaldub erand ja sellega kaasnevad vabastused, siis peab kosmosetegevus ikkagi vastama kõnesolevas seaduses või selle alusel kehtestatud õigusaktidega sätestatud nõuetele, mille kohta pädev asutus ei ole andnud vabastusi § 24 lõikete 1 ja 2 alusel.

Paragrahvi 25 lg 1 p 3. Kuivõrd § 23 lg 1 sätestab kohaldatavateks eranditeks kolm alternatiivi, peab taotleja selgitama, millise kasutamist ta taotleb. Samuti peab taotleja tõendama, kuidas ja miks on tegemist teadus- ja arendustegevusega ning mitte kasumi eesmärgil toimuva kosmosetegevusega.

Paragrahvi 25 lg 1 p 4. Punktis 4 nimetatud dokumendiks on kirjalik dokument, mille on väljastanud pädev organisatsioon. See tähendab, et tegemist peab olema organisatsiooniga, millel on tehniline võimekus usaldusväärselt tõendada kosmoseobjekti kasutuselevõtu asukohta ja kokkupuurke tõenäosust ning väljastada dokument eelmainitud tulemuste kohta. Nimetatud organisatsioon võib olla näiteks kosmosesse viimise teenusepakkujad või ESA.

Kosmoseobjekti kokkupuurke tõenäosust võib käitaja arvutada ise või tellida see kolmandalt pädevalt isikult. Kui käitaja arvutab kokkupuurke tõenäosust ise, peab selle valideerima pädev kolmas isik, nagu kosmosesse viimise teenusepakkujad või ESA. Kosmoseobjekti kokkupuurke tõenäosust on võimalik välja arvutada ESA tööriistadega.

Paragrahvi 25 lg 1 p 5. Taotleja peab ka erandi kohaldamise taotlemisel esitama pädevale asutusele §-s 47 lõigetes 1–4 sätestatud nõuetele vastava kosmosetegevuse lõpetamise kava. Kõnealust nõuet on täpsustatud lõikes 2.

Paragrahvi 25 lg 2. Kuivõrd § 23 lg 1 sätestab kohaldatavateks eranditeks kolm alternatiivi, peab taotleja selgitama, kumma kasutamist ta taotleb. Kuna § 23 lg 1 p-st 1 ja 2 tulenevad erandid seavad eelduseks mitte pikema kui viieaastase missiooni, peab taotleja suutma luua pädeva kosmosetegevuse lõpetamise kava, mille järgi saab pädev asutus veenduda, et viie aastaga missiooni lõpetamine on võimalik ja tõenäoline.

Paragrahvi 25 lg 3. Kui taotleja tugineb § 23 lg 1 punktis 1 nimetatud erandile, tuleb lõpetamise kavale lisada, kuidas tagatakse kosmosetegevuse lõpetamine atmosfääris põlemise tulemusena. Eesmärgiks on, et kosmoseobjekti tükid ei jõuaks Maa pinnale ehk peab olema tõendatud, et kosmoseobjektist ei jää kosmosesse midagi alles.

Paragrahvi 25 lg 4. Olukorras, kus pädev asutus leiab, et §-s 25 kirjeldatud info põhjal ei ole võimalik selgelt järeldada erandi kohaldatavust, on asutusel õigus küsida lisateavet. Erandi kohaldamisel on võimalus, et taotlejale määratakse nõue esitada § 15 lõikes 1 ja §-des 16 ja 17 sätestatud teave ja dokumendid väiksemas mahus või ta vabastatakse esitamisest. Käitajaga seonduva teabe ja dokumentide saamine on pädeva asutuse jaoks väga oluline, et tagada kosmosetegevuse turvalisus ja läbipaistvus. Kuna erandiga võidakse vabastada taotleja väga olulise teabe ja dokumentide andmisest, on kõnesoleva sätte eesmärgiks anda pädevale asutusele alus küsida erandi õiguspärase kohaldamise tagamiseks teavet või dokumente juurde.

Eelnõu § 26 – otsuse tegemine erandi kohaldamise kohta

Paragrahvi 26 lg 1. Kosmosetegevusloa andmise menetlus on seaduses sätestatud ning ei ole põhjust seda dubleerida. Sisuliselt on tegemist sama menetlusega ning tuleb täita samad nõuded, välja arvatud selgelt sätestatud erandid, mida tuleb arvesse võtta.

Paragrahvi 26 lg 2. Vastavalt haldusmenetluse tõhususe ja kiiruse põhimõttele (HMS § 5 lg 2) peab pädev asutus lahendama erandiga kosmosetegevusloa väljaandmise või väljaandmisest keeldumise 30 tööpäeva jooksul pärast vajalike dokumentide esitamist või kui nimetatud dokumentides esineb puudusi, siis puuduste kõrvaldamisest arvates. Siiski ei saa pädeva asutuse poolt tähtaja järgimata jätmine tähendada erandiga kosmosetegevusloa vaikimisi andmist, kuivõrd see läheks vastuollu kogu kosmosetegevusloa vajaduse mõttega. Sellises olukorras on taotlejal olemas haldusmenetluse ja halduskohtumenetluse seadustikust tulenevad õiguskaitsevahendid vaide ja/või kaebuse esitamiseks.

Paragrahvi 26 lg 3. Erandi kohaldamisel välja antud kosmosetegevusluba annab õiguse vaid sama erandiga kooskõlas oleva kosmosetegevuse tegemiseks. See tähendab, et säärase kosmosetegevusloa alusel ei ole võimalik teha kosmosetegevust, mis väljuks erandi kohaldamisalast.

4. jagu

Kosmosetegevusloa kehtivuse lõppemine, kehtetuks tunnistamine ja kehtivuse peatamine ning kosmosetegevusloa muutmine

Eelnõu § 27 – kosmosetegevusloa kehtivuse lõppemise alused

Paragrahvi 27 p-d 1–4. Sättes on välja toodud nimekiri olukordadest, millal kosmosetegevusloa kehtivus lõpeb. Olukorras, kus käitaja sureb või lõpetab tegevuse, ei saa tema kosmosetegevusloa kehtivus jätkuda ning lõpeb seetõttu automaatselt. Lisaks lõpeb tähtajaline kosmosetegevusluba tähtaja möödumisel ning tähtajatute kosmosetegevuslubade kehtivus lõpeb üldiselt nende kehtetuks tunnistamisega (vt § 28 seletus).

Eelnõu § 28 – kosmosetegevusloa kehtetuks tunnistamise alused

Paragrahvi 28 lg 1. Seoses kosmosetegevuse eripäradega on lõikes 1 sätestatud kosmosetegevusloa kehtetuks tunnistamise alused lisaks majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses sätestatud alustele. Rahvusvaheliselt on tegevusloa kehtetuks tunnistamine kõige tavalisem sanktsioon käitaja kohustuste mittetäitmise korral.⁵⁹

Paragrahvi 28 lg 1 p-d 1–2. Kosmosetegevusloa võib kehtetuks tunnistama olukordades, kus ilmneb, et käitaja ei vasta käesolevas seaduses sätestatud kosmosetegevusloa saamise tingimustele või et kosmosetegevus ei vasta enam loa aluseks olnud dokumentides kirjeldatule või tingimustele, mis olid aluseks loa andmise otsustamisel.

---

⁵⁹ Marboe I. et Hafner F., Brief Overview over National Authorization Mechanisms in Implementation of the UN International Space Treaties. National Space Legislation in Europe: Issues of Authorisation of Private Space Activities in the Light of Developments in European Space Coordination. 2011, lk 66.

Paragrahvi 28 lg 1 p 3. Kosmosetegevusloa võib kehtetuks tunnistama olukorras, kus see peatati ning käitajale anti tähtaeg peatamise aluseks olnud asjaolude kõrvaldamiseks, kuid käitaja ei ole tähtaega järginud ning asjaolud ei ole kõrvaldatud.

Paragrahvi 28 lg 1 p 4. Kosmosetegevusloa võib kehtetuks tunnistada, kui käitaja ei ole ette nähtud tähtpäevaks või ulatuses täitnud pädeva asutuse ettekirjutust.

Paragrahvi 28 lg 1 p 5. Kosmosetegevusloa võib kehtetuks tunnistada, kui käitaja ei ole ette nähtud tähtpäevaks või ulatuses täitnud pädeva asutuse ettekirjutust.

Paragrahvi 28 lg 1 p 6. Kosmosetegevusloa võib kehtetuks tunnistada, kui ilmneb asjaolu, et kosmosetegevusega võib kaasneda oht avalikule korrale, riigikaitseobjektile või oht Eesti, teise EL-i, NATO või ESA liikmesriigi julgeolekule. Kuna käitajale on kõnesoleva seadusega sätestatud muu hulgas kohustus järgida ohutuse põhimõtet (§ 5) ning olla usaldusväärne (§ 12 lg 1), siis on nende kohustuste rikkumise korral igati põhjendatud, et kosmosetegevusluba tunnistatakse kehtetuks.

Paragrahvi 28 lg 1 p 7. Kosmosetegevusloa võib kehtetuks tunnistada, kui kosmosetegevust ei ole lõpetatud loa väljaandmise aluseks olevas või § 47 kohaselt pädeva asutusega kooskõlastatud kosmosetegevuse lõpetamise kavas kosmosetegevuse lõpetamiseks ette nähtud tähtajal. Käitajal on kohustus kosmosetegevus nõuetekohaselt lõpetada, mistõttu on proportsionaalne sätestada, et kui käitaja ei lõpeta kosmosetegevust nõuetekohaselt, on pädeval asutusel õigus tunnistada tema kosmosetegevusluba kehtetuks.

Paragrahvi 28 lg 1 p 8. Punkti 8 eesmärgiks on, et ei oleks kosmosetegevuslubadega käitajaid, kes ei ole end registreerinud. Kuna Eesti riigil on rahvusvaheline kohustus pidada Eesti vastutusel kosmosesse lennutatud objektide üle järelevalvet, siis peab ka tagama, et kosmosetegevusloa saanud käitajad end kosmosobjektide registris registreeriksid. Selleks on punktiga 8 ettenähtud varuaeg, et juhul, kui käitaja hakkab registreerima ja sellel esineb mõni puudus näiteks, siis on antud varuaeg 36 kuud, et registreering nõuetekohaseks saada.

Paragrahvi 28 lg 2. Kosmosetegevusloa kehtivuse lõpetamist on võimalik taotleda ka käitajal endal, kui ta leiab, et ei soovi enam kosmosetegevusega tegeleda ega vaja kosmosetegevusluba. Kosmosetegevusest loobumise puhul on mõeldud majandustegevusest loobumist ettevõtja poolt MSÜS § 37 lg 1 p 2 mõistes. Siiski on oluline, et selleks hetkeks oleks kosmosetegevus lõppenud, et ei saaks toimuda kosmosetegevust ilma selleks kehtiva loata.

Eelnõu § 29 – kosmosetegevusloa kehtivuse peatamise alused

Paragrahvi 29 lg 1. Teatud olukordades võib juhtuda, et käitaja ei vasta pärast kosmosetegevusloa andmist kõnesoleva seaduse nõuetele ning tekitab seetõttu ohtu või muud vastuolu 2. peatükis sätestatud põhimõtetega. Samas ei pruugi selline nõuetele mittevastavus olla väga kriitiline ning võib olla kõrvaldatav. Sellises olukorras ei ole mõistlik alati kosmosetegevusluba kehtetuks tunnistada, kuivõrd sellega kaasneb palju vastutust ka riigile. Sellest tulenevalt on pädeval asutusel õigus (lisaks majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses sätestatule) kosmosetegevusluba kuni kuueks kalendrikuuks osaliselt või täielikult peatada ning määrata peatamise aluseks olnud asjaolude kõrvaldamiseks tähtaeg.

Paragrahvi 29 lg 1 p 1. Pädeval asutusel on õigus kosmosetegevusloa kehtivus peatada, kui käitaja rikub kõnesolevas seaduses sätestatud teavitamiskohustust (§ 11). Kui käitaja rikub oma seadusest tulenevat teavitamiskohustust, on pädeval asutusel õigus kaaluda kosmosetegevusloa kehtivuse peatamist. Punkt on meede, et mõjutada käitaja vajalikku infot edastama.

Paragrahvi 29 lg 1 p 2. Punkti 2 puhul on tegemist ennetava meetmega. Kui esinevad asjaolud, mis viitavad sellele, et käitaja rikub §-s 6 sätestatud keskkonnasäästlikkuse põhimõtet, on pädeval asutusel õigus kosmosetegevusluba peatada, kuniks käitaja võtab tarvitusele kosmosetegevuse laadile, ulatusele ja keerukusastmele vastavad meetmed, et kõrvaldada oht keskkonnale.

Paragrahvi 29 lg 1 p 3. Punkti eesmärgiks on vältida olukorda, kus tekib ebamäärasus vastutuse osas. Pädev asutus teeb kõnesoleva seaduse alusel järelevalvet kosmoseobjektide üle, mis on registreeritud Eestis. Seetõttu on väga oluline, et juhul, kui kosmoseobjekt on varem olnud registreeritud teise riigi registris, siis enne, kui käitaja registreerib kosmoseobjekti Eestis, veendub ta, et kosmoseobjekt on teise riigi registrist kustutatud, ning tagab, et kosmoseobjekti ei registreerita teise riigi registrisse kogu kosmosetegevuse vältel. Seetõttu on kosmosetegevusloa peatamise alusena toodud välja teise riigi registris registreerimine.

Paragrahvi 29 lg 1 p 4. Kosmosetegevuse lõpetamise kava peab läbivalt olema ajakohane ning vastama tegelikkusele, st peab vastama kosmosetegevuse laadile, ulatusele ja keerukusastmele. Kui lõpetamise kava muudetakse, peab seda tegema vastavalt §-s 48 sätestatudle. Seega, kui kosmosetegevuse lõpetamise kava ei vasta kosmoseobjektiga tehtava kosmosetegevuse laadile, ulatusele ja keerukusastmele ning käitaja ei ole kava muutnud §-s 48 sätestatud korras, on pädeval asutusel õigus peatada kosmosetegevusloa kehtivus nii kauaks, kui käitaja viib kava vastavusse seaduses sätestatud nõuetega.

Paragrahvi 29 lg 1 p 5. Kosmosetegevuse lõpetamise aruanne on väga oluline, kuivõrd sellest näeb pädev asutus, mida on reaalselt tehtud kosmosetegevuse lõpetamiseks. Selle kaudu saab pädev asutus kindlaks teha, kuidas on käitaja kosmosetegevuse lõpetamisel tegelikult järginud seaduses sätestatud nõudeid. Punkt 5 on oluline näiteks olukorras, kus käitajal on ühe kosmosetegevusloa all mitu kosmoseobjekti. Näiteks käitaja soovib lõpetada ühe kosmoseobjektiga tehtava kosmosetegevuse, aga ei vii lõpetamist nõuetekohaselt läbi. Näiteks kui käitaja ei esita kosmosetegevuse lõpetamise aruannet korrektselt, aga tal oleks huvi teiste oma kosmosetegevusloa all olevate kosmoseobjektide kosmosetegevust jätkata, on pädevale asutusele seadusega jäetud võimalus peatada kosmosetegevusluba nii kauaks, kui käitaja esitab nõuetele vastava kosmosetegevuse lõpetamise aruande.

Paragrahvi 29 lg 2. Kui kosmosetegevusluba on peatatud, ei saa käitaja kasutada sellest tulenevaid õigusi, kuivõrd peatamine tuleneb kosmosetegevusloa nõuetele mittevastavusest. Siiski on oluline, et käitaja täidaks kosmosetegevusloast tulenevaid kohustusi, et tagada käimasoleva kosmosetegevuse ohutus ning nõuetele vastavus.

Eelnõu § 30 – kosmosetegevusloa muutmise alused

Paragrahv 30. Kui kosmosetegevusloa aluseks olnud ebaolulised asjaolud muutuvad, peab olema võimalus kosmosetegevusluba muuta. Kõnesoleva sätte tähenduses tuleks lugeda

ebaoluliseks asjaolu, mille muutumine ei oleks olnud aluseks kosmosetegevusloa andmisest keelduda.

Sellest tulenevalt saab muuta käitaja andmeid, kosmosetegevuse kirjeldust ja muid kosmosetegevuse andmeid. Lisaks saab kosmosetegevusluba muuta olukorras, kus muutunud on õigusnormid, mille aluseks olnud avalik huvi kaalub üles käitaja kindluse kosmosetegevusloa muutumatuses. Seega kui põhjendatud avalikust huvist tulenevalt muutuvad seaduse nõuded kosmosetegevusloale, peab olema võimalik ka juba kehtivaid kosmosetegevuslubasid muuta.

Paragrahvi 30 lg 1. Kosmosetegevus peab vastama käitajale väljastatud kosmosetegevusloale, mis tähendab, et kõik selle loaga hõlmatud kosmoseobjektid ning kosmosetegevus peavad vastama loas kirjeldatud kosmosetegevuse eesmärgile, iseloomule ja kirjeldusele. See ei välista kosmosetegevusloa muutmise võimalust. Muutmise tingimuseks on aga, et loa alusel toimuv kosmosetegevus, kasutatav tehnoloogia või muutuvad seadmed või muud loa aluseks olevad andmed muutuvad ebaolulisel määral. See tähendab, et kosmosetegevus peab ikka oma üldise eesmärgi, iseloomu ja kirjelduse poolest kattuma kosmosetegevusloaga, aga kui luba on vaja muuta ebaolulisel määral, siis on võimalik seda teha vastavalt §-des 30 ja 31 sätestatud tingimustele. Ebaolulisel määral muutmise puhul on eelkõige oluline, et muutusega ei kaasneks riski kasv. Kosmosetegevusloa muutmise peab risk vähenema, näiteks kui käitaja soovib kasutusele võtta mõne uue tehnoloogia, mis muudaks kosmosetegevust paremaks ning tooks endaga kaasa kosmosetegevusloa muutmise vajaduse. Kosmosetegevusloa muutmine toimub sarnaselt muude tegevuslubadega majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 32 lg 2 alusel.

Paragrahvi 30 lg 2. Olukorras, kus kosmosetegevusloa muutmist taotleb käitaja, kohaldub menetlusele 4. peatüki 2. jagu. Sellest tulenevalt tuleb muutmise menetlust käsitleda kui uue kosmosetegevusloa taotlemist, järgides samu tähtaegu ja rakendades sama põhjalikkust.

Eelnõu § 31 – kosmosetegevusloa aluseks olevate andmete muutumine

Paragrahvi 31 lg 1. Kosmosetegevusloa andmisel lähtub pädev asutus taotleja esitatud andmetest ning järeldab nendest käitajaks sobivuse. Kui vastavad andmed muutuvad, peab pädev asutus olema sellest teadlik, et ta saaks vajadusel kosmosetegevusloa peatada või kehtetuks tunnistada. Seetõttu on käitajale sätestatud kolmetööpäevane tähtaeg, et teavitada pädevat asutust andmete muutumisest.

Paragrahvi 31 lg 2. Kuivõrd pädeval asutusel on vaja analüüsida asjakohaseid andmeid, et hinnata käitaja sobivust kosmosetegevuse jaoks, peab käitaja esitama pädevale asutusele kõnesolevas lõikes sätestatud muudetud andmed. Lõike 2 eesmärgiks on tagada, et pädeval asutusel oleks ajakohased ja vastavad andmed, et hinnata käitaja sobivust. Käitajal on kohustus esitada lõikes nõutud andmed 10 tööpäeva jooksul arvates vastavate muudatuste jõustumisest.

5. peatükk

Kosmoseobjektide register

Eelnõu § 32 – kosmoseobjektide register

Paragrahv 32.

Kuigi Eesti riigil ei ole hetkel veel rahvusvahelisest õigusest tulenevat kohustust registreerida kosmoseobjekte ÜRO juures, kuna Eesti ei ole liitunud 1976. aasta kosmoseobjektide registreerimise konventsiooniga, on Eesti võtnud kindla suuna, et liituda selle konventsiooniga lähiaastatel. See toob kaasa kohustuse edastada ÜRO-le andmeid Eesti registrisse kantud kosmoseobjektide kohta. Seetõttu on oluline, et riigi õigusraamistik oleks selleks hetkeks valmis ning seaduses sätestataks mehhanismid, mis võimaldavad konventsiooniga liitumisel uued rahvusvahelised kohustused sujuvalt täita.

Juba enne konventsiooniga liitumist võib Eesti edastada ÜRO-le oma kosmoseobjektide kohta teavet vabatahtlikult, toetudes ÜRO Peaassamblee resolutsioonile 1721 B (XVI) (1961), mis kutsub riike üles registreerima oma kosmosetegevust ja edastama seda infot ÜRO Peasekretärile.

Selleks, et Eesti saaks hallata kosmoseobjektide kohta käivat teavet ning valmistada tulevaste rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks, nähakse eelnõus ette kosmoseobjektide register. Registreerimine võimaldab koguda ja hallata andmeid Eestis lubatud ja registreeritud kosmoseobjektide kohta, tagades läbipaistvuse ja tõhusa järelevalve. Eelnõu kohaselt hakkab TTJA pädeva asutusena väljastama kosmosetegevuslubasid, registreerima kosmoseobjekte ning tegema järelevalvet. Kosmoseobjektide registreerimiseks on Eestil kui e-riigil vaja infotehnoloogilist lahendust, mis lihtsustaks ja optimeeriks pädeva asutuse ja käitaja vahelist suhtlust ning vähendaks pädeva asutuse halduskoormust seoses kaasnevate haldusmenetlustega. Sellest tulenevalt on eelnõus ette nähtud, et asutatakse kosmoseobjektide register.

Paragrahvi 32 lg 1. Kosmoseobjekti ei tohi lennutada Maa orbiidile või sellest kaugemale enne selle registreerimist, et riigil ja pädeval asutusel oleks kogu kosmosetegevuse ajal kosmoseobjektidest täielik ülevaade. Seetõttu luuakse kosmoseobjektide register (edaspidi *register*), mille põhimääruse kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. TTJA kui pädeva asutuse ülesanne on vastav register luua.

Kosmosetegevuse seaduse eelnõu koostamise ja menetlemise ajal on TTJA tegemas oma infosüsteemides ümberkorraldusi. Ümberkorralduste eesmärgiks on koondada kõik TTJA andmekogud ühte e-teenuste infosüsteemi, mis hakkab sisaldama erinevaid TTJA registreid ja menetlusprotsesse (edaspidi *koondregister*). Eelnimetatu hõlmaks ka kosmosetegevuse seadusest tulenevat kosmoseobjektide registrit.

Loodava koondregistri reguleerimiseks on eelnõu menetluse ajal koostamisel ka uus andmekogu põhimäärus, mis hakkaks reguleerima koondregistris sisalduvaid TTJA hallatavaid registreid (edaspidi *koondpõhimäärus*). Kavatsus on ka kosmoseobjektide registri osa koondpõhimääruse alla lisada. Kuna aga TTJA koondpõhimääruse kavand valmib hiljem, kui siinne eelnõu Riigikogule menetlemiseks esitatakse, esitatakse esialgu eelnõuga koos eraldi kosmoseobjektide registri põhimäärus, mis on oma sisult sisendiks koondpõhimääruse kosmosetegevust puudutavale osale.

Kui koondpõhimäärus ei saa valmis enne seaduse eeldatavat vastuvõtmist, on kehtestatavaks rakendusaktiks siiski esialgu esitatud eraldi kosmoseobjektide registrit reguleeriv määrus, mis annab pärast selle jõustumist TTJA-le õigusliku aluse register koondregistrisse liita. Sellisel

juhul reguleerib koondregistrit lisaks koostatavale koondpõhimäärusele eraldi ka kosmoseobjektide registri põhimäärus. Nii ühel kui ka teisel juhul on TTJA-l plaan register arendada koondregistri osana ning seaduse jõustumisaeg viiakse kooskõlla koondregistri eeldatava valmimisajaga.

Paragrahvi 32 lg 2. Lõikes 2 on sätestatud kosmoseobjektide registri pidamise eesmärgid.

Paragrahvi 32 lg 2 p 1. Kosmosobjektide registri üheks eesmärgiks on kosmoseobjektide üle arvestuse pidamine. Registri puhul on riigil selge andmekogu, kust saab järke pidada kõigi kosmoseobjektide ning nende seisukorra ja nõuetekohasuse üle.

Paragrahvi 32 lg 2 p 2. Kuivõrd Eesti riigil on kohustus teavitada ÜRO vastavaid registreid kosmosesse lennutatud kosmoseobjektidest, siis on Eestis kosmoseobjektide registri olemasolu vajalik. Säärane kohustus on riikidel seetõttu, et kui kosmoseobjektiga on midagi juhtunud, on registri järgi selgelt võimalik kindlaks teha kellele objekt kuulub ning kes vastutab.

Paragrahvi 32 lg 2 p 3. Pädeval asutusel on lihtsam ja kiirem oma kohustusi täita ja kosmosetegevuse nõuetekohasus tagada, kui kosmoseobjektide andmed on ühte kohta registrisse kogutud.

Paragrahvi 32 lg 2 p 4. Iseenesest on kosmoseobjektide registri puhul oluline ka, et kosmoseobjektide kohta saaks teha statistikat ning Eesti kosmosetegevusest head ülevaadet seega omada.

Paragrahvi 32 lg 3. Säte reguleerib kosmoseobjektide registri põhimäärust ning et registri pidamiseks tuleb luua selge kord. Korra omamisel on võimalik paremini ja efektiivsemalt registrit hallata ning tagada, et see täidaks oma eesmärgi. Sätte punktides esitatud nõuded täidavad eelnevas lõikes nimetatud registri eesmärgi.

Paragrahvi 32 lg 4. Registri vastutav töötaja isikuandmete kaitse üldmääruse⁶⁰ artikli 4 punkti 7 tähenduses on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.

Eelnõu § 33 – registri andmete avalikkus

Paragrahvi 33 lg 1. Kosmoseobjektide registris on avalikud andmed, mis on märgitud eelnõu § 20 lõikes 2. Sarnaselt näiteks kinnistusraamatu, äriregistri ja majandustegevuse registriga on vastavad andmed avalikud ja nendele võimalik ligi pääseda. Kosmoseobjektide registri puhul ei ole põhjust andmeid mitteavalikuna pidada.

---

⁶⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (EMPs kohaldatav tekst). ELT L 119, 4.5.2016, lk 1–88.

Paragrahvi 33 lg 2. Kuivõrd kosmoseobjekti omanik omab kosmoseobjekti üle sisuliselt sama suurt mõju ja võimu, kui objekti käitaja, tuleb omaniku andmeid kohelda käitajaga sarnaselt. Seega on ka kosmoseobjekti omaniku andmed avalikud.

Paragrahvi 33 lg 3. Kuivõrd kosmoseobjektide registri sugustele registritele on regulatsioon juba olemas isikuandmete kaitse seaduses ja avaliku teabe seaduses, siis ei ole regulatsiooni korratud. Tuleb järgida vastavates seadustes sätestatud.

Paragrahvi 33 lg 4. Kuivõrd kosmoseobjekti käitaja ja omaniku kontaktandmeid ja aadressi tuleb käsitleda erilise delikaatsusega ei ole need avalikud. Samuti ei ole vajalik või põhjendatud sääraseid andmeid registris avalikult pidada.

Eelnõu § 34 – andmete säilitamine

Paragrahv 34. Kosmosobjektide registrisse kantud andmeid säilitatakse registris nende registrisse kandmisest arvates 30 aastat. Kosmoseobjektide registrisse tehtud kandeid ei kustutata täielikult ning jäetakse alles arhiivi. Arhiivi peetakse registri juures. Andmed ning nende kandmise aluseks olnud dokumendid säilitatakse arhiivis alaliselt.

Paragrahvi 34 lg 1. Tänapäeva maailmas on kõige efektiivsem ja säästvam viis arhiivi pidamiseks digitaalne. Kosmosetegevuse puhul on keeruline pakkuda tähtaegu vastavalt tavapraktikale, sest sellist praktikat ei ole. Kui pidada silmas näiteks asjaolu, et kosmoseobjekte ei pruugi olla võimalik kosmosest tagasi tuua, siis intsidentide ja kosmoses kokkupõrgetega seotud riskid on tähtajatud. Sellest tulenevalt ei ole põhjendatud, et andmeid objektide kohta peab säilitama vaid piiratud tähtaja jooksul. Arvestada tuleb, et mis saab siis, kui rahvusvahelist vastutust kaasa toov intsident leiab aset pärast andmete säilitamise tähtaja möödumist. Kui intsident leiab aset siis, kui andmed on kustutatud, siis sellisel juhul on riik olukorras, kus ta ei saa juhtumi uurimiseks ja enda kaitseks vastutavat isikut kindlaks teha, nõutud andmeid või nõudeid esitada. Mõõnda tuleb, et andmete tähtajatu hoidmine registris võib olla andmesubjektide suhtes ülemäära koormav. Samas tuleb arvestada kosmosetegevusega kaasnevat kõrget riski ning võimalust, et kosmosetegevus on tähtajatult. Võimalik on, et lõppenuks loetud kosmosetegevus (nt objekt on kadunud või arvatakse ekslikult hävinuks olevat) põhjustab siiski kahju. Seega on põhjendatud andmete säilitamine arhiivis tähtajatult. Arhiiv ei ole avalik ning vajadusel saab arhiivis olevaid andmeid töödelda ainult asjakohaseid andmeid lähtudes näiteks intsidentist saadud informatsioonist.

Paragrahvi 34 lg 2. Tänapäeval ei ole põhjust pidada registri arhiivi mingil muul viisil kui digitaalselt. Digitaalse arhiivi puhul on võimalik tagada andmete suurem turvalisus ja kättesaadavus.

Paragrahvi 34 lg 3. Iga käitaja kohta tuleb dokumendid ja andmed säilitada eraldi regitritoimikutes efektiivsuse ja kättesaadavuse eesmärgil.

6. peatükk

Kosmosetegevuse alustamine ja kosmoseobjekti registreerimine

1. jagu

Kosmosetegevuse alustamise eeldused

Eelnõu § 35 – kosmosetegevuse alustamise eeldused

Paragrahvi 35 lg 1. Lisaks kosmosetegevusloale ja kosmoseobjekti registreeringule peab enne kosmosetegevusega alustamist saada pädevalt asutuselt veel viimase kooskõlastuse. Pädev asutus peab seega kinnitama, et käitaja ja kosmoseobjekt on kosmosetegevuseks valmis. Paragrahvis 35 on sätestatud üldised tingimused, millal võib kosmosetegevust alustada. Kosmosetegevuse alustamiseks peavad olema täidetud kõik lõike 1 punktides nimetatud eeldused.

Paragrahvi 35 lg 1 p 1. Esiteks peab käitajal olema kehtiv kosmosetegevusluba.

Paragrahvi 35 lg 1 p 2. Teiseks peab kosmoseobjekt olema registreeritud kõnesolevas seaduses sätestatud kosmoseobjektide registris.

Paragrahvi 35 lg 1 p 3. Punktis 3 nimetatud dokumendiks on kirjalik dokument, milles kajastub kosmoseobjekti varasem katsetamine ning järeldub, et kosmoseobjekt on kosmosesse lennutamiseks valmis. See tähendab, et enne kosmoseobjekti kosmosesse lennutamist peab käitaja kosmoseobjekti tehniliselt sobival viisil testima ning seega tagama, et kosmoseobjekt on lennuvalmis. Väljastatud dokument peab olema kooskõlastatud ka pädeva asutusega.

Paragrahvi 35 lg 2. Lõike 1 punktis 3 nimetatud dokumendi peab esitama elektrooniliselt registri kaudu pädevale asutusele. Nimetatud dokumendi esitamiseks on kaks võimalust: kas lõikes 2 sätestatu järgi pädevale asutusele elektroonilise registri kaudu või kosmoseobjekti registreeringu taotlemise korral § 38 lõike 1 punkti 15 järgi. Oluline on, et nimetatud dokument oleks esitatud enne kosmoseobjekti üleslennutamist, kuivõrd kosmosetegevust ei tohi alustada enne selle dokumendi esitamist. Lisaks peab dokument vastama majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 15 lõikes 4 nõuetele. See tähendab, et dokumendis peab kajastuma dokumendi nimetus ja number, kehtivuse algus- ja lõppkuupäev ning dokumendi andja ja ulatus.

Paragrahvi 35 lg 3. Kuivõrd lõike 1 punktis 3 nimetatud dokument on väga oluline selleks, et oleks tõendatud kosmoseobjekti ohutus, valmidus ja üldine nõuetele vastavus, siis on lõikega 3 sätestatud pädeva asutuse õigus kaasata eksperte ja pädevaid organisatsioone ning tellida hindamisteenust juhul, kui käitaja ei esita nimetatud dokumenti või dokumendil esineb sättes märgitud puudus.

Paragrahvi 35 lg 4. Kuna kosmoseobjekti nõuetele vastavuse tagamise kohustus on käitajal, siis olukorras, kus pädev asutus peab sobivuse tõendamiseks kaasama eksperte ja sõltumatuid organisatsioone ning tellima hindamisteenust, peab nende eest tasu maksma käitaja.

Eelnõu § 36 – kosmoselennu valmiduse kinnitamine

Paragrahvi 36 lg 1. Enne, kui käitaja saab kosmoselennuga algust teha, tuleb pädevalt asutuselt saada kosmoselennu valmiduse kinnitus. Kinnituse annab pädev asutus, kuna tema teeb järelevalvet kosmosetegevuse valdkonnas kõnesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktide alusel ja järgi.

Paragrahvi 36 lg 2. Kosmoselennu valmiduse kinnitamiseks tuleb käitajal esitada elektrooniliselt registri kaudu taotlus, kus märgitakse kosmosetegevusloa number ning kosmoseobjekti registreerimisnumber.

Paragrahvi 36 lg 3. Samuti tuleb käitajal lisada kosmoselennu valmiduse kinnitamise taotlusele § 35 lõike 1 punktis 3 nimetatud dokument.

Paragrahvi 36 lg 4. Vastavalt haldusmenetluse tõhususe ja kiiruse põhimõttele (HMS § 5 lg 2) peab pädev asutus kinnitama kosmoselennu valmidust kooskõlastuse andmisega või jätma põhjendatult kooskõlastuse andmata 60 tööpäeva jooksul pärast vajalike dokumentide esitamist. Kuna kosmosetegevus võib olla väga erineva mahuga ning ei ole võimalik alati ette näha juhtumi keerukust või pädeva asutuse töökoormust, siis on pädevale asutusele jäetud õigus tähtaega pikendada 30 tööpäeva võrra. Siiski ei tähenda pädeva asutuse poolt tähtaja järgimata jätmine kosmoselennu valmiduse vaikimise kinnitamist. Sellises olukorras on taotlejal olemas haldusmenetluse ja halduskohtumenetluse seadustikust tulenevad õiguskaitsevahendid vaide ja/või kaebuse esitamiseks. Käesolevast sättest tulenevaks kooskõlastuse andmiseks ei tulene üldregulatsiooni majandustegevuse seadustiku üldosa seadustikust, mistõttu on eelnõusse lisatud eriregulatsioon. Regulatsioon on vajalik, kuivõrd riik ei saa lubada kosmosetegevuse alustamist ilma, et saaks tagada selle ohutust. Ohutust saab mh tagada läbi kosmoseobjekti lennuvalmiduse hindamise.

2. jagu

Kosmoseobjekti registreerimine

Eelnõu § 37 – registreerimiskohustus

Paragrahv 37. Paragrahv 37 sätestab käitajale üldise kohustuse registreerida kosmosetegevusega seotud kosmoseobjekt registris. Registreerimise kohustus on sätestatud ka ÜRO registreerimise konventsioonis⁶¹. Registreerimise konventsiooni artiklist 2⁶² tuleneb, et kui kosmoseobjekt lennutatakse Maa orbiidile või sellest kaugemale, peab riik registreerima kosmoseobjekti vastavasse registrisse, mida antud riik ka haldab. Registreerimise konventsiooni artikli 4⁶³ järgi peavad riigid tagama kosmoseobjektide registreerimise ning registri pidamise. Kosmoseobjekti ei tohi lennutada Maa orbiidile või sellest kaugemale enne selle registreerimist, et riigil ja pädeval asutusel oleks kogu kosmosetegevuse ajal kosmoseobjektidest täielik ülevaade. Registreerida tuleb ka kõik seadmed, mida ei olnud planeeritud üles lennutada. See tähendab näiteks, et kui kanderaketist või muust analoogsest seadmest eraldub satelliit, mis ei olnud planeeritud eralduma, siis muutub selline satelliit

---

⁶¹ Convention of 12.11.1974 on Registration of Objects Launched into Outer Space.,
Kättesaadav: <https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/registration-convention.html>.

⁶² Convention of 12.11.1974 on Registration of Objects Launched into Outer Space., artikkel 2.
Kättesaadav: <https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/registration-convention.html>.

⁶³ Convention of 12.11.1974 on Registration of Objects Launched into Outer Space., artikkel 4.
Kättesaadav: <https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/registration-convention.html>.

kosmoseobjektiks, mis tuleb registreerida. Samuti tuleb registreerida seade, mis ehitatakse kosmoses ümber või kui kosmoseobjekti ümberehitamisel muutub või tekib mingi uus objekt. Kui aga näiteks kaks kanderaketti kokku põrkuvad ja selle tulemusel tekivad tükikesed, siis sellises olukorras on tegemist kosmoseprügiga.

Eelnõu § 38 – kosmoseobjekti registreerimine

Paragrahvi 38 lg 1. Lõige 1 reguleerib kosmoseobjekti registreerimist ning registreerimiseks vajaliku teabe ja dokumentide nimekirja. Registreeritakse üks kosmoseobjekt korraga. See tähendab, et kui näiteks missioon hõlmab mitut kosmoseobjekti, tuleb iga objekt eraldi registreerida. Ühe kosmosetegevusloaga võib olla seotud mitu registreeritud kosmoseobjekti. Käitaja peab aga tagama, et tema tehtav kosmosetegevus vastab temale antud kosmosetegevusloale. Kui käitaja soovib oma olemasoleva kosmosetegevusloa alt registreerida uut kosmoseobjekti, tuleb tal arvestada sellega, kas registreeritav objekt oma eesmärgi, iseloomu või kirjelduse poolest kattub olemasoleva loaga. Kui registreeritav objekt kattub oma olemuselt ja eesmärgilt olemasoleva kosmosetegevusloaga või kui selle erinevused võrreldes kosmosetegevusloaga juba hõlmatud kosmoseobjekti eesmärgi, iseloomu või kirjeldusega on ebaolulised, peab käitaja taotlema kosmosetegevusloa muutmist vastavalt §-s 27 sätestatule. Kui aga registreeritava kosmoseobjekti erinevused võrreldes kosmosetegevusloaga juba hõlmatud kosmoseobjektide eesmärgi, iseloomu või kirjeldusega on olulised, tuleb käitajal uue kosmoseobjekti registreerimiseks taotleda uus kosmosetegevusluba. See on proportsionaalne meede. Kuna pädev asutus väljastab kosmosetegevusloa vastavalt käitaja tegevusele, sealhulgas näiteks kosmosetegevuse riskitasemele ja lõpetamise kavale, peavad kõik selle kosmosetegevusloaga hõlmatud kosmoseobjektid vastama loas kirjeldatud kosmosetegevuse eesmärgile, iseloomule ja kirjeldusele.

Registreerimise taotluse esitamise eeltingimuseks ei ole kosmosetegevusluba. See tähendab, et kosmosetegevusloa ja registreerimise menetlus võivad toimuda paralleelselt. Siiski ei registreerita kosmoseobjekti olukorras, kus kosmosetegevusluba käitajale ei anta.

Paragrahvi 38 lg 1 p 1. Kosmoseobjekti registreerimisel tuleb pädevale asutusele esitada elementaarne ja esmavajalik info. Pädeval asutusel peavad olema olemas registreeritava kosmoseobjekti käitaja kontaktandmed, et vajaduse korral lisateavet küsida või muul põhjusel ühendust hoida.

Paragrahvi 38 lg 1 p 2. Kosmoseobjekti registris peavad olema kosmoseobjekti enda põhilised andmed. Selleks, et register saaks täita oma funktsiooni ehk kosmoseobjektidest ülevaadet pidada, peab registrile esitama kosmoseobjekti kirjelduse ja selle tehnilised parameetrid. Lisaks peab olema teada kosmoseobjekti valmistaja.

Paragrahvi 38 lg 1 p 3. Kosmoseobjekti registreerimisel on oluline iga kosmoseobjekti missioon ning selle eesmärk, et täpselt pidada järke Eestis registreeritud kosmoseobjektide tegevuse üle Maa orbiidil või sellest kaugemal.

Paragrahvi 38 lg 1 p 4. Täpset kosmoseobjekti Maa orbiidile või sellest kaugemale lennutamise kuupäeva ja asukohta ei pruugi olla võimalik ette määrata, kuivõrd see võib oleneda näiteks ilmastikutingimustest või muust käitajast mitte sõltuvast asjaolust. Siiski on

kosmoseobjekti missiooni ajaraami paikapanekuks vajalik eeldatav lennutamise aeg ja asukoht. Täpne kuupäev ja asukoht tuleb hiljem pärast üleslennutamist pädevale asutusele teatada § 42 lg 1 p 1 järgi.

Paragrahvi 38 lg 1 p 5. Kosmoseobjekti täpset asukohta kosmoses ei pruugi olla võimalik ette määrata, kuivõrd seda ei pruugi võimaldada kasutatav tehnika. Siiski tuleb missiooni kirjeldamise ja ülevaate saamise huvides esitada eeldatav asukoht või orbiidi põhiparameetrid, mis koosnevad perioodist, apogee raadiusest, perigee raadiusest ja kaldenurgast. Täpne asukoht kosmoses või orbiidi põhiparameetrid tuleb hiljem pärast kosmoseobjekti üleslennutamist pädevale asutusele teatada § 42 lg 1 p 2 järgi.

Paragrahvi 38 lg 1 p 6. Sarnaselt kosmosetegevusloa taotlemisega on ka kosmoseobjekti registreerimisel vajalikud andmed kosmoseobjekti omaniku kohta, kui taotleja ja omanik ei ole sama isik. See on vajalik, et kõik kosmoseobjektiga seotud ja selle eest vastutavad isikud oleks pädevale asutusele teada ning oleks võimalik kõigiga kontakti võtta.

Paragrahvi 38 lg 1 p 7. Omandi põhiõigusest tulenevalt ei tohi kasutada kellelegi teisele kuuluvat kosmoseobjekti ilma omaniku nõusolekuta. Seega peab ka registreerimisel olema nõusolek kirjalikult antud, et pädev asutus saaks veenduda, et omanik on kosmoseobjekti registreerimisest teadlik ning on selleks oma loa andnud.

Paragrahvi 38 lg 1 p 8. Tulenevalt ohutuse ja rahapesu ja terrorismi rahastamise vältimise kaalutlusest peab pädevale asutusele olema selge, kellele kuulus kosmoseobjekt varem või kes seda kasutas. Selline info annab pädevale asutusele võimaluse kontrollida, kas kosmoseobjekt on olnud usaldusväärsete isikute vastutusel ning kas on võimalik, et see võib kuidagi ohustada Eesti riiki või kosmosetegevust üldiselt.

Paragrahvi 38 lg 1 p 9. Kosmosetegevus peab olema ohutu. Seega peab kosmoseobjekt olema ohutult ehitatud ning nõuetele vastama ning enne selle registreerimist peab pädev asutus saama ohutuses veenduda. Seega peab taotleja esitama pädevale asutusele dokumendid ja tõendid, mis säärast ohutust tõendavad.

Paragrahvi 38 lg 1 p 10. Kosmosetegevuseks on vaja pidada Maaga sidet ning selle jaoks peab hankima sagedusloa. Seega on sagedusluba kosmoseobjekti registreerimise ja sellest lähtuvalt ka kosmoseobjekti üleslennutamise eelduseks.

Paragrahvi 38 lg 1 p-d 11 ja 12. Kui kosmoseobjekti või selle osi on varem registreeritud või püütud registreerida teise riigi registris ning vastavas riigis registreeringut ei tehtud, on ka Eesti pädevale asutusele vaja infot selle asjaolude ja põhjuste kohta. Kui mingi riik ei olnud registreerimisega nõus, on võimalus, et ka Eestis ei peaks registreerimist lubama. Säärane nõue aitab vältida olukordi, kus kosmoseobjekti käitaja üritab varasemat keeldumist eirata ning registreerida Eestis nõuetele mittevastavat kosmoseobjekti.

Paragrahvi 38 lg 1 p 13. Kui kosmoseobjekt on varem käinud kosmoses, saab varasema missiooni põhjal hinnata kosmoseobjekti ohutust ja võimekust missiooni teostada. Kui kosmosetegevus ei olnud edukas, võib see anda põhjuse arvata, et kosmoseobjekt ei ole ohutu ega nõuetekohane. Samuti kui varem on üritatud kosmosetegevust teha, kuid see ei ole

õnnestunud, tuleb ebaõnnestumist põhjendada, et hinnata, kas uuel proovil on võimalik ebaõnnestumist või ohtu vältida.

Paragrahvi 38 lg 1 p 14. Registreerimisel tuleb esitada ka lõpetamise kava vastavalt § 47 lõigetele 2–4, kuivõrd nõuetekohane kosmosetegevuse lõpetamine on oluline, et tagada kosmosetegevuse põhimõtete ning muude kõnesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktidega sätestatud nõuete järgimine ka kosmosetegevuse lõpetamisel ja selle järel.

Paragrahvi 38 lg 1 p 15. Eelnõu § 35 lg 1 p 3 järgi on kosmosetegevuse alustamise eelduseks kosmoseobjekti katsetamist tõendava dokumendi esitamine. Vastava dokumendi kohta saab selgitusi lugeda eelnõu § 35 lg 1 p 3 selgitustest.

Paragrahvi 38 lg 2. Lõike 1 punktides 11–13 esinevate asjaolude puudumises peab pädev asutus olema täiesti kindel ning seetõttu peab taotleja seda allkirjaga kinnitama. Punktide 11–13 asjaolusid võib taotlejal olla motivatsioon varjata, sest need võivad viidata nõuetele mittevastavale kosmoseobjektile.

Paragrahvi 38 lg 3. Nii eelnõu § 35 lg 1 p 3 kui ka § 38 lg 1 p 15 järgi tuleb käitajal esitada kosmoseobjekti katsetamist tõendav dokument. Siiski ei pea säärast dokumenti mitu korda esitama ning käitajal on selleks mitu võimalust. Käesolev säte selgitab, et kosmoseobjekti registreerimisel ei pea tingimata nimetatud dokumenti esitama, kui seda siiski enne kosmoseobjekti kosmosesse lennutamist tehakse.

Paragrahvi 38 lg 4. Eelnõu § 38 lg 4 sätestab erandi riigiasutustele, mille kohaselt võib riigiasutuse omandusse kuuluva kosmoseobjekti kohta lõike 1 punktides 2–5 loetletud andmed esitada osaliselt, kui andmed on riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse kohaselt riigisaladus.

Paragrahvi 38 lg 5. Efekttiivse dokumendimajanduse tagamiseks toimub kosmoseobjektide registreerimine elektrooniliselt, mistõttu tuleb ka registreerimistaotlus edastada otse registri kaudu. See tähendab, et kosmoseobjekti ei saa registreerida e-kirja teel või füüsilisel paber kandjal pädevale asutusele taotlust esitades. Pärast registreerimistaotluse esitamist peab pädev asutus esitama taotlejale menetlusasja numbri, mille alusel on taotlejal võimalik hiljem menetlust jälgida ning mille abil saab näiteks mitme objekti registreerimise korral menetlusi eristada.

Paragrahvi 38 lg 6. Kui kosmoseobjekt on registreeritud, määrab pädev asutus sellele individuaalse ja unikaalse registreerimisnumbri sarnaselt muude avalik-õiguslike registritega. Registreerimisnumber on eraldi menetlusasja numbrist ning aitab kosmoseobjekte objektiivse ja kindla omaduse alusel registris eristada.

Paragrahvi 38 lg 7. Kosmoseobjekti registreerimiseks tuleb tasuda riigilõiv.

Paragrahvi 38 lg 8. Riigiasutustele on riigilõivu maksmises kehtestatud erand. Nimelt lõikes 7 sätestatud nõuet ei kohaldata, kui kosmoseobjekti registreerimistaotluse esitaja on riigiasutus.

Paragrahvi 38 lg 9. Käitajal on õigus registreerimistaotlus tagasi võtta enne registrikande tegemist.

Eelnõu § 39 – registrikande tegemine

Paragrahv 39. Kui käitaja registreerimistaotlus on nõuetekohane, teeb Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet otsuse, mille alusel tehakse kanne registrisse vastava kosmoseobjekti kohta. Bürokratia ja halduskoormuse vähendamiseks ei ole vaja taotluse täieliku rahuldamise korral vormistada eraldi registrikande tegemise otsust. Registrikandes endas on olemas kogu vajalik info ning registrikande sisu loetakse otsuseks.

Registrikanne on deklaratiivse tähendusega. See tähendab, et kosmoseobjekti käitajale või omanikule ei teki objekti suhtes õiguseid seoses registreeringu tekkimisega ning registreerimine ei loo ega muuda kosmoseobjekti omandit.

Eelnõu § 40 – kosmoseobjekti registrisse kandmise tähtaeg

Paragrahv 40. Vastavalt haldusmenetluse tõhususe ja kiiruse põhimõttele (HMS § 5 lg 2) peab pädev asutus kosmoseobjekti andmed registrisse kandma 60 tööpäeva jooksul pärast vajalike dokumentide ja andmete esitamist. Kuivõrd ei ole võimalik ette ennustada iga registreerimistaotlust ning selle potentsiaalset keerukust, on pädeval asutusel võimalik tähtaega 60 tööpäeva võrra ühe korra pikendada.

Eelnõu § 41 – kosmoseobjekti registreerimisest keeldumine

Paragrahv 41. Paragrahv 41 sätestab nimekirja olukordadest, kus pädeval asutusel on kohustus registreerimistaotlusest keelduda. See tähendab, et kui esineb mõni selles sättes nimetatud olukord, ei ole pädeval asutusel kaalutlusotsust ning taotlusest peab keelduma.

Paragrahvi 41 p 1. Kui kosmoseobjekt on juba registreeritud mõnes teises riigis, ei saa Eesti riik registreerimistaotlust rahuldada. Sarnane nõue tuleneb ka registreerimise konventsiooni artikli 2 lõikest 2, mille järgi tohib kosmoseobjekt olla registreeritud vaid ühe riigi kosmoseobjektide registris.

Paragrahvi 41 p 2. Olukorras, kus registreeritava kosmoseobjekti käitaja on riigi jaoks ebausaldusväärne, ei saa lubada tema kosmoseobjekti registreerimist. Ebausaldusväärsete isikute poolt teostatavat kosmosetegevust ei saa pidada ohutuks.

Paragrahvi 41 p 3. Kosmoseobjekti eest vastutavad ning selle üle mõju omavad isikud peavad olema usaldusväärsed, et vältida ohu tekkimist ning nõuetevastast kosmosetegevust. Seega peab olema usaldusväärne ka kosmoseobjekti omanik. Kui kosmoseobjekti omaniku kohta ilmnevad eelnõu § 12 lõikes 4 punktides 2–6 nimetatud asjaolud, ei saa teda usaldusväärseks pidada. Eelnõu § 12 lõike 4 punkti 1 kosmoseobjekti omanikule ei kohaldata, mistõttu ei ole seda mainitud ka käesolevas sättes.

Paragrahvi 41 p 4. Kosmosetegevuse ohutuse tagamisel on väga suure tähtsusega kosmosetegevuse ohutu lõpetamine. Sellest tulenevalt peab kosmoseobjekti käitajal olema

kosmosetegevuse lõpetamise kava ning sellele on seatud nõuded eelnõu § 47 lõigetes 2–4. Kui säärane kava puudub, ei saa kosmoseobjekti ohutust tagada ning on põhjendatud selle registreerimisest keeldumine.

Paragrahvi 41 p 5. Kui kosmoseobjekt võib tuua kaasa ohu avaliku korrale, riigikaitseobjektile või oht Eesti, teise Euroopa Liidu liikmesriigi, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või Euroopa Kosmoseagentuuri liikmesriigi julgeolekule, ei saa olla selle registreerimine õiguspärane. Vastasel juhul soodustaks Eesti riik ise õigusvastast tegevust ning looks olulise kahju tekkimise riski.

Paragrahvi 41 p 6. Sättes sätestatud registreerimisest keeldumise aluste nimekiri ei ole ammendav ning sääraseid aluseid võib esineda ka mujal kõnesolevas või muus seaduses.

Eelnõu § 42 – andmete täpsustamise kohustus

Paragrahvi 42 lg 1. Kosmoseobjektide register peab kajastama ajakohast infot kosmoseobjektide kohta. Sellest tulenevalt peab käitaja esitama pädevale asutusele ajakohast teavet kosmoseobjekti seisukorra ning tegevuse kohta elektrooniliselt registri kaudu.

Paragrahvi 42 lg 1 p 1. Kosmoseobjekti missiooni täpselt talletamiseks ning jälgimiseks on registrisse vaja kanda kosmoseobjekti täpne Maa orbiidile või sellest kaugemale lennutamise kuupäev ja asukoht. Seda infot aga ei pruugi olla võimalik anda enne lennutamist, kuivõrd kuupäev ja asukoht võivad sõltuda ilmastikuoludest või muust käitajast mitte sõltuvast asjaolust.

Paragrahvi 42 lg 1 p 2. Kosmoseobjekti täpne asukoht võib muutuda ning samuti ei ole võimalik seda täpselt ennustada. Seega tuleb kosmoseobjekti käitajal teatada pädevale asutusele pärast kosmoseobjekti Maa orbiidile või sellest kaugemale lennutamist selle täpne asukoht või periood, apogee raadius, perigee raadius ja kaldenurk.

Paragrahvi 42 lg 2. Lõike 1 järgi esitatud andmed peavad kajastuma kosmoseobjektide registris, mistõttu peab pädev asutus need registreeringu muutmise otsusega sinna kandma.

Paragrahvi 42 lg 3. Kõik registris talletatud andmed peavad olema õiged ja täpsed. Seega kui pädev asutus saab mõistlikult kahelda andmete õigsuses, peab tal olema võimalus haldusaktiga nõuda kosmoseobjekti käitajalt andmete parandamist või täielike ja asjakohaste andmete esitamist. Juhul kui pädev asutus kahtleb andmete õigsuses, võib ta nõuda ka tõendavaid dokumente, et õigsuses veenduda.

Eelnõu § 43 – kosmoseobjekti registrist kustutamine

Paragrahvi 43 lg 1. Säte sisaldab nimekirja olukordadest, millal kosmoseobjekti registreering tuleb kustutada. Sellised olukorrad on põhiliselt need, kus registreeringut ei ole enam vaja, kuna kosmosetegevus objektiga on lõppenud või objekt on lakanud eksisteerimast. Lisaks, kui näiteks objekt on kantud registrisse teises riigis.

Paragrahvi 43 lg 1 p 1. Kosmoseobjekti käitajal on õigus ise taotleda enda vastutuse all oleva objekti registrist kustutamist, kui sellega on kosmosetegevus lõppenud. Seejuures aga peab olema kosmosetegevus lõpetatud vastavalt seaduses sätestatud nõuetele, et käitaja ei saaks hoiduda vastutusest tegevuse korraliku lõpetamise eest.

Paragrahvi 43 lg 1 p 2. Kuivõrd kosmoseobjekti omanikul on õigus otsustada oma objektiga toimuva tegevuse üle, on tal käitajaga sarnane õigus taotleda objekti registrist kustutamist. Ka sel juhul peab olema kosmosetegevus nõuetekohaselt lõpetatud.

Paragrahvi 43 lg 1 p 3. Kui kosmoseobjekti missiooni ei ole alustatud kolme aasta jooksul, ei ole põhjust seda registris hoida. Seega on käitajal või omanikul õigus taotleda kustutamist juba enne kosmosetegevuse alustamist, kui kumbki neist leiab, et kosmosetegevusega ei alustatagi lähimas tulevikus ning kuupäeva edasilükkamise taotlemine ei ole mõistlik.

Paragrahvi 43 lg 1 p 4. Kui kosmoseobjekt on hävinud, ei ole põhjust seda registris hoida. Seega saab objekti käitaja või omanik sellest pädevat asutust teavitada ning seejuures taotleda objekti registrist kustutamist.

Paragrahvi 43 lg 1 p 5. Registreerimise konventsiooni artikli 2 lg 2 järgi tohib kosmoseobjekt olla registreeritud vaid ühe riigi registris. Seega kui kosmoseobjekt on nõuetekohaselt üle antud ning teise riigi registrisse kantud, peab selle Eesti registrist kustutama, kui objekti käitaja või omanik seda taotleb.

Paragrahvi 43 lg 2. Lõike 1 punktides 1 ja 3–5 nimetatud olukordades on selge, et kosmoseobjekti registris hoidmine on ebamõistlik ja ebavajalik. Seega ei pea pädev asutus ootama käitaja taotlust registrist kustutamiseks ning võib seda teha ka omal algatusel. Võib näiteks juhtuda, et käitaja ei ole ise huvitatud registreeringu kustutamisest või on kosmosetegevusest kaugenenu.

Paragrahvi 43 lg 3. Kosmoseobjekti hävimine peab olema pädevale asutusele tõendatud, et vältida olukordi, kus kosmoseobjekt kustutatakse, kuid kosmosetegevusega siiski alustatakse või jätkatakse ilma nõuetekohase registreeringuta.

7. peatükk

Kosmoseobjekti omandi ja kosmosetegevuse üleandmine

Eelnõu § 44 – kosmosetegevuse üleandmine

Paragrahvis 44. kehtestatakse nõuded kosmosetegevuse üleandmiseks teisele käitajale.

Paragrahvi 44 lõiked 1 ja 2. Kui käitaja on saanud kosmosetegevusloa, siis on ta täitnud selleks seaduses sätestatud tingimused. Kosmosetegevuse uuele käitajale üleandmisel on seega vaja kindlaks teha, et uus käitaja täidab vastavad tingimused. Seetõttu on kosmosetegevuse üleandmisel vajalik, et pädev asutus teeks kindlaks, kas uus käitaja on kosmosetegevuseks sobiv ning kas kõik olulised ohutusnõuded on täidetud. Seega peab ka uuel käitajal olema kehtiv kosmosetegevusluba.

Paragrahvi 44 lg 3. Lõikes 3 kehtestatakse nõuded kosmosetegevuse üleandmiseks teisele käitajale, kes on välisriigi kodanik või äriühing. 1967. aasta avakosmose lepingu artikli 7 järgi vastutab iga riik kahju eest, mille on teistele osalisriikidele või nende füüsilistele või juriidilistele isikutele tekitanud tema territooriumilt või tema poolt tagatud orbiidile lastud kosmoseobjekt. See tähendab, et kui Eestist või Eesti kosmosetegevusloaga käitaja poolt orbiidile lastud kosmoseobjekti käitajaks või omanikuks saab välisriigi kodanik või ettevõtja, jääb kosmoseobjekti tekitatud kahju eest rahvusvahelise õiguse järgi vastutama siiski Eesti. Samas ei saa Eesti kuidagi vastava kosmoseobjekti tegevust kontrollida. Seega peab ka pädeval asutusel olema võimalus enne kosmosetegevuse üleandmist võimaldada omapoolse vastutuse välistamine ning välisriigile üleandmine.

Paragrahvi 44 lg 3 p 1. Kui kosmosetegevust üle anda välisriigi käitajale, on oluline, et uus käitaja on samuti registreeritud välisriigi vastavas registris ja omab välisriigis kehtivat luba käitajana tegutsemiseks. Sellega on tagatud, et uus käitaja vastab välisriigis kehtestatud nõuetele ning on sobilik kosmosetegevuse tegemiseks. Sätte eesmärgiks on esiteks vältida kosmosetegevusest tulenevaid ohte ning teiseks, et kosmosetegevust ei võtaks üle käitaja, kes tegelikult ei ole sobiv kosmosetegevuse tegemiseks.

Paragrahvi 44 lg 3 p 2. Tulenevalt registreerimise konventsioonist peab iga kosmoseobjekt olema registreeritud ühe riigi registris. Kui kosmoseobjekt antakse üle välisriigi käitajale, peab see olema registreeritud ka vastava riigi registris. Seega peab kosmoseobjekti üleandmisel olema tagatud, et välisriigi registris objekti registreerimine on võimalik. See tähendab, et kosmoseobjekt peab olema nõuetekohane ka vastavalt välisriigi õigusele ning olema sobiv registrisse kandmiseks.

Paragrahvi 44 lg 3 p 3. Vabariigi Valitsuse sanktsioonide all on mõeldud RSanS §-s 27 sätestatud. Rahvusvaheliste sanktsioonide all on selle sätte mõttes silmas peetud RSanS §-s 3 määratletut. Kui kosmoseobjekti uue omaniku osas on sääraseid sanktsioone rakendatud, ei saa teda pidada usaldusväärseks ning kosmosetegevus tema poolt ei oleks ohutu.

Paragrahvi 44 lg 3 p 4. Samuti on oluline tagada, et kosmosetegevuse üleandmine ei tekitaks ohtu avalikule korrale, riigikaitseobjektile või ohtu Eesti, teise Euroopa Liidu liikmesriigi, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või Euroopa Kosmoseagentuuri liikmesriigi julgeolekule. Kui riik lubaks säärastel tingimustel kosmoseobjekti omandit üle anda, soodustaks see ise säärase ohu tekitamist.

Paragrahvi 44 lg 4 p 4. 1966. aasta avakosmose lepingu artikli 7 järgi vastutab iga riik kahju eest, mille on teistele osalisriikidele või nende füüsilistele või juriidilistele isikutele tekitanud tema territooriumilt või tema poolt tagatud orbiidile lastud kosmoseobjekt. See tähendab, et kui Eesti poolt orbiidile lastud kosmoseobjekti käitajaks või omanikuks saab välisriigi kodanik või ettevõtja, jääb kosmoseobjekti tekitatud kahju eest rahvusvahelise õiguse järgi vastutama siiski Eesti. Samas ei saa Eesti kuidagi vastava kosmoseobjekti tegevust kontrollida. Seega peab vastutaval ministeeriumil olema võimalus enne kosmoseobjekti üleminekut võimaldada omapoolse vastutuse välistamine ning välisriigile üleandmine.

Paragrahvi 44 lg 4. Uus käitaja ei ole eeldatavasti tegelenud vastava kosmoseobjekti algse orbiidile lennutamise ja arendamisega. See tähendab, et käitaja vahetumine võib kaasa tuua ka

teatud riske. Lõikega on pädevale asutusele antud õigus sätestada uuele käitajale kohustuslikke kõrvaltingimusi. Nõuete täitmine võib olla vajalik enne kosmoseobjekti üleandmist ja/või pärast seda.

Eelnõu § 45 – kosmosobjekti omandi üleandmine

Paragrahvi 45 lg 1. Kosmoseobjekti omandi üleandmise puhul on vajalik pädeva asutuse eelnev luba, et tagada kosmoseobjekti uue omaniku sobivus selleks. Pädev asutus peab seega eelnevalt kontrollima, kas kosmoseobjekti uus omanik on usaldusväärne ja sobiv kosmoseobjekti omamiseks

Paragrahvi 45 lg 2. Kui asjaõiguslik tehing kosmoseobjekti omandi üleandmiseks on tehtud ilma pädeva asutuse loata, on see seadusega vastuolus ning seega tühine TsÜS § 87 järgi. Oluline on märkida, et see ei tähenda, et tühine oleks ka asjaõiguslepingu aluseks olev võlaõiguslik tehing. Kuivõrd kosmoseobjekti üleandmiseks on vajaliku loa eesmärgiks on kosmosetegevuse ohutuse tagamine ning riigi julgeolekut ohustavate tehingute vältimine, on põhjendatud, et omandit enne pädevalt asutuselt loa saamist üle anda ei saa. Seega on põhjendatud ka, et käesoleva regulatsiooni tulemusena oleks pädeva asutuse loata tehtud asjaõiguslikud tehingud tühised.

Peale omandi üleandmist muudetakse ka kosmoseobjekti registreeringut. Oluline on seejuures tähele panna, et registri kanded ei ole konstitutiivse tähendusega ning ei muuda ega loo omandiõiguseid kosmoseobjektide suhtes. Registreeringu muutmisel on vaid deklaratiivne tähendus.

Paragrahvi 45 lg 3. Kosmoseobjekti võib üle anda olukorras, kus uus omanik vastab kõigile nõuetele, millele peab vastama kosmoseobjekti algne omanik. Samuti ei tohi kosmoseobjekti üleandmine olla osa rahapesu või terrorismi rahastamise plaanist ega tekitada julgeolekuohtu.

Paragrahvi 45 lg 3 p 1. Kuivõrd pädeva asutuse jaoks on oluline saada kosmoseobjekti omaniku kohta kogu vajalik teave, et teha järelevalvet ning olla kindel omandaja nõuetele vastavuses, peab omandaja esitama §-s 17 nimetatud andmeid ja dokumente. Omandajale kehtib ka nõue, et ta ei tohi esineda § 12 lõikes 4 punktides 2–6 sätestatud usaldusväärsust välistavaid asjaolusid, näiteks ei tohi omandaja olla rahvusvaheliste või Vabariigi Valitsuse kehtestatud sanktsioonide subjekt.

Paragrahvi 45 lg 3 p 2. Nagu kosmosetegevuse üleandmisel, on oluline ka kosmoseobjekti omandi üleandmisel tagada, et ei kaasne ohtu avalikule korrale, riigikaitseobjektile ega ohtu Eesti, teise Euroopa Liidu liikmesriigi, Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni või Euroopa Kosmosagentuuri liikmesriigi julgeolekule see ei tohi suurendada rahapesu või terrorismi rahastamisega seotud riski ja sellega ei kaasne oht Eesti või muu Euroopa Liidu liikmesriigi julgeolekule või avalikule korrale.

Paragrahvi 45 lg 3. Nagu kosmosetegevuse üleandmisel, nii on ka kosmoseobjekti üleandmisel võimalus, et uus omanik ei ole tegelenud vastava kosmoseobjekti algse orbiidile lennutamise ja arendamisega. See tähendab, et omandi üleandmine võib kaasa tuua teatud riske. Seega antakse

lõikega pädevale asutusele õigus sätestada uuele omanikule kõrvaltingimusi. Nõuete täitmine võib olla vajalik enne kosmoseobjekti üleandmist ja/või pärast seda.

Paragrahvi 45 lg 4. Isegi kui eelnevalt kirjeldatud kosmoseobjekti üleandmise nõuded on täidetud, ei tähenda see veel pädeva asutuse jaoks, et kosmoseobjekti omand on reaalselt üle antud. Seega peavad nii omandaja kui võõrandaja pädevale asutusele reaalsest omandi üle andmisest kirjalikult teatama. Seeläbi on pädeval asutusel võimalik olla kindel, et kosmoseobjekti omand on reaalselt üle läinud ning kes on kosmoseobjekti omanik.

Eelnõu § 46 – kosmosetegevuse ja kosmoseobjekti omandi üleandmise loa taotluse menetlemine

Paragrahvi 46 lg 1. Paragrahvis 46 kehtestatakse protseduur pädeva asutuse teavitamiseks kosmosetegevuse või kosmoseobjekti omandi üleandmisel.

Selleks, et pädeval asutusel oleks võimalik uut käitajat kontrollida, peab endine käitaja oma teavituses esitama vajalikud andmed vaid uue käitaja kohta. Vastavate andmete esitamise põhiline eesmärk on anda pädevale asutusele esialgne info, et ta saaks teha esialgse kontrolli ning vajaduse korral uue käitajaga täiendavate andmete saamiseks kontakteeruda.

Paragrahvi 46 lg 2. Vastavalt haldusmenetluse tõhususe ja kiiruse põhimõttele (HMS § 5 lg 2) peab pädev asutus andma kosmosetegevuse või kosmoseobjekti omandi üleandmisele nõusoleku või sellest keelduma vähemalt 90 tööpäeva jooksul. Siiski, kui kosmosetegevuse või kosmoseobjekti omandi üleandmise loa taotlust ei vaadata läbi tähtaegselt, ei loeta luba vaikimisi antuks.

Paragrahvi 46 lg 3. Kosmosetegevuse või kosmoseobjekti üleandmise nõuetekohasuse menetlus tähendab pädevale asutusele halduskoormust ning seega tuleb selle eest tasuda riigilõiv. Menetlust ei alustata enne riigilõivu tasumist, sest vastasel juhul võiks riigilõiv maksmata jätta ning menetlust teostatud asjata.

8. peatükk

Kosmosetegevuse lõpetamine

Eelnõu § 47 – kosmosetegevuse lõpetamise nõuded

Paragrahv 47. Säte reguleerib kosmosetegevuse lõpetamist. Kosmosetegevusloa andmise eelduseks on, et käitajal on olemas sobiv kosmosetegevuse lõpetamise kava, ning seetõttu peab tegevuse lõpetamisel ka seda järgima.

Paragrahvi 47 lg 1. Kosmosetegevuse lõpetamise aluseks on kosmosetegevuse lõpetamise kava. Kosmosetegevuse lõpetamise puhul on oluline järgida muu hulgas keskkonnasäästlikkuse põhimõtet. Käitaja peab kosmosetegevuse lõpetamisel vältima kosmoseprügi teket ning vajaduse korral saab käitaja kaasata kolmandaid isikuid selleks, et kosmoseprügi utiliseerida, ringlusesse või taaskasutusse võtta. Kui käitaja kaasab kosmoseobjekti ringlusesse võtmisel kolmanda isiku, tuleb tal sõlmida selle kolmanda isikuga eraldi kokkulepe kosmoseobjekti

ringlusse võtmise kohta, samuti tuleb teavitada pädevat asutust. Kosmosetegevuse lõpetamisega seotud kulud kannab käitaja.

Paragrahvi 47 lg 2. Kuna iga kosmoseobjekti peab eraldi registreerima, siis tuleb ka iga kosmoseobjekti kohta teha eraldi lõpetamise kava. Kui koostatakse ühe kosmoseobjekti lõpetamise kava, ei tähenda see, et lõpetatakse käitaja kogu kosmosetegevus.

Paragrahvi 47 lg 3. Lõikes 3 sätestatud lõpetamise kava on juhtumipõhine. See peab arvestama konkreetse kosmosetegevuse ohu- ja riskitasemega ning olema proportsionaalne kosmosetegevuse ning -objektiga ning reaalselt teostatav. Lõpetamise kava peab vastama § 47 üldistele nõuetele. Lõpetamise kavas on oluline näidata kõnealuse sätte normatiivtekstis nimetatud asjaolusid. Seaduse 2. peatükis sätestatud põhimõtteid peab järgima kogu kosmosetegevuse vältel, sealhulgas kosmosetegevuse lõpetamisel. Ajakava ei pea esitama päevase täpsusega, sobib ka aastane täpsus. Lisaks peab olema tagatud, et lõpetamise kava, mis on kosmosetegevusloa taotluse aluseks, on alati ajakohane ja vastab kosmoseobjektile. Kui on muutmise vajadus, peab taotlema lõpetamise kava muutmist vastavalt §-le 48.

Paragrahvi 47 lg 4. Kuna kosmoseobjektid võivad üksteisest väga erineda ning kosmosevaldkond areneb pidevalt, on igal käitajal kohustus tagada, et tema kosmosetegevuse lõpetamise korral vastab kava iga kosmosetegevuse puhul eraldi just selle erilistele omadustele. Lõikes 4 sätestatud üldisemas olukorras teavitamise kohustust peab käitaja ise mõistma vastavalt oma sise-eeskirjadele ja riskianalüüsile. See tähendab, et käitaja peab aru saama, kui on tekkinud olukord, millest peab pädevat asutust teavitama. Oluline on, et kosmosetegevuse lõpetamise kava vastaks kosmoseobjekti nii ohu- kui ka riskitasemele, sest kosmoseobjekt võib põhjustada nii tehnilise rikke ohtu kui ka küberturvalisuse riski, st küberturvalisuse valdkonnas on asjakohane pigem riskid.

Paragrahvi 47 lg 5. Kosmosetegevuse peab lõpetama kosmosetegevusloa väljaandmise aluseks oleva või pädeva asutusega kooskõlastatud kosmosetegevuse lõpetamise kava § 47 lg 1 alusel. Kui käitaja rikub oma kohustust ega ole suuteline kosmosetegevust ohutult lõpetama, saab pädev asutus teha mõjutusvahendina ettekirjutuse, millega nõuab kosmosetegevuse nõuetekohaseks lõpetamiseks meetmete rakendamist. Sellise võimaluse olemasolu on oluline, kuna kui kosmosetegevust ei lõpetata nõuetekohaselt, võib see põhjustada ohtu keskkonnale, inimestele, varale ja riigile. Kuna avakosmose lepingu artiklist 7 tulenevalt vastutab riik enda eraisikute läbiviidava kosmosetegevuse tekitatud kahju eest, on oluline, et riik saab võtta kasutusele meetmeid, et tagada nõuetekohane ja ohutu kosmosetegevuse lõpetamine. Lisaks on pädevale asutusele antud õigus kehtestada oma ettekirjutusega määratud meetmete rakendamiseks kohustuslikke juhiseid.

Paragrahvi 47 lg 6. Isegi juhul, kui kosmosetegevusluba lõpeb §-s 27 nimetatud alusel, §-s 28 nimetatud kosmosetegevusloa kehtetuks tunnistamise või §-s 29 nimetatud kosmosetegevusloa kehtivuse peatamise alusel, ei vabasta see käitajat kohustusest, et kosmosetegevus tuleb lõpetada nõuetekohaselt. Kosmosetegevusloa kehtetuks tunnistamise korral tuleb käitajal järgida kosmosetegevuse üldpõhimõtteid. Samuti tuleb käitajal asjakohasel juhul järgida lõpetamise kava ehk tuleb hinnata kriitiliselt, kas lõpetamise kava on asjakohane.

Eelnõu § 48 – kosmosetegevuse lõpetamise kava muutmine

Paragrahvi 48 lg 1. Kosmoseobjekti käitajal on õigus kosmosetegevuse lõpetamise kava muuta, kuid ta peab sellest pädevat asutust teavitama. Kuivõrd sobiv ja adekvaatne lõpetamise kava on kosmosetegevusloa andmise eelduseks, ei saa olla lubatud lõpetamise kava muutmine ilma pädeva asutuse kooskõlastuseta.

Paragrahvi 48 lg 2. Lõikes 2 on sätestatud kosmosetegevuse lõpetamise kava muutmise taotluse nõuded. Taotlus tuleb esitada pädevale asutusele elektrooniliselt registri kaudu.

Paragrahvi 48 lg 2 p 1. Käitaja peab täpselt kindlaks tegema, kuidas lõpetamise kava muutmine mõjutab kosmoseobjekti, et pädeval asutusel oleks ajakohane info.

Paragrahvi 48 lg 2 p 2. Käitaja peab selgitama, mis ulatuses lõpetamise kava muutub, ning põhjendama muudatusi, et tagada muudatuste asjakohasus ning vajalikkus.

Paragrahvi 48 lg 2 p 3. Kuna 2. peatükis sätestatud põhimõtteid peab järgima läbivalt kogu kosmosetegevuse vältel, sh kosmosetegevuse alustamisel, tegemisel ja lõpetamisel, siis on oluline, et käitaja näitaks, et muudetud lõpetamise kavaga on tagatud 2. peatükis sätestatud põhimõtete järgimine.

Paragrahvi 48 lg 3. Selleks, et pädev asutus saaks üle kontrollida muudetavat lõpetamise kava, tuleb käitajal esitada lõpetamise kava projekt või muudetavate tingimuste kokkuvõte.

Paragrahvi 48 lg 4. Lõikes 4 on sätestatud pädeva asutuse lõpetamise kava muudatuste kooskõlastamise menetlustähtjad.

Eelnõu § 49 – kosmosetegevuse lõpetamise kava muudatuste kontroll

Paragrahvi 49 lg 1. Lõige 1 sätestab, mida pädev asutus peab kosmosetegevuse lõpetamise kava muudatuste kooskõlastamise käigus kontrollima.

Paragrahvi 49 lg 1 p 1. Muudetud lõpetamise kava peab igati vastama kõnesoleva seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele.

Paragrahvi 49 lg 1 p 2. Kuna kõnesoleva seaduse 2. peatükis sätestatud põhimõtteid peab järgima läbivalt kogu kosmosetegevuse vältel, sh kosmosetegevuse alustamisel, tegemisel, lõpetamisel ning ka pärast lõppu, siis on oluline, et käitaja näitaks, et muudetud lõpetamise kavaga on tagatud 2. peatükis sätestatud põhimõtete järgimine. Seetõttu peab pädev asutus kontrollima ka 2. peatükis sätestatud põhimõtete järgimist.

Paragrahvi 49 lg 1 p 3. Kosmosetegevus on suure riskiga valdkond, mistõttu on oluline, et pädev asutus kontrolliks, et muudetud lõpetamise kava ikka tagaks ohtude ja riskide vältimise ning õnnetuse korral tagajärgede vähendamise.

Paragrahvi 49 lg 1 p 4. Lõpetamise kava on juhtumipõhine ja peab arvestama konkreetse kosmosetegevuse riski ja laadiga, olema proportsionaalne kosmosetegevuse ning -objektiga ning realselt teostatav. See tähendab, et kosmosetegevuse lõpetamise kava peab vastama

käitajale väljastatud kosmosetegevusloa alusel tehtavale kosmosetegevusele. Kosmosetegevuse lõpetamise kava peab reaalselt võimaldama kosmosetegvust lõpetada vastavalt lõpetamise kavale. Seetõttu peab pädev asutus kontrollima, kas lõpetamise kava muudatused tooksid kaasa vajaduse muuta käitajale väljastatud kosmosetegevusluba.

Paragrahvi 49 lg 2. Lõike 2 eesmärgiks on anda pädevale asutusele õigus nõuda käitajalt ebaõigesti hinnatud või muutunud asjaolude tõttu lõpetamise kava tegelikkusega vastavusse viimist. Kuna on väga tähtis, et lõpetamise kava oleks nõuetekohane ja kajastaks ajakohast infot, et tagada nii lõpetamisel kui ka lõpetamise järel kosmosetegevuse põhimõtete järgimine, on pädevale asutusele antud õigus nõuda nõuetega vastavusse viimist ning selle saavutamiseks rakendada kosmosetegevusloa kehtivuse peatamist § 29 lõike 1 punktis 4 nimetatud alusel.

Eelnõu § 50 – kosmosetegevuse lõpetamise aruanne

Paragrahvi 50 lg 1. Selleks, et näidata, kuidas ta on täitnud kosmosetegevuse lõpetamise kava, tuleb käitajal esitada pädevale asutusele aruanne. Kui lõpetamise kava näitab, mida käitaja kavatseb teha kosmosetegevuse lõpetamiseks, siis lõpetamise aruandes kajastab käitaja, mida reaalselt tehti kosmosetegevuse lõpetamisel.

Paragrahvi 50 lg 2. Kosmosetegevuse lõpetamise aruanne tuleb esitada pädevale asutusele elektrooniliselt registri kaudu esimesel võimalusel pärast aruande valmimist, kuid hiljemalt 30 kalendripäeva pärast kosmosetegevuse lõpetamist.

Paragrahvi 50 lg 3. Lõige 3 sätestab, mida käitaja peab lõpetamise aruandes selgitama ja kirjeldama.

Paragrahvi 50 lg 3 p 1. Selleks, et pädeval asutusel oleks kinnitus, mis ajast alates lugeda kosmosetegevus lõppenuks, peab käitaja selgitama, milline oli kosmosetegevuse viimane toiming ja millal see tehti kuupäeva täpsusega, et kindlaks teha kosmosetegevuse lõpetamise aeg.

Paragrahvi 50 lg 3 p 2. Kosmosetegevuse lõpetamise puhul on oluline järgida keskkonnasäästlikkuse põhimõtet. Seetõttu on oluline kajastada lõpetamise aruandes, kuidas täpselt käitaja tagab keskkonnasäästlikkuse. Käitaja peab näitama, kuidas ta tagab, et tegevusest jääks maha võimalikult vähe kosmoseprügi, ning tal tuleb kirjeldada meetmeid, kuidas ta tagab keskkonnasäästlikkuse. Kosmoseprügi kõrvaldamiseks või utiliseerimiseks on käitajal õigus kaasata ka kolmandaid isikuid. Samuti peab käitaja selgitama muid võimalikke ohte, mis kaasnevad kosmosetegevuse lõpetamisega.

Paragrahvi 50 lg 3 p 3. Kosmosetegevuse lõpetamise järel peab kirjeldama, kuidas lõpetamine läbi viidi. Selle põhjal on võimalik pädeval asutusel kontrollida, kas tegevus lõpetati ohutult ning keskkonnasäästlikkuse nõudeid järgides. Seeläbi saab pädev asutus hinnata, kui suur on risk probleemide ja vastutuse tekkimiseks ning kas käitajal võib olla kohustus rakendada lisameetmeid.

Paragrahvi 50 lg 4. Aruandele tuleb lisada pädeva organisatsiooni väljastatud dokument, mis kinnitab, et kosmoseobjekti enam kosmoses ei ole. See on oluline, et kasutuses mitte olev

kosmoseobjekt ei jääks kosmosesse, kus see võiks kahjustada keskkonda, ohutust ning teisi kosmosetegevusi. Pädeval organisatsioonil peab olema tehniline võimekus ja pädevus säärased dokumente väljastada. Näiteks võib säärane pädev organisatsioon olla rahvusvaheline organisatsioon, riigiasutus või eraettevõtja, kellel on andmeid kosmoseobjektide asukoha kohta kosmoses ning kes on pädev neid andmeid edastama.

Eelnõu § 51 – esitatud aruande kontroll

Paragrahvi 51 lg 1. Kuna lõpetamise kava näitab, mida reaalselt on tehtud kosmosetegevuse lõpetamiseks, peab pädev asutus kontrollima, et aruanne vastaks kõnesolevas seaduses sätestatud nõuetele.

Paragrahvi 51 lg 2. Puuduste tuvastamise korral teavitab pädev asutus nendest käitajat 30 tööpäeva jooksul arvates aruande saamisest.

Paragrahvi 51 lg 3. Puuduste tuvastamise korral on käitajal kohustus puudused kõrvaldada ning esitada pädevale asutusele korrektne aruanne.

Paragrahvi 51 lg 4. Kui käitaja ei ole vastavalt nõudele esitanud kosmosetegevuse lõpetamise aruannet, peab pädeval asutusel olema õiguslik alus selle väljanõudmiseks. Seega annab säte pädevale asutusele õiguse teha haldusakt, millega kohustada käitajat aruannet esitama. Kui sellist sätet ei oleks, kaotaks aruande esitamise nõue mõtte, kuivõrd pädeval asutusel ei oleks võimalik aruande esitamist tagada.

9. peatükk

Kahju hüvitamine riigile

Eelnõu § 52 – riigi hüvitatava kahju tagasinõude õigus

Paragrahv 52. Kosmosevaldkonnas kahju tekkimise olukordades võib hüvitis küündida väga suurtesse summadesse, mis tähendab, et juba üks kahju hüvitamise juhtum võib kaasa tuua väga suurte summade väljamaksmise. Veel enam, kui peaks toimuma mitu juhtumit korraga, võib Eesti riik väljamaksete tegemise tõttu olla majanduslikult väga kehvast olukorras. Rahvusvahelisest õigusest tuleneb, et riik on eraisiku suhtes sisuliselt garandi olukorras, kuid tema tagasinõudeõigus on võlaõigusseaduse järgi väga piiratud ja võimalik ainult teatud juhtudel. Sellest tulenevalt on vaja kõnesoleva paragrahviga sätestada riigi tagasinõudeõiguse eriregulatsioon.

Paragrahvi 52 lg 1. Lõige 1 näeb ette Eesti riigi tagasinõudeõiguse käitaja vastu kahju osas, mida Eesti riik peab hüvitama rahvusvahelise õiguse alusel. Kosmosetegevust reguleeriva rahvusvahelise õiguse kohaselt vastutavad riigid nende kosmoseobjektide tõttu teiste riikide

isikutele ja varale tekitatud kahju eest. Riigi tagasinõudeõigus on kehtestatud näiteks Austria⁶⁴, Soome⁶⁵, Taani⁶⁶ ja Suurbritannia⁶⁷ kosmoseseadustes.

Kosmoseobjektide käitamisega seotud riikide vastutuse ja kahju hüvitamise põhimõtted on reguleeritud avakosmose lepingus, mille Eesti on allkirjastanud ja mis on Eesti suhtes ka jõustunud.

Kosmoseobjektide põhjustatud kahju on rahvusvahelisel tasemel täpsemalt reguleeritud vastutuse konventsioonis. Eesti ei ole käesoleva seletuskirja valmimise aja seisuga vastutuse konventsiooniga liitunud ega seda ratifitseerinud. Sellele vaatamata kehtivad Eesti suhtes avakosmose lepingust tulenevad riikide vastutust ja kahju hüvitamist reguleerivad põhimõtted.

Avakosmose lepingu artikkel 7 näeb ette, et iga lepingu osalisriik, kes saadab või tellib objekti saatmise avakosmosesse, sealhulgas Kuule ja teistele taevakehadele, ning iga osalisriik, kelle territooriumilt või rajatiselt objekt välja lastakse, vastutab rahvusvaheliselt teisele lepingu osalisriigile või tema füüsilistele või juriidilistele isikutele tehtud kahju eest, mida põhjustab selline objekt või selle komponendid Maa peal, õhus või avakosmoses, sealhulgas Kuul ja teistel taevakehadel.

Arvestades eeltoodud rahvusvahelist regulatsiooni, on kõnesoleva paragrahvi lõikes 1 täpsustatud, et kui Eesti riigil tekib Eesti käitaja kosmosetegevuse tõttu kahju hüvitamise kohustus vastavalt rahvusvahelisele õigusele, tekib riigil käitaja vastu tagasinõudeõigus.

Tagasinõudeõiguse teostamisel ei võeta arvesse võlaõigusseaduse regulatsiooni, sh lepinguvälise vastutuse sätteid ega kahjunõude vähendamise mehhanisme, ei ole tähtis ka käitaja süü vorm. Võlaõigusseaduse kohaldamine tekitaks võimaluse, et käitaja pääseb kohustusest riigile kahju hüvitada. Näiteks on võlaõigusseaduse järgi kahju hüvitamise eelduseks kahju tekitaja süü olemasolu, mille tõendamine võib olla kosmosetegevuse puhul keeruline. Lisaks ei pruugi olla selge kahju ettenähtavus või põhjuslik seos. Seega võib tekkida olukord, kus kahju on olemas, aga käitaja ei vastuta ning riik ei saa suurte summade maksmise eest hüvitist.

Seega on lähtutud eeldusest, et kui riigil tekib teise riigi ees kahju hüvitamise kohustus, siis samas ulatuses on riigil võimalik esitada nõue käitaja vastu, kelle kosmosetegevuse tagajärjel kahju tekkis. Selline regulatsioon on õigustatud, arvestades, et:

1. Võimaldades kosmosetegevuse loa saamist ja kosmosetegevuse tegemist Eesti Vabariigi territooriumil, võtab Eesti riik endale rahvusvahelisel tasemel kohustuse

---

⁶⁴ Austrian Federal Law on the Authorisation of Space Activities and the Establishment of a National Registry (Austrian Outer Space Act). 25.05.2018. § 11.

⁶⁵ The Act on Space Activities. 23.01.2018., § 7.

⁶⁶ Act no. 409 of 11 May 2016 (The Outer Space Act)., § 12. Kättesaadav:

<https://ufm.dk/en/legislation/prevaling-laws-and-regulations/outer-space/outer-space-act.pdf>.

⁶⁷ Space Industry Act 2018. 15.03.2018., § 36. Kättesaadav:

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/5/contents/enacted>.

hüvitada kahju teistele riikidele ja nende isikutele. Sellega asub Eesti riik sisuliselt käitaja tegevuse garandiks, tagades käitaja põhjustatud kahju hüvitamise kolmandatele isikutele. Tegemist on riigivastutuse regulatsioonist kõrvalekalduva olukorraga, kuna üldjuhul vastutab riik ainult selle kahju eest, mis kaasneb avaliku võimu volituste rakendamisega ja muude avalike ülesannete täitmisega (RVastS § 1 lg 1).

2. Riikide vastutus kosmoseobjekti põhjustatud kahju eest lahendatakse ja kahjusumma tehakse kindlaks rahvusvahelise regulatsiooni alusel: diplomaatiliste kanalite kaudu (vastutuse konventsiooni artikkel 9) või konventsiooni osalisriikide asutatava spetsiaalse komisjoni kaudu (vastutuse konventsiooni artikkel 14). Nimetatud menetluste raames uuritakse vastavat kahjujuhtumit, osaliste vastutust ja kahju hüvitamist puudutavaid asjaolusid, mistõttu puudub sama intsidendi puhul riigisisene vajadus tuvastada käitaja vastutust kahju eest võlaõigusseaduse alusel.

Kosmosetegevuse osas on kõnesoleva seadusega ette nähtud kohustuslik vastutuskindlustus, millega kindlustatakse käitaja kosmosetegevusega seotud vastutust. See tähendab, et kindlustuspoliisi nõuetekohaselt jõus hoidnud käitajal on kindlustusjuhtumi korral õigus kindlustushüvitisele.

Paragrahvi 52 lg 2. Lõikes 2 on ette nähtud riigi tagasinõudeõiguse raames käitaja vastu esitatava nõude aegumise regulatsioon. Regulatsioon arvestab väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi toimunud kahjujuhtumi uurimise ja kahjuhüvitise suuruse kindlakstegemise võimalikku pikka aega, mida ei saa mõjutada Eestis kehtivate aegumistähtaegadega. Eesmärk on vältida olukorda, kus rahvusvahelise taseme kahjujuhtumi menetluse lõppemisel oleks riigi tagasinõudeõigusest tulenev rahaline nõue käitaja vastu riigisisese õiguse kohaselt aegunud.

Paragrahvi 52 lg 3. Lõige 3 on erisäte tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 147 lg 1 suhtes, mis ütleb, et aegumistähtaeg algab nõude sissenõutavaks muutumisega, kui seaduses ei ole sätestatud teisti. Seega kaldub riigi tagasinõudeõiguse aegumistähtaja algus kõrvale tsiviilseadustiku üldosa seadusest. Kuivõrd suureskaalalise ja tehniliselt keerulise kosmosetegevuse puhul võib kahju tekitaja, kahju suuruse jms väljaselgitamine olla keeruline ning mitmeetapiline, võib nõude sissenõutavaks muutmise täpse aja kindlakstegemine osutuda liialt keeruliseks ja tekitada vaidlusi. Seega on mõistlik määrata aegumise alguskuupäev selgelt seaduses.

10. peatükk

Kindlustus

Eelnõu § 53 – vastutuskindlustus

Paragrahv 53. Rahvusvaheliselt tähtsaimad kosmoseõigust reguleerivad õigusaktid võeti vastu 1960-datel ja 1970-datel, mistõttu keskenduti väga palju riikide tegevusele kosmoses. Sellest tulenevalt vastutavad riigid täielikult igasuguse kosmoseobjektide tekitatud kahju eest, kuigi

erasektori kosmosetegevuse üle ei pruugi riigil suurt kontrolli olla. Selles valguses nõuab suur osa riike eraisikute kosmosetegevuse puhul selle kindlustamist.⁶⁸

Avakosmose lepingu artikli 7 järgi vastutavad riigid rahvusvaheliselt enda jurisdiktsiooni alla kuuluva kosmosetegevuse tagajärjel tekkinud kahju eest. See tähendab, et olukorras, kus Eesti õiguse alusel üleslennutatud kosmoseobjekt tekitab kahju välisriigile, peab vastava kahju hüvitama alati Eesti riik. Nagu varem mainitud, võib kosmosevaldkonnas tekkinud kahju hüvitamine kühmuda väga suurte summadeni, mille tasumine võib olla riigi majandusele väga koormav. Kuigi riigil on tagasinõudeõigus kahju tekitanud kosmoseobjekti käitaja vastu, ei pruugi käitajal olla võimekust ulatuslikke nõudeid rahuldada. Seega on oluline, et kosmosetegevus oleks kindlustatud vähemalt kolmandatele isikutele kahju tekitamise olukordadeks.

Kõnesolevas sättes kirjeldatud kindlustuse puhul on tegemist kohustusliku vastutuskindlustusega VÕS § 520 mõttes. See tähendab, et kindlustusjuhtumi puhul hüvitab kindlustusandja kahju otse kolmandale isikule kui kahju saajale VÕS § 521 lg 8 järgi.

Paragrahvi 53 lg 1. Lõige 1 näeb ette kosmoseobjekti käitaja ja kindlustusandja vahelise kindlustuslepingu kohustuslikud tingimused. Kuna rahvusvaheliselt on kahju tekitamise eest vastutav riik, peab riigil olema ka kontroll kahju hüvitamise kompenseerimise tarbeks sõlmitud kindlustuslepingu üle.

Paragrahvi 53 lg 1 p 1. Selgelt peab kindlustusandja olema isik, kellel on õigus Eesti kosmoseobjekti käitajale kindlustust pakkuda. Kuivõrd kosmoseobjekti käitaja peamine tegevuskoht peab olema Eesti ning kosmoseobjekt registreeritakse Eesti registris, toimub ka kindlustamine Eestis. Oluline on aga ka märkida, et kindlustusselts, kellega kindlustusleping sõlmitakse, ei pea olema Eestis registreeritud ning tegemist võib olla välisriigi äriühinguga.

Paragrahvi 53 lg 1 p 2. Kuivõrd tegemist on vastutuskindlustusega, on kindlustusjuhtumiks olukord, kus käitaja vastu on tekkinud kolmandal isikul nõue. Kindlustuse eesmärgiks on katta just kosmosetegevuse ja kosmoseobjektiga seotud ja tekitatud kahju.

Paragrahvi 53 lg 1 p 3. Kuivõrd eelnõu §-s 52 on kirjeldatud olukordi, kus riigil tekib tagasinõudeõigus, ning kindlustuskohustus on määratud just riigi kantava vastutuse vähendamise eesmärgil, ei ole vaja §-s 48 sätestatud korrata.

Paragrahvi 53 lg 1 p 4. Kindlustustingimused ja kindlustussumma peavad vastama kosmosetegevusele. See tähendab, et leping peab olema sõlmitud ettevõtjaga, kes kosmosetegevuse kindlustust pakub ning on selleks võimeline. Lisaks peavad kindlustuslepingu tingimused peegeldama kosmosetegevuse ulatust ning potentsiaalsete riskide suurust.

---

⁶⁸ Bhat B, S. "Space Liability Insurance: Concerns and Way Forward". Athens Journal of Law - Volume 6, Issue 1, 2020., lk 37-38. Kättesaadav: <https://www.athensjournals.gr/law/2020-6-1-2-Bhat.pdf>.

Kindlustussumma alampiir on 60 000 000 eurot. Alampiiri seadmisega saab riik garanteerida, et valdaval osal kindlustusjuhtumitest saab kindlustusandja kahju hüvitamise kohustuse katta. Alampiiri summa varieerub eri välisriikide kosmosetegevuse õigusaktides. Euroopa riikides on aga alampiir 60 000 000 väga tavaline ning kehtestatud näiteks Soomes ja Austrias.

Paragrahvi 53 lg 2. Eelnõu § 53 lõikes 1 sätestatud ei kohaldata riigiasutuste suhtes. Riigiasutustele rakendub riigivastutus.

Paragrahvi 53 lg 3. Kindlustusjuhtum võib toimuda kosmosetegevuse vältel igal hetkel, mistõttu ei tohi lubada, et kindlustuspoliis mingil ajal ei kehti. Vastupidine olukord läheks vastuollu kindlustusnõude seadmise eesmärgiga.

Paragrahvi 53 lg 4. Tõenäoline on, et kindlustust pakkuv ühing ei ole Eesti äriühing. Selle jaoks, et vältida kohalduva õiguse ja kohtualluvusega seotud probleeme piiriülese kindlustuslepingu puhul, kohustab seadus sõlmima kohalduva õiguse ja kohtualluvuse kokkuleppe. Kohtualluvus ja kohalduv õigus peavad olema Eestis, kuivõrd see lihtsustab suuresti kindlustatu ja Eesti riigi võimalusi kindlustushüvitist saada ning võimalikke vaidlusi lahendada.

11. peatükk

Asutuste vaheline koostöö

Eelnõu § 54 – pädeva asutuse ja Riigi Infosüsteemi Ameti koostöö

Paragrahvi 54 lg 1. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil ei ole pädevust kosmosetegevusega seonduvate võrgu- ja infosüsteemide nõuete efektiivseks kontrollimiseks ja küberinsidentidega tegelemiseks. Seega sätestab paragrahv, et TTJA peab tegema koostööd Riigi Infosüsteemide Ametiga. RIA-l on vastavad pädevused olemas.

Paragrahvi 54 lg 2. Selleks, et koostöö TTJA ja RIA vahel oleks võimalikult efektiivne, peab RIA peadirektor määrama kindla kontaktisiku, kellega TTJA saab vajadusel suhelda.

Paragrahvi 54 lg 3. Säte määratleb, milliste eelnõuga reguleeritud asjaolude puhul peab RIA kaasama ning koostööd tegema. Säte viitab seejuures §-le 1, mis sätestab eelnõuga

reguleeritava. Vastavad asjaolud on sellised, mille puhul RIA pädevus ja ekspertiis on efektiivseks järelevalveks vajalik.

Eelnõu § 55 – pädeva asutuse, Kaitsepolitseiameti ja Välisluureameti koostöö

Paragrahvi 55 lg 1. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil ei ole pädevust kosmosetegevusega seonduvate julgeoleku ja avaliku korra ohtudega tegelemiseks. Seega on sätestatud kohustus teha koostööd Kaitsepolitseiameti ja Välisluureametiga.

Paragrahvi 55 lg 2. Selleks, et koostöö oleks võimalikult efektiivne, peavad Kaitsepolitseiameti ja Välisluureameti peadirektorid määrama kindla kontaktisiku, kellega TTJA saab vajadusel suhelda.

Paragrahvi 55 lg 3. Säte määratleb, milliste eelnõuga reguleeritud asjaolude puhul peab Kaitsepolitseiameti ja/või Välisluureameti kaasama ning koostööd tegema. Säte viitab seejuures §-le 1, mis sätestab eelnõuga reguleeritava. Vastavad asjaolud on sellised, mille puhul Kaitsepolitseiameti ja/või Välisluureameti pädevus ja ekspertiis on efektiivseks järelevalveks vajalik.

12. peatükk

Järelevalve

Eelnõu § 56 – riiklik ja haldusjärelevalve

Paragrahvi 56 lg 1. Lõike 1 järgi tegeleb kõnesoleva seaduse raames üldise riikliku ja haldusjärelevalvega pädev asutus ehk Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Kõnesoleva seaduse järgi tehtava kosmosetegevuse puhul on aga ka võimalik, et haldusjärelevalveks on pädev mõni muu asutus. Seega sätestavad järgnevad lõiked 2 ja 3 erandid lõikest 1.

Paragrahvi 56 lg 2. Lõikes 2 määratakse Transpordiameti pädevus õhuruumi kasutamist reguleerivate õigusaktide täitmise üle järelevalve tegemiseks. Arvestades, et kõnesolev seadus ei lähe vastuollu lennundusseadusega⁶⁹ ega piira lennundusseaduse kohaldatavust õhuruumi kasutamisele, peab selles valdkonnas jääma järelevalveasutuseks Transpordiamet. Lisaks kohaldub lennundusseadus ulatuses, milles see sätestab muid pädevaid asutusi teatud ulatuses järelevalve tegemiseks.

Paragrahvi 56 lg 3. Lõige 3 annab teatud olukordades järelevalvepädevuse Riigi Infosüsteemi Ametile. Täpsemalt on Riigi Infosüsteemi Ametil pädevus teha järelevalvet nõuete üle, mis on seotud võrgu- ja infosüsteemidega ning nõuavad seega spetsiifilist tehnilist pädevust. Samal põhjusel on Riigi Infosüsteemi Ametil pädevus küberintsidentide ennetamises ja lahendamises. Nendes olukordades puudub Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil vajalik võimekus ja

---

⁶⁹ Lennundusseadus¹. RT I, 30.06.2023, 32.

teistest õigusaktidest tulenev pädevus järelevalvet teha, mistõttu antakse pädevus üle Riigi Infosüsteemi Ametile.

Paragrahvi 56 lg 4. Kuivõrd Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil ei pruugi olla pädevust ja/või võimekust teatud olukordades vajalike järelevalvetoimingute teostamiseks. Seega on sättes määratud riigiasutused, kellega võib olla vajadus teha koostööd.

Paragrahvi 56 lg 5. Kosmosetegevus toimub tõenäoliselt rahvusvaheliselt. Eesti riigi pinnalt kosmoseobjektide kosmosesse lennutada ei saa ning seega peavad selle jaoks ka Eesti kosmoseobjektide käitajad minema välismaale. Sellises olukorras võib Eesti järelevalveasutustel olla vajadus teha vastava välisriigi asutustega koostööd.

Eelnõu § 57 – pädeva asutuse õigused teabe saamisel

Paragrahv 57. Selleks, et pädev asutus ja teised käesoleva seaduse alusel riiklikku ja haldusjärelevalvet teostavad asutused saaks täita oma järelevalvekohustust, peab neil olema ka õigus infot saada. Seetõttu on §-s 58 sätestatud isikud, kellelt säärast infot saab nõuda, ning on üldiselt reguleeritud info saamist. Paragrahv oluline selleks, et seadus annaks pädevale asutusele aluse, et küsida infot lisaks käitajale ka teistelt kõnesolevas seaduses nimetatud isikutelt. Seaduseelnõu väljatöötamisel kohtusid töörühma liikmed Taani regulaatorite esindajatega, mille käigus selgus, et Taani seadus ei luba pädeval asutusel küsida infot kolmandatelt isikutelt. See omakorda on vähendanud järelevalveasutuste võimalust teha efektiivset järelevalvet ning on esinenud probleeme kolmandatelt isikutelt info saamisega. Sellise probleemi vältimiseks võimaldab Eesti kosmosetegevuse seadus paluda lisainfot lisaks käitajale ka teistelt kõnesoleva seadusega sätestatud isikutelt.

Paragrahvi 57 lg 1 p 1. Pädeval asutusel on õigus saada infot käitajalt, käitaja juhtorgani liikmelt ja töötajalt. Kuivõrd käitaja on see, kes tegeleb kosmosetegevusega kosmosetegevusloa alusel, peab pädeval asutusel olema kindlasti võimalus pöörduda käitaja poole info saamiseks. See hõlmab ka käitaja juhtorgani liikmeid ning töötajaid.

Paragrahvi 57 lg 1 p 2. Pädeval asutusel on õigus nõuda infot kosmoseobjekti omanikult, kosmoseobjekti omaniku juhtorgani liikmelt, töötajalt ja ametnikult. Kuna kosmoseobjekt ei pruugi kuuluda käitajale, vaid võib kuuluda kolmandale isikule, on oluline eraldi sätestada pädeva asutuse õigus saada infot kosmoseobjekti omanikult.

Paragrahvi 57 lg 1 p 3. Pädeval asutusel on õigus küsida infot käitajaga või kosmoseobjekti omanikuga samasse kontserni kuuluva äriühingu juhtorgani liikmelt ja töötajalt või ametnikult. Kontserni mõiste on määratletud äriseadustiku §-s 6.⁷⁰ Punkti 3 eesmärgiks on, et kui käitaja tegutseb äriühinguna, siis on võimalus, et käitaja kuulub kontserni, ning kui tekib olukord, kus pädeva asutuse jaoks vajalikku infot valdab isik, kes kuulub käitaja või omanikuga samasse kontserni, aga ise ei ole käitaja ega omanik, on pädeval asutusel võimalik täita oma järelevalve eesmärgi ning saada vajalikku infot käitaja või kosmoseobjekti omanikuga samasse kontserni kuuluva äriühingu juhtorgani liikmelt ja töötajalt.

---

⁷⁰ Äriseadustik. RT I, 06.07.2023, 131, § 6.

Paragrahvi 57 lg 1 p 4. Pädeval asutusel on õigus küsida infot käitaja või kosmoseobjekti omaniku aktsionärit, osanikult, liikmelt või soodustatud isikult. Kuna käitaja on sise-eeskirjadega määratlenud muu hulgas oma organisatsioonilise struktuuri ja sisemise juhtimiskorralduse koos vastutuse jaotusega, siis kui pädeval asutusel on vaja saada infot käitajalt, selgub sise-eeskirjadest, kelle poole pädev asutus info saamiseks pöörduma peab, ning kõnesoleva punkti alusel saab pädev asutus pöörduda käitaja või kosmoseobjekti omaniku aktsionäri, osaniku või liikme poole.

Paragrahvi 57 lg 1 p 5. Pädeval asutusel on õigus küsida infot § 15 lõike 1 p-s 10 nimetatud kosmoseobjekti valmistamisega seotud isikutelt ehk muudelt isikutelt peale kosmosetegevusloa taotleja. Need muud isikud on seotud kosmoseobjekti valmistamisega, kosmosetegevuse ettevalmistamisega ja teostamisega või sellega seotud vahendite või süsteemide loomisega või hankimisega. Kuna kosmosetegevus on väga mahukas ja sellega on seotud palju isikuid, siis on oluline jätta pädevale asutusele õigus pöörduda vajaduse korral iga kosmosetegevusega seotud isiku poole.

Paragrahvi 57 lg 1 p 6. Pädeval asutusel on õigus küsida infot kolmandalt isikult üksnes põhjendatud vajaduse korral. Kolmas isik on antud juhul isik, kes on seotud kosmosetegevusega või sellest puudutatud muul viisil, mis ei ole kaetud mõne muu kõnesoleva seaduse sättega. Näiteks võib selline kolmas isik olla füüsiline isik, kelle varale tekkis kahju kosmosetegevuse käigus, millega ta ise ei olnud seotud.

Paragrahvi 57 lg 1 p 7. Pädeval asutusel on õigus küsida infot käitaja likvideerijalt või pankrotihaldurilt. Olukorras, kus käitajal on välja kuulutatud pankrot või likvideerimine, on pädeval asutusel õigus saada vajalikku infot. See tähendab, et käitaja likvideerija või pankrotihaldur peab oma tegevuses pädevale asutusele selgitusi andma ning arvestama kõnesolevas seaduses sätestatuga, muu hulgas näiteks kui käitaja pankrotivara hulgas on kosmoseobjekte või ta on kuidagi muud moodi seotud kosmosetegevusega.

Paragrahvi 57 lg 2. Järelevalve tegemiseks on väga oluline, et pädeval asutusel oleks kõik vajalik info olemas. Kui pädev asutus vajalikku infot ei saa, on tal õigus teha tähtaja jooksul täitmiseks ettekirjutus, mis on olemuselt haldusakt HMS § 51 lg 1 alusel. Tegemist oleks koormava haldusaktiga, kuivõrd see paneks kohustatud isikule kohustuse anda infot. Kõnesolevas lõikes nimetatud korraldus peab vastama üldistele haldusakti tunnustele.

Paragrahvi 57 lg 3. Selleks, et tagada pädeva asutuse põhjalik ja tasemel järelevalve, on seadusega jäetud pädevale asutusele võimalus mitte jagada teabe nõudmise eesmärgi, kui põhjus on näiteks salastatud või pädev asutus ei saa jagada üksikasju teabe nõudmise eesmärgi kohta.

Eelnõu § 58 – riikliku järelevalve erimeetmed ja erisused

Paragrahvi 58 lg 1. Kuivõrd kõnesoleva seadusega antakse Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile pädevus riikliku järelevalve tegemiseks kosmosevaldkonnas, on vastav amet korrakaitseaduse § 6 lg 1 mõttes korrakaitseorgan. Riikliku järelevalve tegemiseks peavad TTJA-l olema volitused korrakaitseadusest tulenevate vajalike meetmete kasutamiseks. Lõige viitab korrakaitseaduse (KorS) §-dele 30, 31, 32, 49, 50, 51, 52 ja 53. Vastavad korrakaitseaduse sätted reguleerivad isikuandmete töötlemisega seonduvaid ning

asjade läbivaatamise ja hoiulevõtmisega seonduvaid erimeetmeid. Erimeetmete kasutamisele kohaldub korrakaitseseadus täies ulatuses.

KorS §-st 30 tähenduses on õigustatud pädeva asutuse poolt küsitlemine või dokumentide nõudmine näiteks olukorras, kus toimuv kosmosetegevus on muutunud ohtlikuks ning pädeval asutusel on vaja leida lahendus ohu lõpetamiseks.

KorS §-st 31 tuleneva kutse ja sundtoomine oleks näiteks põhjendatud, kui kosmosetegevuse teostamine oleks ohtu põhjustav ning kosmosetegevuse teostaja(d) ei ole pädeva asutusega koostööaltid. Sellisel juhul saaks pädev asutus kutsuda kosmosetegevuse teostada ametiruumi, et kosmosetegevusega kaasneva ohu vähendamiseks vajalikku informatsiooni saada.

KorS § 32 järgi isikusamasuse tuvastamine võib osutuda vajalikuks olukorras, kui näiteks pädeval asutusel on vaja informatsiooni kosmosetegevust teostava ettevõtte juhtorgani liikmelt ning on vaja teha selgeks, kas informatsiooni küsitakse õigelt inimeselt.

KorS § 49 lg 1 p 7 alusel võib pädeval asutusel olla vajalik viia läbi vallasasja läbivaatus. Kosmoseobjekti ohutuse hindamiseks võib olla vajalik kosmoseobjekti ennast vaadelda ning seda seeläbi analüüsida.

KorS § 50 lg 1 p-de 1 ja 3 ning KorS § 51 lg 1 p-de 2 ja 3 alusel võib pädeval asutusel olla vajalik siseneda näiteks kosmoseobjekti valdaja või kosmosetegevuse teostaja valdusesse ning valdus läbi vaadata, et teha kindlaks, kas kosmosetegevuse teostamine on ohutu ning nõuetekohane.

KorS § 52 lg 1 p 5 alusel võib pädeval asutusel olla vajadus näiteks kosmoseobjekti hoiule võtmiseks, et see KorS § 49 lg 1 mõttes läbi vaadata.

KorS § 53 mõttes on õigustatud hoiulevõetud vallasasja müümine või hävitamine. Kui pädev asutus on näiteks hoiule võtnud kosmoseobjekti ning pidanud seda ohtlikuks võib juhtuda, et seda ei ole võimalik hoida viisil, mis tagaks ohtude tõrjumise. Samuti võib juhtuda, et sellises olukorras, ei oleks põhjendatud asja endisele valdajale tagasi andmine. Kosmoseobjekti hoidmine ja korrashoid võib osutuda ka pädeva asutuse jaoks ebaproportsionaalselt kulukaks või raskeks.

Paragrahvi 58 lg 2. Keskkonnasäästlikkuse ja ohutuse põhimõtete ning vastavate nõuete tagamiseks peab korrakaitseorganil olema õigus nõuetevastase tegevuse peatamiseks ja keelamiseks ning ebapädevate isikute ülesannete täitmiselt eemaldamiseks.

Eelnõu § 59 – ettekirjutus

Paragrahvi 59 lg 1. Kui pädev asutus avastab, et kohustatud isik ei järgi kõnesolevast seadusest tulenevat regulatsiooni, on tal õigus anda haldusakt ettekirjutusena, tagamaks regulatsiooni täitmist. Norm sisaldab kaalutusõigust.

Paragrahvi 59 lg 2. Lõige 2 kohustab ettekirjutuse adressaati ettekirjutust viivitamata järgima ning sellest tulenevaid kohustusi täitma. Kuigi adressaadil on õigus ettekirjutust vaidlustada

(HMS § 71), ei tähenda vaidlustuse esitamine, et ettekirjutusest tulenevaid kohustusi täitma ei pea. Kuivõrd ettekirjutuse eesmärk võib olla näiteks kosmosetegevuse ohutuse või julgeoleku mõttes väga olulise kohustuse täitmise tagamine, ei saa riskida sellega, et vaidemenetluse jooksul on regulatsioon pidevalt täitmata. Sellest tulenevalt on õigustatud, et ettekirjutuse adressaat peab täitma ettekirjutuse vaatamata sellele, kas ta otsustab esitada vaide.

Eelnõu § 60 – sunniraha määr

Paragrahv 60. Lõige 1 määrab sunniraha ülemmäära ettekirjutuse täitmata jätmise eest, kuivõrd KorS § 28 lõikest 2 tuleneb, et sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär sätestatakse riikliku järelevalve eriseaduses. Sunniraha ülemmääraks on füüsilisele isikule 6400 ja juriidilisele isikule 450 000 eurot. Kosmosetegevus on suure riskiga valdkond ning seetõttu on määratud suurele riskile vastav sunniraha ülemmäär. Kui oleks ebaproportsionaalselt väike sunniraha ülemäär võrreldes kosmosetegevusest tuleneva riski laadiga, ei täidaks sunniraha oma funktsiooni. Sunniraha eesmärgiks on motiveerida kohustatud isikuid järgima riigis kehtestatud seadusi ja norme. Kuna kosmosevaldkonnas on kulud ja investeeringud tavapärasest suuremad, on vaja kehtestada ka keskmisest kõrgem ülemmäär. Samas ei mõju nõnda suur sunniraha määr karistusena, kuivõrd enne selle määramist peab pädev asutus siiski tegema hoiatuse ning andma võimaluse korraldust täita ilma sunniraha maksmata. Samuti ei on seaduses määratud vaid sunniraha ülemmäärad ning neid peaks kohaldama vaid kõige kriitilisemates olukordades. Kui korralduse mittetäitmise tagajärjed võivad olla väga olulised, on põhjendatud väga suure sunniraha määramisega hoiatamine, et võimalikult efektiivselt motiveerida isikut korraldust täitma.

Asendustäitmise ja sunniraha rakendamisele kohaldub asendustäitmise ja sunniraha seadus.

13. peatükk

Vastutus

Eelnõu § 61 – kosmosetegevusloa tingimuste või kosmosetegevusloast tulenevate kohustuste täitmata jätmine

Paragrahvi 61 lg 1. Kosmosevaldkond on suure riskitasemega ning võib potentsiaalselt tekitada riigile ja ühiskonnale ulatuslikke kahjusid. Sellest tulenevalt on vajalik, et oleks kindaks määratud vastutus isikutele, kes seadusega ettenähtud nõudeid rikuva. Kosmosetegevusloa tingimuste rikkumisi menetleb pädev asutus.

Eelnõu §-st 13 tuleneb, et kosmosetegevust võib teostada ainult vastava kosmosetegevusloa alusel. Olukorras, kus sellest kosmosetegevusloast tulenevaid tingimusi rikkuda on tegemist väärttega. Veel enam sätestab eelnõu § 21, et kosmosetegevusloale saab määrata kõrvaltingimusi, mille rikkumine täidab samuti vastavat väärtteokoosseisu.

Kosmosetegevusloa andmisel paneb pädev asutus paika täpsed tingimused, mille täitmise korral saab kosmosetegevust ohutult teostada. Seega on selliste tingimuste rikkumise korral tegemist väga tõsise õigusvastasusega ning põhjendatud on vajadusel isiku arest. Arest oleks näiteks asjakohane, kui tingimuste rikkumine on niivõrd raske, et kosmosetegevuse teostajat ei tohi lubada kosmosetegevuse juurde.

Lisaks on sättes märgitud täpsed seadusest tulenevad kosmosetegevuse nõuded, mida peab kosmoseobjekti käitaja järgima. Ka nende rikkumisel on väärtekoosseis täidetud.

Eelnõu 13. peatükis sätestatud süütegude eest määratud sanktsiooni ulatuses on eeskujul võetud lennundusseaduse 9². peatükis sätestatud süütegudest.

Paragrahvi 61 lg 2. Sarnaselt teistes seadustes sätestatud süüteo koosseisudega on eraldi sanktsioon ja karistuse määr sätestatud juriidilistele isikutele.

Eelnõu § 62 – kosmosetegevusele esitatavate nõuete rikkumine

Paragrahvi 62 lg 1. Kuigi seadusel ei ole otsest tagasiulatuvat mõju, peab siiski suutma tagada, et juba seaduse jõustumise ajaks Maa orbiidile või sellest kaugemale saadetud objektid oleksid nõuetekohased kuivõrd on selge, et kosmosobjektid peavad olema ohutud.

Lisaks peab ka registreerima kosmosobjektid, mis on juba enne seaduse jõustumist lennutatud Maa orbiidile või sellest kaugemale. Siiski on selleks antud käitajatele kuus kuud aega. Samuti peab käitaja taotlema kosmosetegevusloa, et pädeval asutusel oleks võimalik edaspidi tagada käitaja sobivus ning kosmosetegevuse nõuetele vastavus. Pärast seaduse jõustumist lennutatavate kosmosobjektide jaoks peab olema kosmosetegevusluba ning need peavad olema registreeritud.

Eelnõu sätestab mitmeid nõudeid kosmosobjektide käitajatele kosmosetegevuse teostamiseks. Sääraste nõuete rikkumisel, ning kui sellega põhjustatakse ohtu varale, keskkonnale, riigi julgeolekule või riigikaitseobjektile, on väärtekoosseis täidetud. Sellisteks nõueteks on eelnõu §-dest 5, 6, 8 ja 53 tulenevad.

Ohtu varale, keskkonnale, riigi julgeolekule või riigikaitseobjektile tuleb tõlgendada pigem laialt ning ohtu terminina mõista osaliselt KorS § 5 lg 2 järgi. Seega on oht olukord, kus ilmnenud asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal võib pidada piisavalt tõenäoliseks, et vara, keskkond, riigi julgeolek või riigikaitseobjekt võib saada kahjustada või muul viisil negatiivselt mõjutada.

Paragrahvi 62 lg 2. Sarnaselt teistes seadustes sätestatud süüteo koosseisudega on eraldi sanktsioon ja karistuse määr sätestatud juriidilistele isikutele.

Eelnõu § 63 – teavitamiskohustuse täitmata jätmine

Paragrahvi 63 lg 1. Ohutuks kosmosetegevuseks on oluline, et Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil oleks kogu käitajaga seonduv info asjakohane, korrektne ja ajakohastatud. Kuivõrd käitajal tekib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti teavitamise kohustus olukordades, mis võivad põhjustada ohtu keskkonnale, varale või 2. peatükis sätestatud teiste põhimõtete järgmisele ning millel võivad olla kahjulikud tagajärjed, siis on oluline sellise kohustuse rikkumise korral võtta vastutusele isikud, kes seda teevad. Teavitama ei pea vaid potentsiaalsest ohust keskkonnale ja varale, vaid asjakohasel juhul ka vastavat pädevat asutust küberintsidendist või olulise osaluse võõrandamisest, kosmosetegevusloa aluseks olevate

andmete muutmisest ja andmetest pärast kosmoseobjekti Maa orbiidile või sellest kaugemale lennutamist.

Eelnõu § 11 sätestab kosmoseobjektide käitajatele teavitamiskohustuse, mille rikkumisel on käesolev väärtekoosseis täidetud.

Lisaks on vajadusel põhjendatud väärtekoosseisu täitnud isiku arest, kuivõrd teavitamine on eriti oluline kohustus kosmosetegevuse ohutuse tagamisel. Seega peab selle rikkumisel olema ka võimalikult oluline tagajärg, et isikuid õigusrikkumisest heidutada.

Paragrahvi 63 lg 2. Sarnaselt teistes seadustes sätestatud süüteo koosseisudega on eraldi sanktsioon ja karistumäär sätestatud juriidilistele isikutele.

Eelnõu § 64 – kosmosetegevuse või kosmoseobjekti omandi üleandmise nõuete rikkumine

Paragrahvi 64 lg 1. Kosmosetegevuse ja kosmoseobjekti omandi üleandmine võib olla riskantne tegevus olenevalt kosmoseobjekti uuest käitajast või omanikust. Uus omanik võib kujutada endast ohtu kosmosetegevusele ning rikkuda ettenähtud nõudeid. Lisaks vastutab riik kosmosetegevusega tekkinud kahju eest ning peab kosmosetegevuse piiri taha üleandmise korral vastutusest kindlasti vabanema. Seega on kosmosetegevuse või kosmoseobjekti omandi üleandmise nõuete järgimine väga oluline ning nende rikkumisele peab järgnema sanktsioon.

Käesolev väärtekoosseis on täidetud eelnõu §des 44 või 45 sätestatud nõuete rikkumisel.

Paragrahvi 64 lg 2. Sarnaselt teistes seadustes sätestatud süüteo koosseisudega on eraldi sanktsioon ja karistumäär sätestatud juriidilistele isikutele.

Eelnõu § 65 – kosmosetegevuse alustamine ilma seaduses sätestatud eeldusi täitmata

Paragrahvi 65 lg 1. Kosmosetegevuse nõuetekohasuse kontrollimiseks on kosmosetegevusloa kõrval pädeva asutuse jaoks teine mehhanism kosmoselennu valmiduse kontrollimine ning kooskõlastuse andmine. Kui kosmosetegevust alustatakse ilma säärase kooskõlastusteta, võib see olla ohtlik ning ka rikkuda keskkonda. Seega peab olema sätestatud sanktsioon ilma kooskõlastuseta kosmosetegevuse eest.

Käesolev väärtekoosseis on täidetud eelnõu §-s 35 sätestatud nõuete rikkumisel.

Paragrahvi 65 lg 2. Sarnaselt teistes seadustes sätestatud süüteo koosseisudega on eraldi sanktsioon ja karistumäär sätestatud juriidilistele isikutele.

Eelnõu § 66 – menetlus

Paragrahv 66. Kuivõrd eelnõus on läbivalt peetud pädeva asutuse all silmas Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametit, on ta ka väärtegade kohtuväline menetleja.

13. peatükk

Rakendussätted

Eelnõu § 67 – karistusseadustiku muutmine

Paragrahv 67. Eelnõu eesmärk on kriminaliseerida kosmosetegevusloata kosmosetegevus. Kosmosetegevusest saab reguleeritud tegevus. Reguleerimise eesmärk on omada ülevaadet, et kosmosetegevusega seotud käitaja oleks võimeline kosmostegevust tegema eelnõus sätestatud põhimõtteid ja nõudeid järgides. Normi eesmärk on mh preventiivne, et vältida kosmosetegevusloata kosmosetegevust.

Eelnõu § 68 – küberturvalisuse seaduse muutmine

Paragrahv 68. Kosmosetegevusega võib kaasneda suuremahuline andmehaldus ning samuti võib kosmosetegevusest sõltuda elutähtsate teenuste osutamine. Kuna kosmoseobjekti juhtimine toimub enamasti infosüsteemide kaudu, siis on olemas oht, et kosmoseobjekti juhtimise võtab üle pahatahtlik kolmas isik. Võttes arvesse julgeolekuolukorda ning võimalust, et kosmoseobjektid võivad langeda küberrünnakute alla, on väga oluline tagada kosmosetegevuse turvalisus ning vastavus küberturvalisuse seadusele. See on oluline ka seetõttu, et rahvusvaheliselt langeb Eesti riigile vastutus enda territooriumil eraisikute tehtava kosmosetegevuse tekitatud kahju eest. Säte on proportsionaalne, arvestades kosmosetegevusega kaasnevaid võimalikke ohte ning riigile langevat rahvusvahelist vastutust.

Eelnõu § 69 – rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmine

Paragrahv 69. Kuivõrd Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti pädevusse lisandub kosmosetegevusega ja sellega seonduvate menetlustega tegelemine tuleb vastava ameti pädevusse lisada ka kosmosetegevus RSanS § 11 lõikes 3 punktis 6.

Eelnõu § 70 – riigilõivuseaduse muutmine

Paragrahv 70. Mitmed tegevused seoses kosmosetegevusloa menetluse, kosmoseobjekti registreerimise ja kosmoseobjekti omandiga nõuavad riigilõivu tasumist. Seega tuleb säärased tegevused ning riigilõivude määrad kanda riigilõivuseadusesse ning seadust vastavalt muuta.

Kosmoseobjektide registreerimise ja kosmosetegevusloa riigilõivudega on raske kõiki tekkivaid kulusid katta. Vastasel juhul oleks barjäär kosmosetegevustega alustamiseks Eesti ettevõtetele liiga kõrge. Riigilõivud on läbiräägitud EKTL-iga ja heaks kompromissiks vältimaks tühjade taotluste esitamist.

Eelnõu § 217³ – kosmosetegevusloa taotluse läbivaatamine

Paragrahvi 217³ lg 1. Kosmosetegevusloa taotluse läbivaatamine ning sellele järgnev menetlus on töömahukad ülesanded ning toovad endaga kaasa suurema halduskoormuse. Sellest tulenevalt peab taotluse esitamisel maksma ulatusliku riigilõivu.

Paragrahvi 217³ lg 2. Kuivõrd eelnõu §-s 23 sätestatud erandi eesmärk on anda võimalus kosmosetegevusega tegeleda nendele, kellel ei pruugi olla palju rahalisi vahendeid, on erandi alusel taotletava kosmosetegevusloa puhul sätestatud tavalisest väiksem riigilõiv.

Paragrahvi 217³ lg 3. Juhul, kui kosmosetegevusluba on välja antud, kuid käitaja soovib selles muutuste tegemist, tuleb tasuda lisanduv riigilõiv, kuna täiendav menetlus tähendab halduskoormust ning tööd pädevale asutusele.

Eelnõu § 217⁴ – kosmosetegevuse üleandmise loa taotluse läbivaatamine

Paragrahv 217⁴. Kosmosetegevuse üleandmiseks tuleb taotleda luba pädevalt asutuselt vastavalt §-le 44. Säärase loa menetlus ning taotluse läbivaatamine tähendab suuremat halduskoormust ning nõuab riigilõivu tasumist.

Eelnõu § 217⁵ – kosmoseobjekti omandi üleandmise loa taotluse läbivaatamine

Paragrahv 217⁵. Kosmoseobjekti omandi üleandmiseks tuleb taotleda luba pädevalt asutuselt vastavalt §-le 45. Säärase loa menetlus ning taotluse läbivaatamine tähendab suuremat halduskoormust ning nõuab riigilõivu tasumist.

Eelnõu § 217⁶ – kosmoseobjekti registreerimistaotluse läbivaatamine -ja kosmoseobjektide registrisse kande tegemine

Paragrahv 217⁶. Kosmoseobjektide registri kande tegemine tähendab halduskoormust ning tööd pädevale asutusele. Sellest tulenevalt peab registrikande tegemisel tasuma riigilõivu.

Eelnõu § 71 – välisinvesteeringu usaldusväarsuse hindamise seaduse muutmine

Paragrahv 71. Kui äriühingust käitajasse on kaasatud välisinvestor, kohaldub välisinvesteeringu usaldusväarsuse hindamise seaduses rakendatud kord ehk kontrollitakse investeeringute usaldusväarsust vastavalt välisinvesteeringute usaldusväarsuse hindamise seaduses sätestatud korrale. Välisinvesteeringute usaldusväarsuse hindamise seaduse eesmärgiks on reguleerida kindlates majandusvaldkondades tegutsevatesse ettevõtjatesse tehtavate investeeringute kontrolli eesmärgiga saada teavet ja hinnata ohtu, et ära hoida negatiivset mõju Eesti julgeolekule või avalikule korrale. Välisinvesteeringu usaldusväarsust kontrollitakse juhul, kui välisinvestor soovib osaleda Eesti julgeoleku või avaliku korra seisukohalt olulises majandusvaldkonnas.⁷¹ Võttes arvesse kosmosetegevusega kaasnevat andmehaldust, sellega seotud võimalikke elutähtsaid teenuseid ning nende juhtimissüsteemide olemust, võib kosmosetegevusega kaasneda oht Eesti julgeolekule või avalikule korrale, mistõttu on oluline rakendada kontrolli võimalike välisinvestorite suhtes, kes soovivad tegeleda Eestis kosmosetegevusega.

---

⁷¹ Välisinvesteeringu usaldusväarsuse hindamise seadus 639 SE. Seletuskiri, lk 1, 3. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/a37b7d26-d0b7-44a1-8325-b15d3d424b5f/valisinvesteeringu-usaldusvaarsuse-hindamise-seadus/>.

Eelnõu § 72 – seaduse jõustumine

Seadus jõustub [01.01.2026].

Kosmosetegevuse seadus on kavandatud jõustuma [01.01.2026]. Jõustumisaja valikul on arvestatud eelkõige kosmoseobjektide registri valmimisega ning TTJA infosüsteemides tehtavate ümberkorraldustega, et register oleks seaduse jõustumise ajaks töökorras, kuna seaduse jõustumise järel peab olema tehniline võimekus registrit pidada ning peab olema võimalik seaduses ettenähtud andmeid registreerida. Jõustumisaja valik tagab osapooltele piisava aja tutvuda uue regulatsiooniga ning teha vajalikud korralduslikud ettevalmistused.

Eelnõu on kooskõlas põhiseaduse ja teiste Eesti Vabariigis kehtivate seadustega. Eelnõu vastavuseks vajalikud seadusemuudatused on eelnõus nimetatud.

4 Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga võetakse kasutusele järgmised uued terminid:

- 1) *Kosmosetegevus* on kosmoseobjekti lennutamine Maa orbiidile või sellest kaugemale, kosmoseobjekti käitamine nii kosmoses kui ka Maa peal, kosmoseobjekti juhtimine, kosmoseobjekti tegevuse lõpetamine, Maale tagasitoomine ning eelnimetatuga seotud tegevused ning kosmoseprügi vältimise, vähendamise ja kõrvaldamise eesmärgiga tegevus Maa orbiidil või sellest kaugemal.
- 2) *Kosmoseobjekt* on mis tahes mehitatud või mehitamata objekt, mis on lennutatud või mida plaanitakse lennutada Maa orbiidile või sellest kaugemale, ja sellise objekti füüsilised alamsüsteemid või last, kanderakett või mis tahes seade, mida on kasutatud või plaanitakse kasutada objekti lennutamiseks Maa orbiidile või sellest kaugemale, ja sellise seadme füüsilised alamsüsteemid või last.
- 3) *Käitaja* on isik, kes tegeleb kosmosetegevusega kosmosetegevusloa alusel.
- 4) *Kosmoseobjekti omanik* on isik, kellele kuulub kosmoseobjekt.
- 5) *Sise-eeskirjad* on käitaja sisekontrolli süsteemi osa, mis hõlmab vähemalt sisekontrolli põhimõtteid ja protseduure.
- 6) *Kosmoseprügi* on kosmoseobjekt, selle osa või muu seade, mis jääb kosmosesse kosmosetegevuse tulemusena või pärast kosmosetegevuse lõppemist, samuti Maale kontrollimatult naasev objekt või selle osa.
- 7) *Kosmosetegevusluba* on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (pädev asutus) väljaantav tegevusluba, mis annab füüsilisele või juriidilisele isikule õiguse tegeleda kosmosetegevusega ning kosmoseobjekti käitada.
- 8) *Kosmoselennu valmidus* tähendab valmidust alustada kosmosetegevust, olles täitnud § 36 lõikes 1 sätestatud eeldused.
- 9) *Riigi tagasinõudeõigus* on riigi õigus nõuda käitajalt tagasi kogu ulatuses kahju, mille riik on rahvusvahelise õiguse alusel hüvitanud kolmandale isikule käitaja kosmosetegevuse tõttu põhjustatud kahju eest, sõltumata sellest, kas käitaja on kahju tekkimises süüdi või mitte.

Kõik eelnõuga kasutusele võetud terminid on tihedalt seotud kosmosetegevusega ning aitavad luua regulatsioonis selgust.

5 Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega, kuid koostamisel on võimalusel arvestatud EL-i kosmosepoliitikaga (sh Euroopa kosmoseliikluse korraldamise ja kosmoseprügi haldamise põhimõtetega). Samuti on eelnõu välja töötamisel lähtutud asjakohastest välislepingutest ning eelnõu on nendega vastavuses.

6 Seaduse mõjud

Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ §-st 46 peab seletuskirjas andma ülevaate seaduse jõustumisega kaasnevatest mõjudest. Eraldi uuringuid Eesti kosmosevaldkonna reguleerimise kohta ei ole tehtud ning tekkinud küsimused on praktilised. Eelnõu väljatöötamiskavatsuses (VTK) on välja toodud kolm sihtrühma, keda Eesti kosmosetegevuse seadus mõjutab: riik, tehnoloogiaettevõtjad ja ülikoolid. Mõju sihtrühmadele on välja toodud kokkuvõtlikult kõikide sihtrühmade kohta.⁷² Käesolevas seletuskirjas on VTK-s kirjeldatud mõjudega arvestatud, kuid VTK-s kirjeldatud on ka täiendatud ja täpsustatud.

Kavandatav meede 1: täita ÜRO avakosmose lepingust tulenevat kohustust reguleerida eraettevõtluse tegevust kosmoses ja sellest tulenevalt aidata kaasa Eesti kosmosepoliitikas ja -programmis 2020–2027 seatud eesmärgi täitmisele, milleks on luua Eestis tehnoloogiaettevõtjatele kasvamiseks sobilik keskkond.⁷³ Eeltoodu elluviimiseks töötatakse välja Eestis esmakordselt kosmosetegevuse seaduse eelnõu koos rakendusaktiga.

Sihtrühm: Eesti riik

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele (sise- ja välisjulgeolek)

Mõju kirjeldus: eelnõuga täidab Eesti välislepingutest tulenevaid kohustusi. Kuivõrd Eesti on alla kirjutanud avakosmose lepingule, siis eelnõuga näitab Eesti rahvusvaheliselt oma koostöövalmidust ning vastutustundlikkust kosmosevaldkonnaga seoses.

Avakosmose lepingu artiklite 6 ja 7 järgi vastutab Eesti oma riiklike tegevuste eest ning samuti tuleneb artiklist 6 riikidele kohustus muu hulgas reguleerida eraettevõtjate tegevust kosmoses. Eesti täidab oma rahvusvahelisi kohustusi siinse eelnõuga, reguleerides kosmosetegevust Eestis.

Mõju olulisus: eelnõul on positiivne mõju nii sise- kui ka välisjulgeolekule, kuivõrd sellega sätestatakse kindlad tingimused käitajatele, omanikele ning teistele kosmosetegevusega seotud

---

⁷² VTK kooskõlastuse menetlusinfo: <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/cc5efc1b-6e74-4dd7-8136-5d38ea4e0684#VuoCXwtw>

⁷³ VTK kooskõlastuse menetlusinfo: <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/cc5efc1b-6e74-4dd7-8136-5d38ea4e0684#VuoCXwtw>

isikutele. Selle eesmärgiks on, et kosmosetegevusega tegeleksid usaldusväärsed isikud, kes ei ohustaks Eesti avalikku korda, sise- ega välisjulgeolekut. Eelnõus on sätestatud ka kosmosetegevuse põhimõtted, mida kosmosetegevusega tegelevad ja seotud isikud peavad läbivalt oma tegevuses jälgima ja tagama. Üheks selliseks põhimõtteks on ohutuse põhimõte ehk kosmosetegevuse ja kosmoseobjekti puhul peab olema tagatud nende ohutus, mis tähendab, et need ei põhjusta ohtu inimesele, varale, keskkonnale, avalikule korrale, riigi julgeolekule ega riigikaitseobjektile.

Eesti on alates 2015. aastast ESA liikmesriik, panustades valdkondlikesse teadus- ja arendustegevustesse ja kosmoseavastamisse.⁷⁴ Praeguse seisuga on kõik ESA liikmesriigid oma kosmosevaldkonda juba reguleerinud või tegelevad selle reguleerimisega. See tähendab, et antud eelnõuga käib Eesti ajaga kaasas ning on võrdväärne partner teistele ESA liikmesriikidele. Kosmosevaldkonnas on ESA Eesti majandusüksustele peamiseks võrgustikuks koostöö tegemisel.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Mõju kirjeldus: eelnõus on sätestatud üheks kosmosetegevuse tegemise põhimõtteks keskkonnasäästlikkuse põhimõte, mida tuleb kosmosetegevuse puhul läbivalt jälgida. Kosmosetegevusega võib kaasneda mõju keskkonnale, näiteks võib kosmoseprügi põhjustada kokkupõrkeid ning kahju varale või isikutele, samuti võib kosmoseprügi takistada edasist kosmosetegevust või häirida ühiskonnale hädavajalike teenuste pakkumist. Kuigi üldised keskkonnakaitse põhimõtted ja põhikohustused on sätestatud keskkonnaseadustiku üldosa seaduses, on eelnõuga täpsustatud keskkonnakaitset just kosmosevaldkonnas. Eelnõu kehtestab kohustuse järgida keskkonnasäästlikkuse põhimõtet, aidates tagada, et kosmosetegevuse mõju keskkonnale on võimalikult väike. Kosmoseobjektid Eestis tunnistatakse sobivaks ja kantakse vastavalt seaduses kindlaks määratud menetlusele kosmoseobjektide registrisse, millega kinnitatakse, et kosmoseobjektid vastavad nõuetele ning välditakse kosmoseprügi teket.

Mõju olulisus: kuivõrd kosmosetegevusega kaasneb kosmoseprügi tekke oht, siis on eelnõu väljatöötamisel pigem positiivne mõju keskkonnale, sest eelnõuga sätestatakse keskkonnasäästlikkuse põhimõte, mida käitaja on kohustatud järgima läbivalt kogu kosmosetegevuse vältel. Samuti on eelnõus sättes, mille alusel isik vastutusele võtta, kui viimane peaks kosmosetegevusele esitatavaid nõudeid rikkuma, näiteks kui kosmosetegevusele esitatavate nõuete rikkumine ohustab keskkonda.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele (asutuste korraldus)

Mõju kirjeldus: järelevalvet kosmosetegevuse üle hakkab tegema pädeva asutusena Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Eelnõu mõju riigiasutustele seisneb selles, et pädev

---

⁷⁴ Euroopa Kosmoseagentuuri asutamise konventsiooniga ühinemise ning Eesti Vabariigi valitsuse ja Euroopa Kosmoseagentuuri vahelise Eesti ühinemist Euroopa Kosmoseagentuuri asutamise konventsiooniga käsitleva kokkuleppe ratifitseerimise ning Eesti Vabariigi ja Euroopa Kosmoseagentuuri vahelise Euroopa koostööriigi kokkuleppe ratifitseerimise seaduse kehtetuks tunnistamise seadus. RT II, 07.07.2015, 1.

asutus peab tegema investeeringuid (vt ka käesoleva seletuskirja peatükki „Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud“), et luua kompetents ja tehniline valmisolek, teha järelevalvet, viia läbi kosmosetegevusloa menetlust ja registreerida kosmoseobjekte (vt täpsemalt käesoleva seletuskirja § 3 selgitusi). Samuti kaasneb eelnõuga pädeva asutuse vajadus olla valmis välissuhtluseks, mis hõlmab eelkõige rahvusvahelistele organisatsioonidele, näiteks ÜRO-le, vajaliku teabe edastamist. Pädev asutus peab pidevalt ajakohastama oma kompetentsi, lähtudes kosmosevaldkonna kiirest arengust.

Eelnõu ei mõjuta kohalike omavalitsuste tööd.

Eelnõu kaudu kosmosevaldkonna reguleerimine aitab kaasa kosmosevaldkonna innovatsioonile ning majanduskasvule, sest iga Eesti kosmoseprogrammi investeeritud euro toob Eesti majandusse juurde 3,5 eurot ehk Eesti kosmoseprogrammi õnnestumine tooks Eesti majandusele vähemalt 300 miljonit eurot lisainvesteeringuid.⁷⁵ Eesti kosmosebüroo poolt kosmosenõukogule tutvustatud tulemusnäitajad osutavad, et riigi investeeritud iga 1 € ESA programmidesse on toonud majandusele tagasi 3,9 €.

Mõju olulisus: eelnõu väljatöötamisel on positiivne mõju riigiasutuste korraldusele, sest sellega sätestatakse täpselt, et pädevaks asutuseks kosmosetegevuse puhul on TTJA, samuti määrab eelnõu kindlaks TTJA ülesanded, pädevuse ning kohustused. Kuivõrd kosmosevaldkond oli Eestis enne reguleerimata, on eelnõu koostamine oluline, et luua kindlus kosmosevaldkonna üle järelevalve tegemisel.

Mõju sihtrühm: ettevõtjad ja ülikoolid

Mõju majandusele

Mõju kirjeldus: seaduse üheks eesmärgiks on luua soodsad tingimused tehnoloogia ning ettevõtjate kasvamiseks ja arendamiseks, samal ajal maandades kosmoses tegutsemisest tulenevaid riske. Eelnõuga nähakse ette kosmosetegevuse jaoks vajalik loamenetlus, registreerimine, kosmosetegevuse tegemine, muutmine ja lõpetamine. Ettevõtjate ja ülikoolide jaoks suureneb kosmosetegevuseks vajalike kooskõlastuste taotlemisega kaasnevate menetlustoimingute hulk, kuna varem ei olnud kooskõlastamiseks vajalikud menetlustoimingud seadusega reguleeritud. Eelnõuga sätestatud kosmosetegevusloa kohustus suurendab ettevõtjate ja ülikoolide menetlustoimingute hulka (näiteks kosmosetegevusloa taotlemisel esitatavad dokumendid ja info) ning sellega kaasnevaid kulusid (näiteks riigilõivu maksmise kohustus). Eelnõu toetab innovatsiooni Eesti kosmosevaldkonnas, kuivõrd eelnõu väljatöötamine aitab luua kindluse ja raamistiku, mille põhjal edendada kosmosetegevust Eestis. Eelnõu sätestab kindlad tingimused ja protseduuri, kuidas kosmosetegevust teha nõuetekohaselt, kuna varem ei olnud kosmosetegevus Eestis reguleeritud. Samuti toetatakse

---

⁷⁵ Eesti kosmoseobjektide seaduseelnõu väljatöötamise kavatsus, kättesaadav: <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/cc5efc1b-6e74-4dd7-8136-5d38ea4e0684#VgMX1cqX>.

innovatsiooni sellega, et eelnõus on välja töötatud võimalus kohaldada kosmosetegevusele erandit, mis tähendab seda, et kui kosmosetegevust tehakse teadus- ja arendustegevuse eesmärgil, on võimalik kosmosetegevusloa taotleja vabastada teatud seadusest tulenevatest nõuetest, mis muidu kohalduksid kosmosetegevusloa taotlejale (vt täpsemalt seaduse 4. peatüki 3. jagu).

Eelnõuga reguleeritakse uut majandusharu ehk kosmosetegevust ning eelnõu toetab uue majandusharu arendamist. Eelnõu loob raamid kõigile turuosalistele, sealhulgas ettevõtjatele ja investoritele. Eelnõuga luuakse kosmosevaldkonnale tugineva ettevõtluse arenguks sobiv keskkond. Teadaolevalt on Eestis praegu kaks majandusüksust, kes arendavad teenuste osutamiseks oma satelliitide missioone.⁷⁶ Valdkonna selge reguleerimine loob õiguskindluse satelliitide ehitamist kaaluvatele iduettevõtjatele ning nende investoritele.

Mõju olulisus: eelnõu mõju majandusele on pigem positiivne. Kuigi eelnõu sätestab ettevõtjatele ja ülikoolidele rangemad ja täpsemad nõuded selleks, et kosmosetegevust teha, ning nende nõuetega suureneb kooskõlastamiseks vajalike menetlustoimingute hulk ja kaasnevad kulud, on eelnõuga sätestatavad nõuded vajalikud, et luua kosmosetegevuse jaoks selge raamistik. KredEx ja EAS töötasid välisinvesteeringute Eestisse meelitamiseks 2024. aastal välja Eesti kosmosevaldkonna väärtuspakkumise. Väärtuspakkumises on selgelt mainitud stabiilne riigipoolne poliitikakujundus ja soov kosmosevaldkonnas seadusega õiguskindlust luua. Eelnõu mõju ettevõtjate ja ülikoolide majandusele on oluline, kuivõrd eelnõu üheks eesmärgiks on luua soodsad tingimused tehnoloogia ning ettevõtjate kasvamiseks ja arendamiseks.

Kavandatav meede 2: andmekogude ja registritega seotud muudatuste mõjud

Sihtrühm: Eesti riik

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Mõju kirjeldus: kosmosetegevuslubade taotlemise menetluses ja kosmoseobjektide registreerimise menetluses esitatavate andmete koosseis on välja töötatud eesmärgiga, et oleks võimalik tuvastada isikud ja tegevused, kellest või millest võib ilmned a oht Eesti riigi julgeolekule ja avalikule korrale. Lähtutud on asjaolust, et tehnoloogia kättesaadavusega ning piiriüleste majandussuhetega võib olla keeruline tuvastada seotud isikuid ja/või sanktsioneeritud tehinguid. Samas üle reguleerimine ei soodusta majanduskasvu. Käitajatel peab säilima eneseregulatsiooni ja -kontrolli võimalus, lähtudes enda tegevusega kaasnevatest võimalikest ohtudest ja riskidest. Pädev asutus kosmosetegevusloamenetluses ja/või järelevalve käigus peab saama hinnata, kas käitaja, kosmoseobjekti omanik ja/või kosmosetegevus tervikuna on ohutu, järgib õigusaktides sätestatud põhimõtteid ja nõudeid ega ei kujuta endast

---

⁷⁶ Maran, K. 100 miljoni euro äri: Eesti erafirmad plaanivad missioonile saata esimesed kommerts-satelliidid. Kättesaadav: <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/120247324/100-miljoni-euro-ari-est-erafirmad-plaanivad-missioonile-saata-esimesed-kommerts-satelliidid> (12.07.2024)

ohu Eesti riigi julgeolekule ega avalikule korrale. Kosmoseobjektide register aitab eelnimetatud ülesandeid ja eesmärgi täita.

Nagu eespool selgitatud, tuleneb Eesti riigile rahvusvahelisest õigusest kohustus teavitada ÜRO-d kosmosesse lennutatud kosmoseobjektidest. Nimetatud kohustuse korrektseks täitmiseks on vaja saada käitajatelt vajalikud andmed ja neid andmeid on vaja töödelda. Kosmoseobjektide register aitab neid ülesandeid ja eesmärgi täita.

Mõju olulisus: igal juhul on korrastatud õigusruumil ning registri loomisel laiem positiivne mõju ka riigi julgeolekule ja välissuhetele.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele, kuludele ja tuludele

Mõju kirjeldus: Eesti riigil on kohustus teavitada ÜRO vastavaid registreid kosmosesse lennutatud kosmoseobjektidest. Et Eesti riik saaks seda kohustust täita, peab riik saama käitajatelt infot kosmoseobjektide kohta. Eelnõu kohaselt hakkab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet pädeva asutusena väljastama kosmosetegevuslubasid, registreerima kosmoseobjekte ning tegema järelevalvet. Nii kosmosetegevuslubade taotlemiseks, muutmiseks ja väljastamiseks kui ka kosmoseobjektide registreerimiseks on Eestil kui e-riigil vaja infotehnoloogilist lahendust, mis lihtsustaks ja optimeeriks nii pädeva asutuse ja käitaja vahelist suhtlust kui ka pädeva asutuse halduskoormust seoses kaasnevate haldusmenetlustega. Sellest tulenevalt on eelnõus ette nähtud, et asutatakse kosmoseobjektide register. AvTS § 43³ lg 1 sätestab, et andmekogu asutatakse seadusega või selle alusel antud õigusaktiga. Sama paragrahvi lõige 2 sätestab, et keelatud on asutada ühtede ja samade andmete kogumiseks eraldi andmekogusid.

Eelnõu kohaselt hakkab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet pädeva asutusena väljastama kosmosetegevuslubasid, registreerima kosmoseobjekte ning tegema järelevalvet. Loodav register peab suhtlema andmevahetuse eesmärgil erinevate riiklike registritega, sh e-riigikassaga, mille kaudu laekuvad andmed tasutud riigilõivude kohta. Andmekogu loomiseks vajalik ühekordne investering on 200 000 eurot, et täita andmekogude ja küberturvalisuse seadustest tulenevaid nõudeid.

Mõju olulisus: kosmoseobjektide register võimaldab kiiremini, mugavamalt ja kasutajasõbralikumalt avalikku teenust pakkuda. Samuti võimaldab register riigil (samuti avalikkusel ja teistel huvitatud isikutel) saada konkreetne ülevaade kehtivatest kosmosetegevuslubadest ning kosmoses olevatest objektidest. Eestis ei ole kosmosevaldkonda varem reguleeritud ning riik ei ole vastavaid andmeid kogunud. Seega on välistatud vastuolu andmete ühekordse küsimise põhimõttega (AvTS § 43³ lg 3). Vajalike andmete koosseis on kooskõlas ja proportsionaalne eelnõus sätestatud eesmärkide ja tingimustega.

Kavandatavate muudatuste mõju kogum puudutab otseselt väga piiratud sihtrühma.

Registri kasutamisel on positiivne mõju pädeva asutuse töökorraldusele. Kavandatavate muudatuste mõju kogum puudutab otseselt väga piiratud sihtrühma ja uuendused ei ole sellised, mille mõju oleks märkimisväärse tähendusega. Laiemale isikute ringile avalduv mõju on peaaegu olematu.

Sihtrühm: ettevõtjad ja haridus- ja teadusasutused (ülikoolid)

Mõju majandusele

Mõju kirjeldus: kaasaegne infotehnoloogiline lahendus haldusmenetluse läbiviimiseks, pädeva asutusega suhtlemiseks, vajaliku infot saamiseks jne vähendab ettevõtjate ning haridus- ja teadusasutuste halduskoormust. Käitajad, milleks saavad eelduslikult ettevõtjad ning haridus- ja teadusasutused, saavad esitada kosmosetegevusloa ja kosmoseobjekti registreerimise taotluse kosmoseobjektide registri kaudu. Kogu menetlustega seotud suhtlus pädeva asutusega ja andmete esitamine toimub registri kaudu. Käitajad saavad esitada andmeid digiteeritult ja optimaalselt. Samuti saadakse läbi registri pädevalt asutuselt teateid, otsuseid jms.

Ettevõtjad on korduvalt välja toonud, et andmete esitamine riigile peab olema optimeeritud. Loodav register aitab ettevõtjatel kokku hoida halduskulusid. Optimeeritud ja läbipaistev asjaajamine on kindlasti positiivne argument välisettevõtjate jaoks investeringute tegemiseks Eestisse. Andmete kiirem ja kvaliteetsem jagamine käitaja ja pädeva asutuse vahel aitab teha kiiremaid ja paremaid otsuseid.

Moodsa digiregistri kasutamine toimib nii üksiku ettevõtja kui ka laiemalt majanduse hoogustamise ja ühiskonna hüvanguks. Andmetest on saanud uus varaliik ja ressurs. Kui ettevõtluse andmete kvaliteet ja kättesaadavus paranevad, saab erasektor uue ressursi, mille abil luua andmetel põhinevaid tooteid ja teenuseid.

Mõju olulisus: registri kasutamisel on positiivne mõju käitaja või muu isiku töökorraldusele. Kavandatavate muudatuste mõju kogumis puudutab otseselt väga piiratud sihtrühma ja uuendused ei ole sellised, mille mõju oleks märkimisväärse tähendusega. Laiemale isikute ringile avalduv mõju on peaaegu olematu.

7 Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega seotud riigi tegevused ja eeldatavad kulud ja tulud on välja toodud käesoleva seletuskirja § 3 seletuste juures ning tuuakse uuesti välja kõnesolevas peatükis.

Riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused

Kosmosevaldkond on koondunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalasse. Lisaks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas oleva Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti pädevuses satelliitside sageduste taotlemise korraldamine ja lubade väljastamine.

TTJA-le seadusest tulenevad uued kohustused on:

1. kosmosetegevusloa taotluste menetlemine;
2. taotleja taustakontroll ja sobivuse hindamine;
3. kosmoseobjektide registri loomine ja pidamine;

4. kosmosetegevuslubade väljastamine, peatamine ja lõpetamine;
5. kosmosetegevuse käitajate riiklik järelevalve;
6. kosmoseobjektide registri ettevalmistamine välisministeeriumi kaudu ÜRO registritele andmete esitamiseks;
7. kosmoseobjektidega seotud kiireloomuliste intsidentide kohta info kogumine ja töötlemine;
8. kosmosevaldkonna esindamine rahvusvahelisel tasandil.

Seadusest tulenevate uute ülesannete täitmiseks on pädeval asutusel vaja luua kaks uut ametikohta, kus ühe töövaldkond oleks riiklik ja teisel rahvusvaheline. Riikliku ametikoha ülesanneteks on kosmoseobjektide registri taotluste menetlemine ning haldamine, samuti riiklik järelevalve ning kosmoseobjekti kindlustusnõude vastavuse kontroll. Rahvusvahelise töövaldkonnaga ametikoha ülesanneteks on Eesti esindamine ESA ja EL-i vastavates töögruppides ja õigusloomes ning ÜRO registrite jaoks andmete ettevalmistamine. Teise ametikoha ülesandeks on ka rahvusvahelise taustakontrolli tegemine, et vältida olukordi, kus ettevõtjate omanduse kaudu tekiks liigne sõltuvus julgeoleku seisukohast. Mitteregulaarse ülesandena võib ette tulla ka olukordi, kus kosmoseobjekt on vaja saata hindamisele väljaspool Eestit asuvasse laborisse.

Võimalikud kulud

Täiendavate ametikohtadega seotud täiemahuline rahavajadus võib ulatuda kuni 100 000 eurot aastas majanduskuluna, mis sisaldab nii töötasu, koolituskulu, töökohaga kaasnevaid kulusid kui ka rahvusvahelisel tasandil valdkonna esindamiseks vajalikke kulusid.

Rahvusvahelise taustakontrolli tegemiseks on vaja ligipääsu rahvusvahelisse ettevõtjate andmebaasi, mis aitab tuvastada ettevõtjate omandiseoseid, maksehäireid ja sanktsioneeritust ning seeläbi hinnata käitajast tulenevat julgeolekuriski või selle puudumist. Nimetatud andmetele ligipääsemiseks on vaja soetada iga-aastane litsents. TTJA kasutaks tarkvaralitsentsist tulenevat andmetele ligipääsu õigust ka oma teiste kohustuste täitmiseks, milleks on vaja ettevõtjate sanktsioneerituse taustakontrolli. Turuanalüüs näitab, et andmebaasile ligipääsu litsents toob esimesel aastal kaasa majanduskulu 90 000 eurot, millele lisandub 5% hinnatõusu igal järgneval aastal. Nelja järjestikuse aasta näitel tähendaks see majanduskulu esimesel aastal 90 000 eurot, teisel aastal ca 95 000 eurot, kolmandal aastal ca 100 000 eurot ja neljandal aastal ca 105 000 eurot. Nimetatud kulud tuleb teha TTJA-l ka teistest kohustustest tulenevalt ning ei ole seotud ainult kosmosetegevuse seadusega.

Kulude efektiivsemaks kasutamiseks TTJA-l plaanis loodava andmekogu arendus teha uude, loomisel olevasse TTJA e-teenuste infosüsteemi, mis hakkab sisaldama erinevaid TTJA registreid ja menetlusprotsesse. Andmekogu loomiseks vajalik ühekordne investeering on 100 000 eurot, et täita andmekogude ja küberturvalisuse seadustest tulenevaid nõudeid.

Pädevale asutusele lisanduvate ülesannete täiemahulise täitmisega tekkiv kogukulu, mis ei ole asutuse eelarveliste vahenditega kaetud, on 200 000 eurot, ja hiljem 100 000 eurot aastas.

Kulude efektiivsust võib saavutada tehes koostööd ESA ja Euroopa Komisjoniga. Euroopa Komisjon plaanib arendada liikmesriikidele vastavaid meetmeid. Täiendavalt peab riik kaaluma tehisintellekti tööriistade juurutamist, et tööjõukulusid vähendada.

Võimalikud tulud

Kuivõrd kosmosetegevuse seaduse üheks eesmärgiks on luua soodsad tingimused tehnoloogia ning ettevõtjate kasvamiseks ja arendamiseks, on kosmosevaldkonna õnnestunud arendamise tulemusel oodata ka tulu kasvu. VTK andmetel tooks võimalik kosmoseprogrammi õnnestumine Eesti majandusele vähemalt 300 miljonit eurot lisainvesteeringuid.⁵⁵ Eesti kosmosebüroo poolt kosmosenõukogule tutvustatud tulemusnäitajad osutavad, et iga riigi investeeringud 1 € ESA programmidesse on toonud majandusele tagasi 3,9 €.

8 Rakendusaktid

Eelnõuga loodavad volitusnormid

- 1) Eelnõu § 10 lg 5 – valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määruse, et täpsustada sise-eeskirjade nõudeid. Selline volitusnorm on vajalik, kuna võib tekkida vajadus täpsustada käitaja sise-eeskirjade nõudeid. Sise-eeskirjad on üks põhilisi viise, kuidas nii pädev asutus saab teha järelevalvet käitaja üle kui ka käitaja saab tõestada oma tegevuse nõuetele vastavust.
- 2) Eelnõu § 15 lg 3 – pädevale asutusele kosmosetegevusloa menetluses esitatavaid andmeid ja dokumente võib täpsustada valdkonna eest vastutava ministri määrusega. Arvestades vajadust kehtestada võimalikult paindlik regulatsioon, ei ole mõistlik seaduses sätestada väga täpseid ega spetsiifilisi loetelusid kosmosetegevusloa taotlemisel esitatava kohta. Kui praktikas tekib selleks vajadus, on võimalik seda täpsemalt reguleerida määrusega.
- 3) Eelnõu § 32 lg 1 – kosmoseobjektide registri põhimäärus, mille kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Põhimäärus täpsustab registri ülesehituse, selle pidamise viisi, andmekoosseisud, andmete töötlemise korra ja järelevalve. Eelnõu kavand lisatud seletuskirjale (lisa 1).

9 Seaduse jõustumine

Seaduse jõustumine nähakse ette [01.01.2026].

10 Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu aluseks on 2020. a teises pooles kooskõlastatud eelnõu väljatöötamiskavatsus (VTK), mille koostaja oli Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. VTK koostamisse ning kosmosevaldkonna reguleerimise arutellu olid kaasatud ka Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse

(EAS) kosmosebüroo, Välisministeerium, TTJA, tehnoloogiaettevõtjad, teadusasutused, kolleegid ESA-st ning Soome, Saksamaa ja teiste riikide majandusministeeriumid.⁷⁷

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ministeeriumidele ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks järgmistele asutustele ja organisatsioonidele: Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Kaitse- ja Kosmosetööstuse Liit, Tartu Ülikooli Tartu observatoorium, Eesti Tudengisatelliidi Sihtasutus, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus, Sihtasutus Eesti Teadusagentuur, Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutus, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Maa-amet, SA Tartu Teaduspark, Sihtasutus Tallinna Teaduspark TEHNOPOL ja Transpordiamet.

Kooskõlastamisel esitatud märkuste ja tähelepanekutega arvestamise tabel on esitatud seletuskirja lisas 2.

Algatab Vabariigi Valitsus ..... 2025. a

---

⁷⁷ VTK kooskõlastuse menetlusinfo: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/cc5efc1b-6e74-4dd7-8136-5d38ea4e0684#VuoCXwtw>